

JONAS VELAND

Finansieringens tveeggede sverd

Det politiske og økonomiske forholdet mellom
interesseorganisasjoner og staten

Jonas Veland

Finansieringens tveeggede sverd

Det politiske og økonomiske forholdet mellom
interesseorganisasjoner og staten

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Bergen/Oslo 2022

© Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2022
Rapport 2022:06

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
Co/Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.sivilsamfunn.no

ISBN (trykk):

ISBN (digital): 978-82-7763-754-9

ISSN (trykk): 1891-2168

ISSN (digital): 1891-2176

Rapporten er finansiert av Kulturdepartementet gjennom prosjektet «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor». Senteret er et samarbeidsprosjekt mellom NORCE Samfunn og Institutt for samfunnsforskning.

Innhold

Innhold.....	3
Introduksjon.....	7
Forskningsspørsmål og analyseenheter.....	9
Forskningsdesign og hypoteser.....	10
Rapportens struktur.....	12
Litteratur og teoretisk rammeverk.....	15
Definisjon av interesseorganisasjon.....	15
Definisjon av politisk aktivitet.....	16
Definisjon av overlevelse.....	17
Skjevheter i litteraturen om interesseorganisasjoner.....	18
Statlig finansiering fra et demokratisk perspektiv.....	20
Statlig finansiering fra mottakernes perspektiv.....	20
«Statlig finansiering har positiv effekt».....	21
«Statlig finansiering har negativ effekt».....	23
Konklusjon.....	25
Kvantitativ delstudie: metode og data.....	27
Datasett.....	27
Subpopulasjon av interesseorganisasjoner.....	28
Avhengig variabel I: politisk aktivitetsnivå.....	30
Indekskonstruksjon – direkte politisk aktivitet.....	31
Behandling av variabler på ordinalnivå.....	32
Indirekte politisk aktivitet.....	33
Avhengig variabel II: Overlevelse.....	34
Uavhengige variabler.....	35
Kontrollvariabler.....	37
Håndtering av missingverdier – multippel imputering.....	39
Regresjonsmodeller.....	41
Oppsummering.....	41
Kvantitativ delstudie: empirisk analyse.....	43

Grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå	43
Direkte aktivitet	44
Mediekontakt	46
Aksjonering	48
Grad av statlig finansiering og overlevelse: økonomisk tilfredshet.....	49
Alternative modeller	51
Oppsummering av funn.....	52
Kvalitativ delstudie: metode og data	53
Reform av informasjonsstøtten	53
Avtalereduksjon som kvasieksperiment	56
Uavhengige variabler.....	57
Tilfellestudier.....	59
Avhengig variabel: operasjonalisering og undersøkelse.....	61
Oppsummering.....	63
Kvalitativ delstudie: empirisk analyse.....	65
Publish What You Pay (høy andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)	66
Attac Norge (høy andel informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall)	67
Forum for utvikling og miljø (middels andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)	69
Framtiden i våre hender (middels informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall).....	71
Strømmestiftelsen (lav andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)	72
Regnskogfondet (lav andel informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall)	73
Konklusjon.....	74
Diskusjon, konklusjon og videre forskning	77
Hovedfunn i den kvantitative delstudien	78
Begrensninger ved den kvantitative delstudien	79
Hovedfunn i den kvalitative delstudien	79
Begrensninger ved den kvalitative delstudien	80
Implikasjoner av prosjektets hovedfunn	81
Konklusjon.....	84
Videre forskning og muliggjøringen av denne	85
Litteratur	89
Appendiks A: Alternative regresjonsmodeller	99
Appendiks B: Bakgrunn for den kvalitative delstudien.....	103
Datainnsamling	103
Kartlegging av tilgjengelige data om subpopulasjonen	104
Kartlegging av tilgjengelige data om ytterligere fem organisasjoner	106
FIVAS.....	106

LAG	107
Changemaker	107
SLUG	107
TJN.....	107
Kilder.....	108
Appendiks C: Kartlegging av tilgjengelige data om norske interesseorganisasjoner og tilskuddsordninger.....	109
Innledning.....	109
Data om norske interesseorganisasjoner	110
Data om norske tilskuddsordninger.....	112
E-post sendt til alle departementer 2. september 2021.....	115
Oppsummering av svar fra samtlige departementer, rekkefølge etter svartid.....	116
Sammendrag/Abstract	119

Introduksjon

I *Om demokratiet i Amerika* argumenterer Alexis de Tocqueville (1969) for det som har blitt stående som en grunnpilar i demokratisk teori: At «et livskraftig og mangfoldig sivilsamfunn er en viktig forutsetning for et sterkt og bærekraftig demokratisk styresett» (Thorsen). Tocqueville var en av de første som brukte begrepet sivilsamfunn i dets moderne forstand – nemlig om deler av samfunnet som kommer sammen for å «fremme en politisk sak eller løse en oppgave i fellesskap» (Thorsen).

Det er imidlertid ingen automatikk i at sivilsamfunnet fungerer i tråd med Tocquevilles ideal. Kollektive handlingsproblemer kan hindre store samfunnslag i å mobilisere (Olson 1965), og uregulerte markedskrefter kan gi uforholdsmessig stor innflytelse til organisasjoner som fremmer særinteresser (Crepaz & Hanegraaff 2020: 103). For å rette opp i skjevheter i hvilke aktører som får påvirke politikk, kan staten innta rollen som finansier. Slik kan staten sikre midler til interesseorganisasjoner som ellers ikke ville lykkes i å mobilisere (Crepaz & Hanegraaff 2020: 103–104). En slik motivasjon ligger bak enkelte tilskuddsordninger i Norge, blant annet flere underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet (St. Meld. nr. 27 (1996–1997): kapittel 5).¹

Statlig finansiering kan imidlertid ha andre formål enn å sikre et mangfoldig sivilsamfunn. Alternativt kan hensikten være å gjennomføre offentlig politikk. Crepaz og Hanegraaff (2020: 104) finner eksempelvis at organisasjoner som fremmer europeisk integrasjon, er overrepresenterte blant mottakere av EU-kommisjonens tilskuddsmidler. Samtidig er europeisk integrasjon en av kjerneverdiene i EU.

Slike funn illustrerer at statlig finansiering ikke nødvendigvis jevner ut skjevheter. Tvert om kan nye skjevheter oppstå (Beyers et al. 2008). Sammenlignet med andre årsaker til skjevheter er imidlertid statlig finansiering

¹ Departementene og deres ansvarsområder har endret seg siden stortingsmeldingen (St. Meld. nr. 27 (1996–1997)) det refereres til. Stortingsmeldingen omtaler Kommunal- og arbeidsdepartementet, som er blitt til dagens Kommunal- og distriktsdepartement og Arbeids- og inkluderingsdepartement. Videre er Sosial- og helsedepartementet blitt til dagens Helse- og omsorgsdepartement og Arbeids- og inkluderingsdepartement.

spesielt interessant grunnet den doble rollen myndighetene får i forholdet til interesseorganisasjoner. Å påvirke politikk er gjerne i siste instans å påvirke offentlige myndigheter, da disse sitter med makten til å endre politikken. Har det noen effekt at den samme aktøren som skal påvirkes, også er en vesentlig inntektskilde?

Denne mulige interessekonflikten motiverer dette prosjektet. I litteraturen om interesseorganisasjoner er spesielt forskere innenfor ressursavhengighetsperspektivet opptatt av hvordan eksterne aktører kan påvirke interesseorganisasjoner gjennom kontroll av ressurser (Pfeffer & Salancik 1978: 5–6). Begrepet avhengighet står sentralt i dette perspektivet: Interesseorganisasjoner står i fare for å bli avhengige av eksterne aktører i den grad aktøren har monopol på viktige ressurser. En aktørs avhengighet av en monopolist gir den sistnevnte makt over den førstnevnte.

Innenfor ressursavhengighetsperspektivet er imidlertid forskerne splittet i synet på hvordan statlig finansiering påvirker interesseorganisasjoner. Kort sagt kan en skille mellom de som mener effekten er negativ, og de som mener den er positiv. De som mener statlig finansiering påvirker interesseorganisasjoner negativt, legger vekt på hvordan den nevnte avhengigheten kan påvirke interesseorganisasjonene. Når organisasjonene er avhengige av ressurser fra den samme instansen de forsøker å påvirke, kan det utfordre organisasjonenes selvstendighet, da de kan bli redde for å «bite hånden som mater» (Chaves et al. 2004). I frykt for å miste midler kan organisasjonenes hovedfokus drive bort fra politisk gjennomslag for kjernesaker – såkalt *mission drift* – og mot ren overlevelse (Imig 1992).

Salamon (2002) er blant dem som mener effekten heller i sum er positiv. Han påpeker at interesseorganisasjoner er avhengige av ressurser, uansett hvor disse kommer fra. Statlige midler peker seg imidlertid ut som spesielt stabile og lite førende. Lu (2016) finner at høyere grad av statlig finansiering korrelerer med økende politisk aktivitetsnivå for interesseorganisasjoner, og argumenterer for at det førstnevnte fører til det sistnevnte: Sammenhengen gir uttrykk for et gjensidig avhengighetsforhold, hvor interesseorganisasjoner kommer nærmere beslutningstakere og følgelig får mer mulighet til å påvirke politikk, mens staten får ekspertise fra organisasjonene og større legitimitet på saksfeltene (Lu 2016; Salisbury 1969).

En vesentlig årsak til den vedvarende uenigheten innad i ressursavhengighetsperspektivet er trolig mangelen på empiri. Beyers et al. (2008: 1118) peker på forholdet til staten som et område innen litteraturen om interesseorganisasjoner som har fått for lite oppmerksomhet. Lu (2016: 209–212) sine ovennevnte funn er gjort med kun én interesseorganisasjonskategori – såkalte *public charities* – og funnene hans er i tillegg lite generaliserbare utenfor USA. Forskning på avhengighet sliter ofte med at fenomenet er vanskelig å måle: Den «ultimate testen» på avhengighet er hvorvidt interesseorganisasjoner klarer seg uten de aktuelle ressursene (Imig 1992: 512),

men få studier har undersøkt hendelsesforløp hvor organisasjoner faktisk har opplevd bortfall av viktige ressurser (Gray & Lowery 1997: 44).

Forskningsspørsmål og analyseenheter

I det følgende undersøker jeg derfor effekten varierende grad av statlig finansiering har på interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå, og hvorvidt organisasjonene kan karakteriseres som avhengige av disse midlene – altså hvorvidt de ville klart seg uten. Forskningsspørsmålet mitt er:

Hvordan påvirker statlig finansiering interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og overlevelsessjanser?

Undersøkelser gjort av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har funnet at stats- og fylkesmidler utgjør en stadig større andel av norske frivillige organisasjoners totale inntekter. Spesielt gjelder dette såkalte samfunnsrettede organisasjoner, hvis andel var på 50 % i 2019 (Arnesen 2020: 23). Statistisk sentralbyrås satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner, som i hovedsak bruker data fra nasjonalregnskapet (SSB 1), fant at såkalte politiske organisasjoner og interesseorganisasjoner fikk 37,2 % av midlene sine fra staten, mens ytterligere 5 % kom fra kommuner og fylkeskommuner i 2018 (SSB 2). Hvis høy grad av statlig finansiering spiller en rolle for interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og overlevelsessjanser, er det følgelig sannsynlig å finne slike sammenhenger i det norske organisasjonslandskapet. Derfor er norske interesseorganisasjoner dette prosjektets analyseenheter.

I tillegg til å søke å informere ressursavhengighetsperspektivet er det en motivasjon i seg selv å undersøke forholdet mellom interesseorganisasjoner og den norske staten. Som jeg viser i appendiks C, er det lite tilgjengelig data om norske interesseorganisasjoners økonomi, da kun de med over 20 ansatte eller over 20 millioner i verdier er regnskapspliktige (Regnskapsloven 1998 § 1–2 pkt. 9). Videre er ikke data om norske offentlig forvaltede tilskuddsordninger eller mottakere av disse samlet i noe sentralt arkiv, men heller i varierende grad plassert hos de mange tilskuddsforvaltende etatene på nasjonalt nivå. Innsynsbegjæringer sendt til samtlige tilskuddsforvaltende departementer har gitt begrensede resultater, som jeg redegjør for ytterligere i appendiks C. Inntrykket fra denne kartleggingen gir kort fortalt et utfordrende utgangspunkt for forskning på temaet. Prosjektet er således et forsøk på å grave frem det som finnes, gitt begrensningene som foreligger. I slutten av rapporten, hvor jeg diskuterer videre forskning, kommer jeg derfor også med oppfordringer til hvordan forutsetningene for videre forskning kan bedres.

Forskningsdesign og hypoteser

Forskningsspørsmålet inneholder to avhengige variabler: politisk aktivitetsnivå og overlevelsessjanser. Forskningsdesignet i dette prosjektet er følgelig todelt, hvor hver delstudie er utformet for å være spesielt egnet for å undersøke én av de avhengige variablene. Politisk aktivitetsnivå måles med flere selvrapporterte indikatorer, for et bredt sjikt av norske interesseorganisasjoner. Videre undersøker jeg overlevelse ved å zoome inn på seks interesseorganisasjoner. Jeg ser på hvordan disse ble påvirket av at deres felles statlige inntektskilde gjennomgikk en betydelig reduksjon. Her triangulerer jeg mellom selvrapporterte og økonomiske indikatorer for å undersøke et mangfoldig utvalg interesseorganisasjoner over tid. I det følgende presenterer jeg disse to delstudiene nærmere.

Den første delen av analysen referer jeg til som den kvantitative delstudien, da dette oppsummerer den metodiske tilnærmingen. Denne tar først og fremst for seg forholdet mellom statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå. Jeg bruker Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor sine surveydata fra 2013 og 2019 til å undersøke en egenopprettet subpopulasjon av interesseorganisasjoner (N = 1549). Jeg identifiserer tre indikatorer i surveydataene som jeg bruker som mål på politisk aktivitet. Den første er en indeks jeg oppretter, som består av fire indikatorer. De konstituerende indikatorene måler kontakt med henholdsvis stortingskomiteer, partigrupper, regjeringen og departementer. Sammen gir de, i henhold til Binderkrantz og Krøyer (2012: 119) sin typologi, et bredt mål på såkalt *direkte politisk aktivitet*, og dermed er det grunnlag for indekskonstruksjon. De to andre indikatorene på politisk aktivitetsnivå måler henholdsvis kontakt med journalister og hvor ofte organisasjonene arrangerer demonstrasjoner, aksjoner eller underskriftskampanjer. Dette er to ulike former for *indirekte politisk aktivitet*.² I den kvantitative delstudien legger jeg vekt på de følgende hypotesene:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

I tillegg til å måle politisk aktivitetsnivå måler jeg også en indikator på overlevelse i den kvantitative delstudien. Dette målet kaller jeg *økonomisk tilfredshet*. Til sammen presenterer jeg fire regresjonsanalyser i delstudien: tre OLS-regresjoner og en rangert regresjon.

² Direkte og indirekte politisk aktivitet defineres i kapittel to.

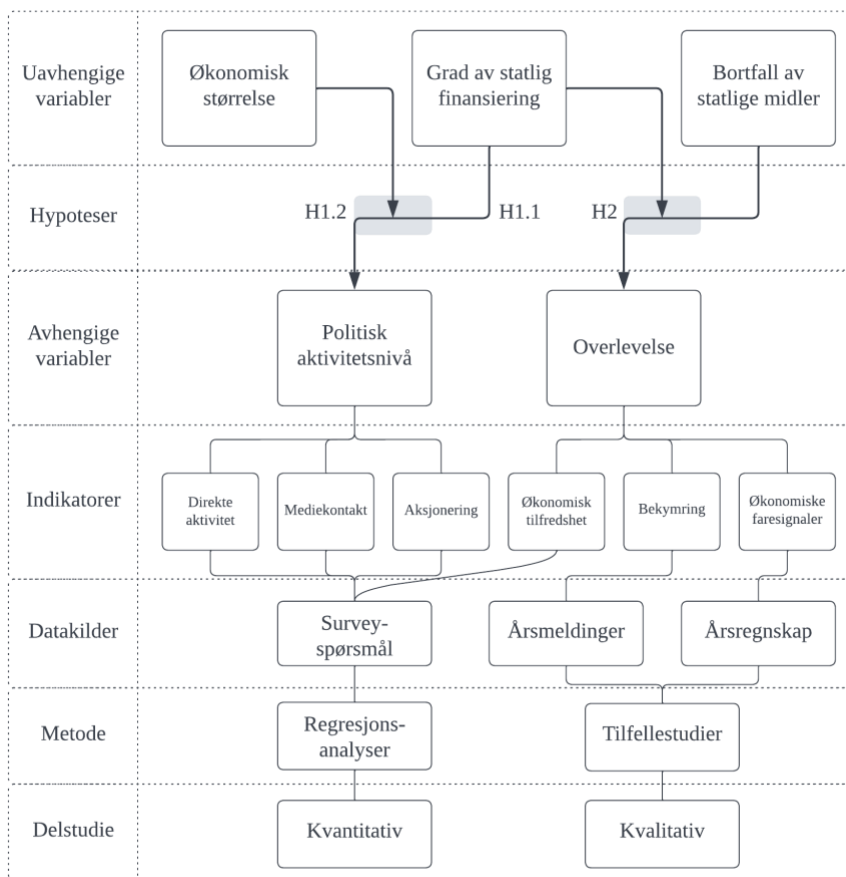
Den andre delen av analysen referer jeg til som den kvalitative delstudien, da jeg her legger vekt på tilfellestudier. Her undersøker jeg seks interesseorganisasjoner som alle på et tidspunkt mottok Norads informasjonsstøtte. De fordeler seg imidlertid forskjellig på to variabler: hvor stor andel informasjonsstøtten utgjorde av totale inntekter, og hvorvidt de senere opplevde bortfall av midlene. Disse to variablene er operasjonaliseringen av de to uavhengige variablene i hypotese 2:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Overlevelse operasjonaliseres med to indikatorer. Den ene måler hvor bekymret interesseorganisasjonene er for å miste tilskudd, inspirert av Gray og Lowery (1997) sin lignende indikator, som de kaller «dødsangst» (*mortality anxiety*). Datagrunnlaget for denne indikatoren er økonomidelene av organisasjonenes årsmeldinger. Den andre indikatoren er et mål på økonomiske faresignaler – spesifikt hvorvidt organisasjonene opplever betydelige underskudd og/eller betydelig reduksjon i egenkapital. Denne indikatoren er inspirert av Imigs (1992) analyse. Datagrunnlaget for denne indikatoren er organisasjonenes årsregnskap. De seks interesseorganisasjonene undersøkes fra 2015/2016 til 2020.

Figur 1 gir et overblikk over forskningsdesignet. De første tre radene viser hypotesene, med det forventede forholdet mellom uavhengige og avhengige variabler indikert med piler. Rad fire viser hvordan de to avhengige variablene operasjonaliseres med tre indikatorer hver. Rad fem viser så datakildene bak disse indikatorene. Merk at den ene indikatoren på overlevelse operasjonaliseres med surveypørsmål, slik som de tre indikatorene for politisk aktivitetsnivå. Datakildene til de to andre indikatorene for overlevelse er henholdsvis årsmeldinger og årsregnskap. Rad seks viser så metoden som benyttes for å undersøke de ulike indikatorene. For de fire som har surveypørsmål som datakilde, benyttes regresjonsanalyse. For de to som har årsmelding og årsregnskap som datakilder, benyttes tilfellestudier. Rad syv viser så hvilke delstudier disse metodene tilhører.

Figur 1. Forskningsdesign

Rapportens struktur

I dette første kapittelet har jeg gitt et overblikk over motivasjonen bak prosjektet, forskningsspørsmålet, forskningsdesignet og hypotesene.

I kapittel to presenterer jeg relevant litteratur – spesielt innen ressursavhengighetsperspektivet, som er dette prosjektets teoretiske rammeverk. Først definerer jeg tre sentrale begreper: interesseorganisasjon, politisk aktivitet og overlevelse. Videre gir jeg en innføring i hvordan litteraturen om interesseorganisasjoner har nærmet seg skjevheter i sivilsamfunnet det siste århundret. Deretter presenterer jeg ressursavhengighetsperspektivet og den interne uenigheten om hvorvidt statlig finansiering er positivt eller negativt for interesseorganisasjoner. Jeg drøfter styrker og svakheter ved de empiriske bidragene i uenigheten og utleder de tre nevnte hypotesene hvis undersøkelse jeg mener kan informere debatten.

Dette prosjektet følger som nevnt et todelt design, og delstudiene presenteres hver for seg. I kapittel tre presenterer jeg data og metode for den kvantitative delstudien. Jeg bruker surveydata fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor og oppretter en subpopulasjon av interesseorganisasjoner. Videre identifiserer jeg tre relevante indikatorer for politisk aktivitetsnivå samt en indikator for overlevelse. Følgelig får jeg fire avhengige variabler, hvorav tre analyseres med OLS-regresjon og én med rangert regresjon. Kapittelet inneholder også diskusjoner rundt målevaliditet, målenivå og håndtering av missingverdier.

I kapittel fire presenterer jeg resultatene fra den empiriske analysen i den kvantitative delstudien. Jeg finner en positiv sammenheng mellom grad av statlig finansiering og samtlige indikatorer på politisk aktivitetsnivå (H1.1). For to av indikatorene – direkte aktivitet og mediekontakt – finner jeg at sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå modereres av økonomisk støtte: Effekten er sterkere for små interesseorganisasjoner, svakere for større og faktisk negativ for de største (H1.2). Indikatoren for overlevelse – økonomisk tilfredshet – korrelerer negativt med grad av statlig finansiering. Jo høyere grad av statlig finansiering, jo mindre fornøyd er altså interesseorganisasjoner med egen økonomi. Dette funnet er ikke i seg selv et svar på hypotese 2, men inngår, sammen med funnene fra den kvalitative delstudien, i diskusjonen i kapittel syv.

I kapittel fem presenterer jeg data og metode for den kvalitative delstudien. Jeg begynner med å presentere Norads informasjonsstøtteordning, hvordan reduksjonen av denne inngår i en skandinavisk bistandspolitisk trend, og hvordan en kan forstå prosessen med en kvasiekseptimentell tilnærming. Videre trekker jeg et utvalg på seks interesseorganisasjoner som representerer mangfoldet i de to uavhengige variablene i hypotese 2. Disse seks undersøkes med to operasjonaliseringer av hypotesen: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte er mer bekymret for bortfall av denne; interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte opplever økonomiske faresignaler etter bortfall av denne. Følgende indikatorer på overlevelse gjelder for henholdsvis hver operasjonalisering: bekymring, med datagrunnlag fra økonomidelen i organisasjonenes årsmeldinger, og økonomiske faresignaler, med datagrunnlag fra organisasjonenes årsregnskap.

I kapittel seks presenterer jeg resultatene fra den empiriske analysen i den kvalitative delstudien. Jeg finner delvis støtte for bekymringsoperasjonaliseringen av hypotese 2: Bekymringsnivået til fem av interesseorganisasjonene er som forventet, men den sjette uttrykker stadig mindre bekymring, til tross for at informasjonsstøtten utgjør en stadig høyere andel av organisasjonens totale inntekter. Videre finner jeg støtte for faresignaloperasjonaliseringen av hypotese 2: Blant de seks interesseorganisasjonene er det tre som opplever bortfall. Blant disse tre gjennomgår organisasjonen som har høyest andel informasjonsstøtte av totale inntekter, en sterk reduksjon i

egenkapital etter bortfallet. For de andre to organisasjonene har bortfallet ingen merkbar effekt på deres økonomi.

Kapittel syv er rapportens siste kapittel. Jeg starter med å oppsummere hovedfunnene i de ulike delstudienes empiriske analyser og kommenterer kort begrensningene ved disse, spesielt med tanke på ekstern validitet og målevaliditet. Videre diskuterer jeg funnene i lys av litteraturen og det teoretiske rammeverket rapporten er forankret i. Jeg begynner diskusjonen med forholdet mellom statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå, etterfulgt av forholdet mellom bortfall og overlevelse. Deretter trekker jeg disse to aspektene sammen og konkluderer med at statlig finansiering tilsynelatende er positivt for interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå, men at høy grad av statlig finansiering kan gjøre organisasjonene sårbare for endringer i det politiske grunnlaget for finansieringen. Avslutningsvis kommer jeg med forslag til videre forskning samt hvordan denne kan muliggjøres.

Litteratur og teoretisk rammeverk

I dette kapittelet går jeg gjennom relevant litteratur for prosjektet. Jeg starter med å definere begrepene interesseorganisasjon, politisk aktivitet og overlevelse. Så følger et historisk bakteppe med vekt på skjevhetsbegrepet i studiet av interesseorganisasjoner det siste århundret. Deretter presenterer jeg ressursavhengighetsperspektivet, som et rammeverk for å utforske litteraturen om effekten statlig finansiering har på interesseorganisasjoner. Jeg redegjør for to hovedtilnærminger til forholdet: de som mener effekten er negativ, og de som mener den er positiv. Det er ingen enighet i litteraturen om hvilken effektretning som har mest for seg. Jeg utleder til sammen tre hypoteser – to om statlig finansierings effekt på interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og en om bortfall av statlige midlers effekt på overlevelse, hvis undersøkelse i en norsk kontekst kan informere uenigheten i litteraturen.

Definisjon av interesseorganisasjon

En interesseorganisasjon må, ifølge James Yoho (1998: 232–235), oppfylle fire kriterier. 1) De må være faktiske – altså formelt stiftede – organisasjoner, ikke kun en gruppe personer, et samfunnslag eller en politisk bevegelse. 2) Interesseorganisasjoner kan ikke tilhøre offentlig sektor. Kommunale foretak og direktorater kan dermed ikke regnes som interesseorganisasjoner. 3) Interesseorganisasjoner kan ikke nominere kandidater til folkevalgte posisjoner, noe som skiller dem fra politiske partier og valglistene.

4) Et siste og avgjørende kriterium er at interesseorganisasjoner må søke å påvirke politikk (Yoho 1998: 233). Yoho påpeker med dette nødvendigheten av å skille interesseorganisasjoner fra andre organisasjoner, da studier av apolitiske organisasjoner vanskelig kan begrunnes innen statsvitenskap. Han viser til at flere studier av interesseorganisasjoner har vært for vage i definisjonen av begrepet. Verba og Nie (1972) forsto interesseorganisasjoner temmelig bredt, som «organization(s) involved in community affairs», mens Truman (1958) gjorde et skille mellom interesseorganisasjoner og politiske interesseorganisasjoner, uten at det kom tydelig frem hva forskjellen på de to var (Yoho 1998: 234).

Til tross for at å «søke å påvirke politikk» er den egenskapen som skiller interesseorganisasjoner fra andre organisasjoner, går ikke Yoho nærmere inn på hvordan denne defineres. Prosjektet Party–Interest Group Relationships in Contemporary Democracies (PAIRDEM) har, i likhet med Verba og Nie, en vid forståelse, men går lenger enn både disse to og Yoho i å definere egenskapen. Alle organisasjoner som regelmessig arbeider politisk, regnes av PAIRDEM som interesseorganisasjoner:

We did not insist on a so-called ‘policy-dedicated’ test, where policy advocacy is more or less the sole reason for the organization to exist, but policy advocacy should to some degree be a recognized organizational role. Hence, only units that are likely to be involved in policy advocacy are included. (Allern et al. 2020: 2)

En interesseorganisasjon er altså en formelt stiftet, ikke-offentlig organisasjon som ikke nominerer kandidater til folkevalgte posisjoner, men som regelmessig søker å påvirke politikk.

Definisjon av politisk aktivitet

Å søke å påvirke politikk er altså et viktig formål hos interesseorganisasjoner. Ifølge Allern et al. (2020: 2) er formålet med politisk aktivitet å sikre goder, enten *private* eller *kollektive* – altså å få politisk gjennomslag for noe som tjener henholdsvis noen få eller fellesskapet.³ Men hvordan ser slik politisk aktivitet ut? Binderkrantz og Krøyer (2012: 119) gjør et skille mellom to hovedtyper politisk aktivitet. *Direkte aktivitet* tar sikte på å påvirke beslutningstakere direkte, eksempelvis ved å delta i høringer eller ha mer eller mindre formelle møter med folkevalgte og byråkrater. *Indirekte aktivitet* innebærer på sin side å påvirke ved å skape oppmerksomhet i offentligheten. Eksempler er kontakt med journalister og arrangering av demonstrasjoner.

Direkte aktivitet forutsetter gjerne *aksess* – eller tilgang til å påvirke. Å komme med høringsinnspill forutsetter at en har mottatt en invitasjon, og å holde kontakt med beslutningstakere forutsetter at en kjenner disse. Ettersom politisk gjennomslag gjerne må gjennom beslutningsprosesser hvor folkevalgte og byråkrater er hovedspillere, regnes direkte aktivitet typisk som mer effektivt (Binderkrantz & Krøyer 2012: 120–121). Indirekte aktivitet er på sin side mer tilgjengelig, da det gjerne er mindre kostbart å gjennomføre. Unntaket er kontakt med journalister, som på lik linje med direkte aktiviteter krever aksess. Demonstrasjoner og kanskje spesielt kampanjer på sosiale medier er til sammenligning lettere å gjennomføre. Til gjengjeld kan slik aktivitet være mindre effektivt enn aksesspreget aktivitet (Binderkrantz & Krøyer 2012: 121).

Politisk aktivitetsnivå viser til hvor hyppig den politiske aktiviteten til en interesseorganisasjon er (Lu 2016: 204). Grunnet de varierende forutsetningene

³ Kollektive og private goder defineres senere i kapittelet.

for ulike aktivitetstyper er det naturlig at frekvensen på politisk aktivitetsnivå varierer avhengig av hvilken type aktivitet som måles.

Definisjon av overlevelse

Overlevelse dreier seg om hvorvidt en organisasjon klarer å eksistere eller ikke. «Avvikling» eller «død» kan komme av ulike årsaker, men en typisk utløsende årsak er at organisasjonen ikke har nok midler til å sikre fortsatt drift. Det er imidlertid vanskelig å måle avvikling (Gray & Lowery 1997: 44). At en organisasjon mister midler, kan føre til at de avvikler sekretariatet sitt, men engasjementet kan leve videre i form av frivillighet. De fleste sosiale medier er gratis og samtidig effektive for å nå ut til folk. Slik kan organisasjoner eksempelvis opprettholde et nivå av oppmerksomhet tross totalt bortfall av midler. Dette gjør det utfordrende å måle død, og følgelig overlevelse. Forskere har derfor nærmet seg fenomenet ved å se på overlevelsessjanser istedenfor. Her vurderer de om organisasjonen står i fare for å måtte avvikles i nær fremtid. Spesielt to tilnærminger til å vurdere slik risiko er vanlige: å spørre organisasjonene selv, og å vurdere ut ifra økonomiske indikatorer.

Gray og Lowery (1997: 40) spør organisasjonene selv. De introduserer begrepet *dødsangst* (*mortality anxiety*), operasjonalisert som hvor sannsynlig organisasjonene selv mener det er at de vil oppleve en eksistensiell krise innen de neste fem årene. Forfatterne har en såkalt økologisk tilnærming til interesseorganisasjoner. Dette perspektivet kjennetegnes av at det legger vekt på kontekst og søker å dra paralleller til økologi. Et premiss er at en gitt gruppe utgjør en populasjon, og at størrelsen på populasjonen ofte ikke samvarierer med det totale ressursnivået populasjonen avhenger av. Gray og Lowery ser på hvilken effekt populasjonsvekst og den resulterende intensiverende kampen om ressurser har på dødsangsten til organisasjoner. De vedgår imidlertid at selvrappporterte indikatorer er mangelfulle, da de ikke måler overlevelsesrater direkte:

Finally, we must note that these findings remain more suggestive than definite. This uncertainty arises, of course, from our recourse to measuring mortality anxiety rather than actual patterns of resource use and mortality rates. But until time series data on these variables for multiple interest organizations across multiple interest communities become available, there is little choice but to study perceptions. (Gray & Lowery 1997: 44)

Den andre hovedtypen mål på overlevelse er økonomiske indikatorer. Douglas R. Imig (1992) bruker eksempelvis detaljfordelte utgiftsposter til blant annet å vurdere interesseorganisasjoners overlevelsessjanser. Vedvarende underskudd og betydelig reduksjon i egenkapital – to faresignaler som typisk henger sammen – regnes som tegn på reduserte overlevelsessjanser (Imig 1992:

512). Carrol og Stater (2009: 948) måler også overlevelse med økonomiske indikatorer, men bruker heller volatilitet i inntektskilder som mål.

Felles for samtlige bidrag presentert ovenfor er at overlevelse aldri måles direkte – hovedsakelig på grunn av manglende data. De selvrapporterte og økonomiske indikatorene har isteden til felles at de estimerer fremtidige overlevelsessjanser, basert på indikatorer i nåtiden.

Skjevheter i litteraturen om interesseorganisasjoner

Etter å ha definert sentrale begreper i dette prosjektet vil jeg nå gi et historisk bakteppe. Sentralt i litteraturen om interesseorganisasjoner er et fokus på skjevheter i hvilke stemmer i samfunnet som lykkes i å organisere seg og få politisk gjennomslag. Dette fokuset kom for alvor på banen i kritikken av pluralismen på 1960-tallet (Baumgartner & Leech 1998: 55). Pluralismen oppsto 60 år tidligere som en reaksjon på legalismen. Mens legalismen utledet logiske forventninger fra lovtekster og andre førende dokumenter og institusjonelle normer, fokuserte pluralismen på organisasjoners politiske, økonomiske og sosiale kontekst (Baumgartner & Leech 1998: 47–48). Kjerneforståelsen i pluralismen er at samfunnet er inndelt i grupper, som mobiliserer når de er misfornøyde. Hvis en samfunnsgruppe ikke mobiliserer, er den antatt å være fornøyd. Skjevheter i sivilsamfunnet vil følgelig rette seg opp gjennom konflikter mellom ulike grupper. Pluralismen spiller på James Madison – en av USAs «grunnlovsfedre» – sitt argument om at uregulert mangfold vil hindre monopolisering av det politiske landskapet (Fukuyama 2014: 380). Det er nettopp denne balanserende effekten mangfold skal ha, som er årsaken til at Tocqueville stadfestet sivilsamfunnet som en forutsetning for velfungerende demokratier (Thorsen).

Kritikken som felte pluralismen på 1960-tallet, kunne imidlertid vise at skjevhetene tilnærmingen la vekt på, på langt nær dekket skjevhetene som fantes i samfunnet (Baumgartner & Leech 1998: 58–59). Med sin teori om kollektive handlingsproblemer argumenterte Mancur Olson (1965) for at store deler av befolkningen som hadde godt av å mobilisere, likevel ikke gjorde det. Årsaken var at deres felles interesse var kollektive goder, heller enn private. Kollektive goder er noe alle har rett på, slik som ren luft, veier og gatelys. Nettopp det at alle får tilgang på kollektive goder idet de kommer på plass, medfører imidlertid at motivasjonen til å mobilisere blir svakere. En får tilgang til godene uansett om en blir med på mobiliseringen eller ikke, så fremt mobiliseringen vinner frem. Sammenlign dette med kampen om private goder, som kun tjener en avgrenset gruppe, gjerne den som kjemper for dem. Her er det en direkte sammenheng mellom å kjempe for og å få godene, som styrker insentivene til å mobilisere. Fraværet av den samme logikken for kollektive goder er det Olson definerte som kollektive handlingsproblemer, da det som gir mening for en gruppe, ikke samsvarer med det som gir mening for hvert individ i gruppen. Samtidig er det slik at kollektive goder gagnar de store

samfunnslagene, mens private goder gjerne gagnar de privilegerte få (Baumgartner & Leech 1998: 67–68). Skjevhetene pluralistene observerte, er altså kun de vellykkede mobiliseringene, som gjerne var de som kjempet for private goder (Baumgartner & Leech 1998: 55). Elmer E. Schattschneider (1960: 35) formulerte problemet slik: «The flaw in the pluralist heaven is that the heavenly chorus sings with a strong upper-class accent.»

Pluralismen ble også kritisert for metodisk svakhet, spesielt vektleggingen av kontekstuelle faktorer (Baumgartner & Leech 1998: 59). Kritikken ga derfor grobunn for en litteratur som vektla interne faktorer, slik som handlingsrommet til lederne av organisasjonene, heller enn konteksten organisasjonene befant seg i (Baumgartner & Leech 1998: 75). Ifølge Robert Salisbury (1969: 1–2) er det entreprenører som oppretter og styrer organisasjoner. Disse motiveres spesielt av å kunne fremme sine politiske meninger med en organisasjon i ryggen. Antakelsene om at organisasjoner er rasjonelle, enhetlige aktører, står sterkt i denne tradisjonen. Dette innebærer at interesseorganisasjoner, så vel som politiske partier, ses på som nyttemaksimerende aktører som begrenses av institusjonelle og organisatoriske rammer (Strøm 1990: 565–566). Mens partiene søker stemmer, posisjon og gjennomslag (policy) (Strøm 1990: 556–568), søker interesseorganisasjoner kun gjennomslag (Yoho 1998: 234).

Felles for pluralismen og denne *rasjonell aktør*-litteraturen er at de legger vekt på skjevheter i hvilke samfunnsgrupper som mobiliserer og danner interesseorganisasjoner. Dette fokuset på skjevheter har siden blitt utvidet til å omfatte flere aspekter ved interesseorganisasjoner. Sentrale spørsmål i litteraturen er hvilke interesseorganisasjoner som får og ikke får økonomisk støtte og andre ressurser (jf. Crepaz & Hanegraaff 2020), hvilke som får og ikke får politisk gjennomslag (jf. Dür et al. 2015), og hvilke som får og ikke får overleve (jf. Gray & Lowery 1997). Fra kun å se på «fødsler» – altså mobilisering – blir nå hele organisasjoners liv, virke og «død» sett på gjennom skjevheter. Ett perspektiv innen denne retningen er ressursavhengighetsperspektivet, som står sentralt i dette prosjektet. Her står kontekst igjen sentralt. Effekten av konkurranse om ressurser mellom organisasjoner, bortfall av inntektskilder og hvorvidt en organisasjon får tilgang til beslutningstakere, er alle kontekstuelle faktorer. Perspektivene som vektlegger kontekst, hevder disse faktorene ikke kun bør forstås som begrensninger på en rasjonell aktør sitt handlingsrom, men heller som såpass utslagsgivende at å forstå konteksten tillater oss å si ganske mye om organisasjonene som befinner seg i den (Pfeffer & Salancik 1978: 5–9).

Beyers et al. (2008: 1115–1118) legger frem sin vurdering av hvilke hull som fortsatt finnes i litteraturen om interesseorganisasjoner. De trekker blant annet frem skjevheter og hvilken rolle staten og det politiske systemet spiller i å skape dem. Staten finansierer organisasjoner som kanskje ikke ville klart seg uten midlene. Organisasjonenes tilknytning til staten kan også gi dem en spesiell mulighet til å påvirke, gjennom tilgang til byråkrater og folkevalgte. At

stemmer i samfunnet som ellers ikke ville klart seg eller fått mulighet til å påvirke, likevel overlever og påvirker, er et eksempel på det forfatterne kaller en positiv skjevhet. Det at offentlig finansiering bidrar til å motvirke kollektive handlingsproblemer, blir eksempelvis gjerne sett på som positivt fra et demokratisk perspektiv. Det er imidlertid ikke klart hvorvidt eksempelvis tilskuddsordninger lykkes i å løse slike problemer. Beyers et al. (2008: 1118) fremhever derfor at statens rolle i å finansiere, inkludere og gi politisk gjennomslag til interesseorganisasjoner er et område som trenger mer forskning. I fortsettelsen av dette kapitlet vil jeg presentere litteratur som ser på nettopp dette, og vise hvordan dette prosjektet kan være et bidrag i denne litteraturen.

Statlig finansiering fra et demokratisk perspektiv

Interesseorganisasjoner er en vesentlig del av demokratiet, da de gir sivilsamfunnet en vedvarende kanal for påvirkning mellom valg (Crepaz & Hanegraaff 2020: 102). For å kunne drive effektivt påvirkningsarbeid er de imidlertid gjerne avhengige av økonomiske midler fra eksterne aktører (Pfeffer & Salancik 1978: 2). Organisasjoner som fremmer særinteresser, er gjerne finansiert av private aktører hvis gjennomslag på feltet gir dem. Organisasjoner hvis politiske formål ikke vekker markedskreftenes interesse kan imidlertid stå overfor kollektive handlingsproblemer, da private finansieringskilder ikke er like nærliggende (Crepaz & Hanegraaff 2020: 103). For å jevne ut skjevhetene slike problemer medfører, og sikre mangfold i hvilke interesser som får organisere seg, står offentlige myndigheter ofte for ulike tilskuddsordninger. Det politiske systemet i EU har eksempelvis vært preget av private lobbyorganisasjoner som finansieres av store bedrifter, så EU-kommisjonen etablerte tilskuddsordninger for å sikre mangfold i hvilke meninger som får innflytelse (Crepaz & Hanegraaff 2020: 102–103).

Med tilskuddsordninger kan det imidlertid oppstå nye skjevheter – nemlig i hvilke organisasjoner som møter kriteriene for finansiering. Mahoney og Beckstrand (2011, via Crepez & Hanegraaff 2020: 103) finner for eksempel at EUs tilskuddsordninger er utformet slik at de primært finansierer organisasjoner som fremmer europeisk integrasjon, i tråd med EUs egne kjerneverdier. EU-finansierte organisasjoners påvirkningsarbeid kan dermed ses på som en forlengelse av EUs egen politikk.

Statlig finansiering fra mottakernes perspektiv

Fra et demokratisk perspektiv er det altså både positive og negative sider ved statlig finansiering av interesseorganisasjoner – det kan skape både meningsmangfold og nye, politiske skjevheter. Et spørsmål som melder seg, er imidlertid hvordan statlig finansiering påvirker mottakerne: Hvordan vurderes statlig finansiering fra interesseorganisasjonenes perspektiv?

Ressursavhengighetsperspektivet anvendes gjerne i spørsmål om forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten (Lu 2016: 204). Et grunnleggende premiss i perspektivet er at nøkkelen til organisasjoners overlevelse er å sikre ressurser. Ingen organisasjon er fullstendig selvforsynt, og dermed er alle nødvendigvis avhengige av eksterne aktører for å sikre midler, ansatte og påvirkning (Pfeffer & Salancik 1978: 2). Følgelig er det snakk om et avhengighetsforhold mellom interesseorganisasjoner og aktørene som tilbyr ressurser. En vesentlig fare, ifølge forskere innen ressursavhengighetsperspektivet, er at interesseorganisasjoner blir såpass avhengige av en aktør at aktøren får stor innflytelse på deres virksomhet (Pfeffer & Salancik 1978: 3).

Innad i perspektivet er det uenighet om effektretningen for spesifikt *statlig* finansiering av interesseorganisasjoner er normativt positiv eller negativ. De som argumenterer for en positiv effekt, viser til at finansiering knytter interesseorganisasjoner nærmere staten, noe som er positivt for muligheten til å påvirke politikk (Lu 2016). Statlige midler er også mer stabile enn andre typer midler (Salamon 2002). De som argumenterer for en negativ effekt, vektlegger at interesseorganisasjoner kan bli avhengige av statlige midler, som kan ha konsekvenser for deres selvstendige og kritiske samfunnsrolle (Sanches Salgado 2007; Chaves et al. 2004). I det følgende presenterer jeg disse to kontrasterende synspunktene.

«Statlig finansiering har positiv effekt»

Organisasjoner er avhengige av midler uansett hvor de kommer fra, påpeker Jiahuan Lu (2016: 205). Blant alle potensielle inntektskilder er imidlertid staten den mest forutsigbare. Ressursmangel er blant hovedgrunnene til at organisasjoner nedprioriterer politisk aktivitet, så staten – i kraft av å være finansier – spiller en viktig rolle i å sikre økonomisk stabilitet. Forutsigbarhet og stabilitet innebærer at organisasjoner kan bruke mindre tid på å sikre midler (fra andre kilder) og mer tid på å arbeide for sine kjerneformål (Salamon 2002; Grønberg 1993). Organisasjoner får mer rom til å jobbe med politiske strategier, mobilisere gruppen de eventuelt representerer, og styrke interne forhold. Alt dette er aktiviteter som styrker organisasjoners overlevelsessjanser (Crepaz & Hanegraaff 2020: 105).

I den grad det finnes et avhengighetsforhold mellom interesseorganisasjoner og staten, går dette forholdet i så fall begge veier, ifølge Lu (2016: 205). Organisasjoner mottar midler, men kommer til gjengjeld nærmere statlige aktører, som åpner døren for direkte politisk aktivitet. Staten på sin side gir midler, men får til gjengjeld bruke ekspertkompetansen som organisasjonene sitter på, som øker statlige aktørers legitimitet på relevante saksfelt. Dette gjensidige avhengighetsargumentet bygger således på forståelsen av organisasjon-stat-forholdet som et bytteforhold, slik beskrevet av Robert Salisbury (1969).

Statlig finansiering medfører ofte innrapporterings- og regnskapskrav, som skaper et behov for administrativ kompetanse hos mottakerne. Nye administrativt ansatte frigjør kapasitet i organisasjoner, slik at andre kan rendyrke sitt politiske arbeid (Mosley 2012). Dette kalles *profesjonalisering* i litteraturen. Lu og Park (2018) finner at profesjonalisering korrelerer positivt med politisk aktivitetsnivå, og viser til Mosleys rendyrkingsargument som en sannsynlig forklaring.

Gjennom sin metastudie av 38 kvantitative studier av sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå, finner Lu (2016) en svak positiv sammenheng: Jo mer statlige midler utgjør av totale inntekter, jo høyere politisk aktivitetsnivå. Spesielt gjelder dette direkte aktivitet (Lu 2016: 203). Han viser til argumentet om gjensidig avhengighet som en sannsynlig forklaring. Det er imidlertid en rekke begrensninger ved Lus studie som sår en viss tvil om funnene. For det første er utvalget hans skjevt, uten at dette drøftes i særlig grad. Metastudien inkluderer kun studier av «public charities whose core function is not policy engagement» (Lu 2016: 206). Dette gir bedre sammenligningsgrunnlag mellom studiene, men svekker metastudiens ytre validitet i stor grad – han kan ikke si særlig mye om andre organisasjonstyper. Amerikanske *public charities* defineres av Internal Revenue Service som kirker, sykehus, utdanningsinstitusjoner og lignende, som driver med pengeinnsamling og støttefunksjoner (Internal Revenue Service). Dette er riktignok en amerikansk organisasjonskategori, men det er grunn til å tro at Lus definisjon overensstemmer med den, da han er en amerikansk forsker med overvekt av amerikanske studier i utvalget sitt (Lu 2016: 209). Denne overvekten rører ved en annen begrensning ved metastudien hans. Amerikanske organisasjoner står for over tre fjerdedeler av analysen – 52 av 218 effektstørrelser er ikke-amerikanske. Lu (2016: 209) hevder metastudien er generaliserbar utenfor USA, da han ikke finner en statistisk signifikant forskjell i resultatene for amerikanske og ikke-amerikanske organisasjoner. Han sår imidlertid tvil om denne påstanden i konklusjonen, hvor han påpeker at det er for stor variasjon i ikke-amerikanske (altså resten av verdens) land, organisasjoner og institusjonelle rammer til at hans funn er særlig treffsikre utenfor USA (Lu 2016: 212).

Grunnet begrensningene ved Lus metastudie er det interessant å teste om funnene hans gjelder i en annen kontekst. Gjelder sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå for en bredere gruppe interesseorganisasjoner i et land hvor statlig finansiering ofte er en hovedinntektskilde?

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

Videre kan en rekke forventninger fra forskning på interesseorganisasjoner i EU være relevante å teste i en norsk kontekst. Mahoney (2008) finner at økonomisk store interesseorganisasjoner nærmest er garantert påvirkningsmuligheter i EU, og følgelig er overrepresenterte sammenlignet med de økonomisk små. Crepaz og Hanegraaff (2020) finner at EU-kommisjonens opprettelse av tilskuddsordninger som respons på denne skjevheten i stor grad har lyktes i å gi økonomisk små organisasjoner flere påvirkningsmuligheter. En forventning herfra er således at økonomisk store interesseorganisasjoner har større mulighet for å påvirke uansett, mens påvirkningsmuligheter for de økonomisk mindre samvarierer med grad av statlig finansiering. Det er følgelig snakk om en samspillseffekt mellom økonomisk størrelse og statlig finansiering på politisk aktivitetsnivå:

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

«Statlig finansiering har negativ effekt»

Eksterne aktører kan snevre inn interesseorganisasjoners autonomi gjennom de sistnevntes avhengighet, heter det i ressursavhengighetsperspektivet. En leverandør av en gitt ressurs kan utøve kontroll over interesseorganisasjoner i den grad ressursen er viktig, og i den grad leverandøren har monopol på ressursen (Pfeffer & Salancik 1978: 50–51). Slik avhengighet av staten fryktes av dem innen ressursavhengighetsperspektivet som hevder statlig finansiering har en negativ effekt på interesseorganisasjoner. Chaves et al. (2004: 295) argumenterer for at interesseorganisasjoner som er avhengige av staten, frykter å «bite hånden som mater», og at de dermed unngår konflikt med myndighetene. Et symptom på dette er *mission drift* – at eksternt press fører interesseorganisasjoner vekk fra sine kjerneformål. Eksempelvis kan interesseorganisasjoner nedprioritere politisk aktivitet til fordel for å møte nye kriterier for fortsatt økonomisk støtte (Ali & Gull 2016: 53). Organisasjoner som er avhengige av statlige midler, kan stå i fare for kun å bli et verktøy for gjennomføring av offentlig politikk, hvis finansieringskriteriene dytter dem i den retningen (Crepaz & Hanegraaff 2020: 104; Saglie & Sivesind 2018).

Roten til avhengighetens antatte negative effekt på interesseorganisasjoner kommer av de forventede konsekvensene av å miste de aktuelle ressursene. Den «ultimate testen» på hvorvidt en organisasjon er avhengig, er dermed hva som skjer når midlene faller bort. Her kommer vi inn på litteraturen om overlevelse. Carrol og Stater (2009) finner at organisasjoner som har spredt inntektene sine på få kilder, har lavere overlevelsessjanser. Crepaz og Hanegraaff (2020: 104) finner at nær en tredjedel av organisasjonene som finansieres av EU-

kommisjonen, ville blitt avvirket innen fem år ved bortfall av midlene.⁴ De mener dette viser EUs makt til å forme hvilke politiske interesser som blir representerte i unionens politiske system (Crepaz & Hanegraaff 2020: 105).

Blant studiene som undersøker sammenhengen mellom bortfall av statlige midler og overlevelsessjanser, er det få som undersøker situasjoner hvor slikt bortfall faktisk har funnet sted (jf. Gray & Lowery 1997). Et unntak er Douglas R. Imigs studie fra 1992. I det følgende gis en temmelig grundig gjennomgang av funnene hans, da artikkelen er inspirasjonskilde for forskningsdesignet i dette prosjektets kvalitative delstudie. Imig ser på organisasjoner som arbeider med fattigdomsbekjempelse (*poverty advocacy groups*) i USA – nærmere bestemt hvilken effekt Reagan-administrasjonens store finansieringskutt hadde på fire slike organisasjoner i perioden 1981 til 1985. To av organisasjonene hadde statlige (føderale) midler, og to hadde private donasjoner som hovedinntektskilde. Imig gir en detaljert analyse av organisasjonenes økonomi, med tall som er offentlig tilgjengelig gjennom Internal Revenue Service (Imig 1992: 503). I korte trekk finner Imig svært varierende utvikling hos de fire organisasjonene. De to som hadde statlige midler som hovedinntektskilde, er Center on Social Welfare Policy and Law (CSWPL) og Food Research Action Center (FRAC). FRACs andel inntekter fra statlige midler ble redusert med 65,5 % i perioden 1981 til 1985, og de totale inntektene ble halvert i perioden. Kuttene førte til en satsing på private donasjoner, og andelen av inntektene som kom fra private donasjoner, økte med 66 % i samme periode. Andelen midler FRAC brukte på administrative utgifter, ble redusert med 36,7 %, mens andelen midler til politisk arbeid økte med 30,2 %. FRAC gjennomgikk med andre ord en stor omstrukturering som reaksjon på de plutselige kuttene i offentlig finansiering. For CSWPL var ikke endringen like stor. Statlige midler sto fortsatt for over 70 % av organisasjonens inntekter, tross en reduksjon i mottatte midler på 18,3 %. Private donasjoner som andel av inntekter økte med 21,8 % i perioden. CSWPL økte imidlertid sine administrative utgifter med 5 %, mens utgiftene til politisk aktivitet ble redusert med 8 %. Imig (1992: 512) mener dette er et dårlig tegn: «The slight increase reflects deficit spending by [CSWPL] (by more than 10 percent in 1985), which bodes ill for its long-term survival.» Slik omprioritering av utgifter kan videre være et indisium på *mission drift* (jf. Ali & Gull 2016).

De to organisasjonene med private donasjoner som hovedinntekt økte sine totale inntekter betydelig, med henholdsvis 41,5 % for Bread for the World (BFW) og 334 % (!) for Center on Budget and Policy Priorities (CBPP). Andelen statlige midler holdt seg på null for begge. BFWs andel utgifter som gikk til politisk aktivitet, falt med 8,3 % i perioden 1981 til 1985, samtidig som den totale mengden

⁴ Det fremkommer verken i artikkelen eller appendiks hvordan forfatterne måler overlevelsessjanser. Michele Crepaz forklarte over e-post at de målte dette med surveyspørsmål hvor organisasjonene vurderte sannsynlighet for avviking ved bortfall av EU-midler. Denne operasjonaliseringen av overlevelse er svært lik det Gray og Lowery (1997), presentert ovenfor, kaller dødsangst.

midler som gikk til politisk aktivitet, økte med 50 % (Imig 1992: 514). CBPP økte andelen utgifter dedikert til politisk aktivitet med 18 %. Etter betydelig reduksjon i administrasjonsutgifter og en stor vekst i et stadig balansert budsjett sto politisk aktivitet for omtrent 80 % av CBPP sine utgifter i 1985 (Imig 1992: 514).

Tross individuelle forskjeller mellom alle organisasjonene ser Imig en klar trend:

As expected, this information on income indicates federally funded groups sustained funding crises during the first Reagan term, while their privately funded counterparts actually experienced budget expansions. Resources, particularly income, provide the fodder for political activity, placing privately funded groups in [a] better position to address the political concerns which faced the social welfare sector. While crisis may promote group mobilization, as seen in increased budgets for [BFW] and [CBPP], ... reduced funds ... hindered mobilization of federally funded groups. (Imig 1992: 510–511)

Den tydelige sammenhengen mellom økonomi og politisk aktivitetsnivå medfører altså at store kutt i statlig finansiering kan redusere mottakerorganisasjoners politiske aktivitetsnivå drastisk. Organisasjoner som befinner seg i en situasjon med plutselig fall i hovedinntektskilden, må gjøre store endringer i inntektsgrunnlaget og organisasjonsstrukturen for å kunne fortsette å påvirke politikk. Imigs studie er som nevnt en viktig inspirasjon for dette prosjektets kvalitative delstudie. Datagrunnlaget mitt – spesielt fraværet av detaljfordelte utgiftsposter for organisasjonene jeg studerer – begrenser imidlertid muligheten for å si noe om politisk aktivitet. Vekten i min analyse ligger derfor på effekten bortfall av statlige midler har på overlevelsessjanser. Den nærliggende koblingen mellom økonomi og politisk aktivitetsnivå som Imig beskriver, er imidlertid en viktig implikasjon også av min analyse, som jeg tar med inn i diskusjonen i kapittel syv.

Imig (1992: 517) påpeker avslutningsvis at funnene hans vanskelig kan generaliseres, da han kun ser på fire organisasjoner med mye til felles utenom inntektsgrunnlag. Han er, så vidt jeg har klart å finne, alene i å se på en situasjon hvor bortfall av statlige midler faktisk har funnet sted. Sammenhengen han finner mellom bortfall og overlevelse, er imidlertid i tråd med funnene hos Gray og Lowery (1997), Halpin og Thomas (2012), Crepaz og Hanegraaff (2020) og Carrol og Stater (2009). På bakgrunn av dette utleder jeg min siste hypotese:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Konklusjon

I dette kapittelet har jeg presentert og drøftet relevant litteratur for dette prosjektet, spesielt hentet fra ressursavhengighetsperspektivet, som er prosjektets teoretiske rammeverk. Jeg har utledet tre hypoteser, hvorav to dreier seg om forholdet mellom

statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå og en om forholdet mellom statlig finansiering og overlevelsessjanser:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

I kapitlene som følger, legger jeg frem hvordan jeg skal undersøke disse hypotesene, og gjennomfører selve undersøkelsen. Min fremgangsmåte er todelt. For å teste hypotesene om politisk aktivitetsnivå vil jeg bruke surveydata fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Herfra definerer jeg tre indikatorer på politisk aktivitetsnivå: en indeks for direkte aktivitet bestående av fire indikatorer, en indikator for kontakt med journalister og en indikator for demonstrasjoner, aksjoner og underskriftskampanjer. For å teste hypotesen om overlevelsessjanser vil jeg dels bruke surveydataene og dels gjennomføre tilfellestudier. Med surveydataene definerer jeg en indikator på økonomisk tilfredshet, som er inspirert av Gray og Lowery (1997) sin dødsangst. Den gir ikke et dekkende svar på hypotese 2, men diskuteres i lys av funnene fra tilfellestudiene i kapittel syv. Samlet sett utgjør analysene som benytter surveydataene, prosjektets kvantitative delstudie.

Tilfellestudiene er som nevnt inspirert av Imigs (1992) analyse. Jeg undersøker seks interesseorganisasjoner som har til felles at de alle mottok Norads informasjonsstøtte i 2015. De varierer imidlertid i hvor stor grad midlene utgjorde av totale inntekter, og i hvorvidt de opplevde bortfall av midlene i påfølgende år. Jeg operasjonaliserer overlevelsessjansen med både en selvrapportert indikator, *bekymring*, inspirert av Gray og Lowerys (1997) dødsangst, og en økonomisk indikator, *økonomiske faresignaler*, inspirert av Imig (1992). Ved hjelp av innsamlede årsmeldinger og årsregnskap undersøker jeg tilfellene over en periode på fem til seks år. Dette utgjør prosjektets kvalitative delstudie.

I neste kapittel legger jeg frem data og metode for prosjektets kvantitative delstudie, før jeg i kapittel fire presenterer funnene fra analysen. Kapittel fem og seks følger samme regle for den kvalitative delstudien, før jeg i kapittel syv drøfter funnene i lys av litteraturen presentert ovenfor, konkluderer og kommer med oppfordringer til videre forskning.

Kvantitativ delstudie: metode og data

Dette prosjektet følger et todelt design, med både en kvantitativ og en kvalitativ delstudie. I dette kapitlet presenterer jeg den kvantitative delstudiens metode og data. Hovedmålet her er å undersøke hypotesene 1.1 og 1.2, om politisk aktivitetsnivå. I tillegg gjennomføres det også en svak test av hypotese 2, om overlevelse. Hovedundersøkelsen av den sistnevnte hypotesen kommer imidlertid i den kvalitative delstudien, som presenteres i kapittel fem og seks. I det følgende kapitlet presenterer jeg surveydatasettet jeg bruker i analysen, og deretter subpopulasjonen av interesseorganisasjoner som jeg oppretter ($N = 1549$), før jeg drøfter hvordan subpopulasjonen avviker fra populasjonen av norske interesseorganisasjoner. Deretter presenterer jeg variablene som inngår i analysen, og drøfter også målenivå. Videre diskuterer jeg missingverdier og presenterer måten jeg håndterer disse på – nemlig ved multipl imputering. Til slutt presenterer jeg de fire regresjonsmodellene, hvorav tre estimeres ved OLS og én ved rangert regresjon.

Datase

Dataseet til Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor består av 1890 observasjoner, fordelt på to år. 933 organisasjoner svarte i 2013, og 957 svarte i 2019. Antall organisasjoner som svarte på surveyen begge årene, er 284. Jeg mener dette tallet er for lavt til at paneldata er hensiktsmessig, ettersom et mål med den kvantitative delstudien er å beskrive et så stort utvalg av norske interesseorganisasjoner som mulig.

Dataseet søker å dekke den fullstendige populasjonen av norske frivillige organisasjoner (Arnesen & Sivesind 2020: 11). Disse defineres som organisasjoner med sektorkoder 2500 og 7000 i Enhetsregisteret. Den førstnevnte sektoren omfatter organisasjoner som fremmer næringsinteresser, eksempelvis arbeidsgiverorganisasjoner og bransjeorganisasjoner. Den sistnevnte sektoren omfatter organisasjoner som driver med ideell og ikke-kommersiell virksomhet, eksempelvis frivillige organisasjoner, foreninger og idrettslag. Surveyen ble sendt ut til alle organisasjoner med disse sektorkodene (Arnesen & Sivesind 2020: 11–12). Svarprosentene var 27,5 og 24,7 i

henholdsvis 2013 og 2019. De relativt lave svarprosentene kommer trolig av at større organisasjoner ikke prioriterer å svare på surveyene, mens mindre organisasjoner ikke har kapasitet, ifølge Arnesen og Sivesind (2020: 15–16; Beyers et al. 2020: 278). Forfatterne diskuterer ikke om det kan være systematiske skjevheter i hvilke organisasjoner som har svart. En slik potensiell skjevhet kan være at de nevnte begrensningene til mindre organisasjoner i større grad hindrer dem fra å respondere enn prioriteringshensynet gjør for store organisasjoner. Det er imidlertid utfordrende å avdekke eventuelle skjevheter uten å sammenligne surveydataene med andre kilder. Det finnes ikke alternative kilder for økonomisk størrelse for mange av organisasjonene som svarte på surveyene.⁵

Subpopulasjon av interesseorganisasjoner

I dette prosjektet er det ikke frivillige organisasjoner som er i fokus, men interesseorganisasjoner. Med hensyn til mitt fokus bommer derfor datasettet på populasjonen på to måter: Det er frivillige organisasjoner i datasettet som ikke er interesseorganisasjoner, og det er interesseorganisasjoner som ikke er frivillige organisasjoner, og dermed ikke inkludert i datasettet.

Det første problemet lar seg løse ved å benytte verdier på enkelte variabler til å trekke et utvalg. Jeg benytter Yohos (1998: 232–235) fire krav for å definere interesseorganisasjon i litteraturgjennomgangen: Det er en (1) formelt stiftet (2) privat eller frivillig organisasjon (3) som ikke nominerer kandidater til folkevalgte posisjoner, og (4) som i noen grad søker å påvirke politikk.⁶ Det er naturlig å anta at samtlige organisasjoner i datasettet oppfyller de to første kravene, gitt sektorkodene populasjonen som datasettet søker å omfatte, ble definert ut ifra. Vi kan sikre at organisasjonene møter det tredje kravet, ved å fjerne fra datasettet alle observasjonene som tar verdien 7300 på kategorivariabelen. 7300 er ICNPO-koden for politisk parti.⁷ For å sikre at organisasjonene i noen grad søker å påvirke politikk, kan vi benytte variablene i datasettet som fanger politisk aktivitet. Jeg har identifisert to slike. Spørsmål 49 i surveyen spør om betydningen av kontakt med stortingskomiteer, partigrupper, regjeringen, departementer, direktorater og journalister. Her har organisasjonene mulighet til å krysse av på at de ikke har kontakt med hver og en av instansene. I spørsmål 38 blir organisasjonene blant annet spurt om hvor ofte de arrangerer demonstrasjoner, aksjoner eller underskriftskampanjer. Her kan de velge at de aldri arrangerer slike arrangementer. Jeg lar organisasjonene

⁵ I henhold til regnskapsloven (1998 § 1–2 pkt. 9) er organisasjoner med færre enn 20 ansatte eller med verdier til mindre enn 20 millioner kroner ikke regnskapspliktige.

⁶ En utfyllende beskrivelse av de fire kriteriene gis i kapittel to.

⁷ ICNPO står for *The International Classification of Non-profit Organizations* og er, som navnet tilsier, en internasjonal standard for klassifisering av frivillige organisasjoner. Den brukes blant annet i Brønnøysundregistrene og av Statistisk sentralbyrå (Sivesind 2012).

som har noe som helst kontakt med noen av instansene, eller har arrangert minst én demonstrasjon, aksjon eller underskriftskampanje, bli i subpopulasjonen min. De som ekskluderes, har altså verken hatt kontakt med noen av instansene eller arrangert demonstrasjoner eller lignende det siste året. Til sist fjerner jeg også lokale og regionale organisasjoner, da jeg i dette prosjektet kun ser på interesseorganisasjoner på nasjonalt nivå. Nå har vi altså en subpopulasjon av interesseorganisasjoner. Den består av 1549 organisasjoner, hvorav 839 svarte i 2013 og 710 i 2019.

Vi sitter likevel igjen med det andre problemet nevnt ovenfor: Det er interesseorganisasjoner som ikke er frivillige organisasjoner, og dermed ikke er med i datasettet. For å finne ut hvilke organisasjoner dette er, kan vi sammenligne Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor sin populasjon med PAIRDEM sin. PAIRDEMs populasjon over norske interesseorganisasjoner bruker også sektorkodene 2500 og 7000 i Enhetsregisteret. I tillegg inkluderes organisasjoner basert på seks næringskoder – sosiale velferdsorganisasjoner, næringslivs- og arbeidslivsorganisasjoner, religiøse organisasjoner, internasjonale organisasjoner og dessuten «Aktiviteter i andre næringskoder ikke nevnt annet sted» (Allern et al. 2020: 15–16). I tillegg benytter PAIRDEM en rekke andre kriterier: minoritetsorganisasjoner som mottok IMDi-tilskudd, Frivillighet Norges medlemmer, enkelte idrettsorganisasjoner, tankesmier og dessuten en rekke navngitte organisasjoner som er vurdert som relevante (Allern et al. 2020: 15–17). PAIRDEMs totale populasjon består av 2178 organisasjoner (Allern et al. 2020: 17). Blant de 1549 organisasjonene i subpopulasjonen jeg lagde basert på surveydataene, er det 1297 unike organisasjonsnumre. Antall unike organisasjoner i subpopulasjonen utgjør altså 60 % av størrelsen til PAIRDEMs populasjon. Det er imidlertid vesentlige forskjeller mellom måten PAIRDEM satte sammen sin populasjon, og måten jeg definerte min subpopulasjon. Derfor er det grunn til å tro at overlappet mellom de to populasjonene ikke er fullstendig, og at avviket er systematisk. Spesielt organisasjonene identifisert med andre kilder enn Enhetsregisteret er sannsynligvis manglende i min populasjon. Minoritetsorganisasjoner, Frivillighet Norges medlemsorganisasjoner, idrettsorganisasjoner, tankesmier og dessuten PAIRDEMs navngitte organisasjoner peker seg ut som sannsynlige mangler i min subpopulasjon. Allern et al. (2020: 16) nevner imidlertid at minoritetsorganisasjoner ofte arbeider på lokalt og regionalt nivå. Ettersom subpopulasjonen min kun inneholder interesseorganisasjoner som opererer på nasjonalt nivå, ville disse i så fall blitt utelukket uansett.

Slutningene jeg trekker basert på analysen av dette datasettet, er begrenset av at subpopulasjonen systematisk avviker fra den teoretiske populasjonen. Ved å sammenligne med PAIRDEMs operasjonalisering av den samme populasjonen har jeg her kastet lys over hvilke skjevheter det kan dreie seg om.

Avhengig variabel I: politisk aktivitetsnivå

I dette prosjektet har jeg to avhengige variabler: politisk aktivitetsnivå og overlevelse. Hovedfokuset i den kvantitative delstudien ligger på den første, da denne er best dekket av surveydataene. Jeg har identifisert to spørsmål som kan benyttes for å lage indikatorer på politisk aktivitet. I spørsmål 48 blir organisasjonene spurt om hvor ofte de har kontakt med seks typer instanser.⁸ De velger mellom daglig, ukentlig, månedlig, årlig og sjeldnere eller aldri for hver av instansene. Instansene er Stortinget/stortingskomiteene, stortingsrepresentanter/partigrupper, regjeringen, departementer, direktorater / ytre etater og journalister i massemediene. Resultatet er seks indikatorer på ordinalnivå, som tar verdiene 0–4 (etter omkoding), hvor høyere tall indikerer høyere aktivitetsnivå på den aktuelle indikatoren. Siste delspørsmål – om kontakt med journalister – ble kun inkludert i 2019-surveyen. Det er derfor omtrent halvparten så mange observasjoner på denne indikatoren (710) sammenlignet med resten. I spørsmål 38 blir organisasjonene spurt om hvor ofte de arrangerte ulike aktiviteter det siste året. En av aktivitetene er «demonstrasjoner, aksjoner eller underskriftskampanjer». Organisasjonene velger mellom hver uke, noen ganger i måneden, en gang i måneden, noen ganger i året, en gang i halvåret, en gang i året og ingen slike arrangementer. Alternativene, slik listet, følger tilsynelatende en synkende frekvens og kan således regnes som på ordinalnivå. Det er imidlertid ikke åpenbart for meg at eksempelvis «annenhver uke» er oftere enn «noen ganger i måneden». At rangeringen ikke er åpenbar, vanskeliggjør forutsetningen om at ordinale variabler kan rangeres. Etersom svaralternativene er listet i den spesifikke rekkefølgen, er det likevel sannsynlig at respondentene har skjønt den tilsiktede rekkefølgen ut ifra konteksten.⁹ Indikatoren inkludert i analysen kan ta verdiene 0–7, hvor høyere tall indikerer høyere aktivitetsnivå.

Hvis vi anvender Binderkrantz og Krøyers (2012: 119) typologi av former for politisk aktivitet, fordeler de syv indikatorene fra de to spørsmålene seg naturlig: Spørsmål 38 og journalist-delspørsmålet fra 48 er mål på indirekte politisk aktivitet, mens resten er mål på direkte aktivitet.¹⁰ Grunnet både dette og at de to indikatorene for indirekte aktivitetsnivå avviker fra resten på grunn av henholdsvis annen verdiskala og færre observasjoner, mener jeg det ikke er hensiktsmessig å slå sammen alle til et samlet mål på politisk aktivitetsnivå.

⁸ Spørsmålstillene gjelder for 2019-surveyen. Spørsmålene ble også stilt i 2013 hvis ikke annet oppgis, men spørsmålstillene kan avvike.

⁹ Jeg inkluderer en rangert regresjon med sammenslåtte kategorier i appendiks A for å kontrollere for denne mulige misforståelsen. I denne er de mulige verdiene slått sammen til fire: ukentlig, månedlig, årlig og aldri.

¹⁰ Typologien er presentert i kapittel to.

Indekskonstruksjon – direkte politisk aktivitet

De fem indikatorene for direkte politisk aktivitet har imidlertid mye til felles, og det kan følgelig være hensiktsmessig med indekskonstruksjon. «Indekser er gjennomgående mer begrepsvalide og målereliable enn enkeltindikatorer», gitt at forutsetningene for konstruksjon er møtt (Christophersen 2018: 105). Begrepsvaliditet viser til hvorvidt variablene måler det teoretisk definerte begrepet, mens målerelibilitet viser til hvor nøyaktig dette måles (Solbakken 2018: 42–44). Målerelibilitet kan vurderes med Cronbachs alfa (Jackman 2008: 124). Dette målet tar en verdi mellom 0 og 1, hvor høyere verdi indikerer sterkere indre konsistens mellom de aktuelle indikatorene som skal kombineres. Cronbachs alfa for de fem indikatorene er 0,864 og er signifikant på 5 %-nivå. Dette indikerer svært god målerelibilitet, og følgelig at indekskonstruksjon er egnet (Christophersen 2018: 104–105).

En innvending melder seg imidlertid. Min kartlegging av norske tilskuddsordninger viser at de fleste tilskuddsordninger er forvaltet av etater underlagt departementer.¹¹ Å søke på, motta og følge opp tilskudd innebærer som regel at en har mye kontakt med de tilskuddsforvaltende etatene. Direktorat er også generelt mindre politiske enn sine overliggende departementer, så forsøk på politisk påvirkning kan gi mindre mening på dette nivået. Administrasjonsundersøkelsen fra 2006 finner eksempelvis at kontakten ansatte i direktorater har med statsråder, er tilnærmet null, selv for ansattkategorien «underdirektør og over». Selv saksbehandlere i departementer har mer kontakt med statsråder enn lederne for direktorater har (Christensen et al. 2004: 57). Ettersom kontakt med direktorater og ytre etater i større grad kan knyttes til tilskuddsprosesser, i tillegg til at forsøk på å påvirke disse er mindre fruktbare enn på overliggende etater, er det nærliggende å forvente at dette ofte ikke kan regnes som politisk aktivitet.

Tabell 1. Korrelasjonsmatrise for indikatorer på direkte politisk aktivitet

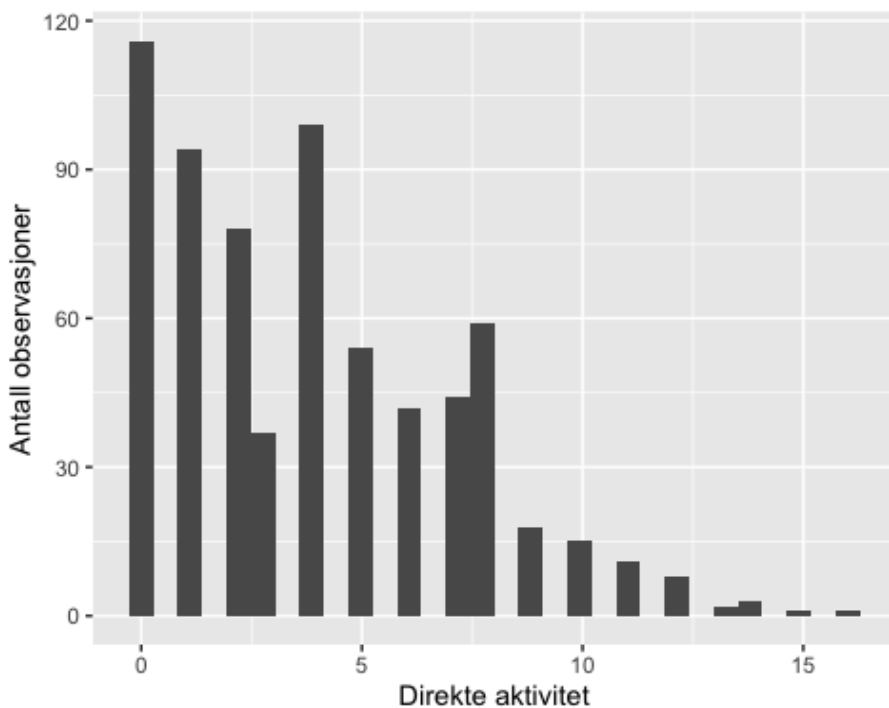
	Stortingsrepresentanter/ partigrupper	Regjeringen	Departementene	Direktorater / ytre etater
Stortinget/ stortingskomiteene	0,78	0,69	0,57	0,37
Stortingsrepresentanter /partigrupper		0,67	0,6	0,36
Regjeringen			0,57	0,35
Departementene				0,45

En undersøkelse av korrelasjonene mellom de fem indikatorene styrker antakelsen om at kontakt med underliggende etater skiller seg fra annen kontakt. Spearmans rho er et egnet korrelasjonsmål for variabler på ordinalnivå (Pripp 2018). Tabell 1 er en korrelasjonsmatrise med de fem indikatorene. Den

¹¹ Se appendiks C for en fremstilling av kartleggingen.

viser at indikatoren for kontakt med direktorater og ytre etater har lavere korrelasjon med samtlige variabler, sammenlignet med de andre. Cronbachs alfa for kun de fire øvrige indikatorene gir et høyere resultat, på 0,887 – fortsatt signifikant på 5 %-nivå. Med bakgrunn i dette slår jeg sammen de fire til en indeks, og utelater altså direktorater / ytre etater. Ettersom indikatorene er på samme skala – 0–4 etter omkodning, hvor hvert tall representerer samme frekvens for hver indikator – egner det seg å konstruere en likeveid additiv indeks (Christophersen 2018: 105). Indeksen tar dermed den samlede verdien av kontakt med Stortinget/storingskomiteene, stortingsrepresentanter/partigrupper, regjeringen og departementer. Det samlede målet er en indeks som måler direkte politisk aktivitet, herfra kalt *direkte aktivitet*. En interesseorganisasjon som har daglig kontakt med alle fire instansene, vil ha en skår på 16 på indeksen (4 + 4 + 4 + 4). Figur 2 viser hvordan organisasjonene i subpopulasjonen fordeler seg på den nyopprettede indeksen.

Figur 2. Subpopulasjonens fordeling på indeks for direkte politisk aktivitet.

Behandling av variabler på ordinalnivå

Før jeg presenterer indikatorene for de resterende avhengige variablene, vil jeg drøfte muligheten for å måle ordinale data som kontinuerlige. Å slå sammen

indikatorer på ordinalnivå til en indeks – som gjort ovenfor – er eksempelvis kontroversielt i litteraturen (Grace-Martin 2008). Uenigheten dreier seg blant annet om hvorvidt Likert-skalaer kan behandles på kontinuerlig målenivå. Likert-skalaer er typisk benyttet i surveyer, hvor organisasjoner eksempelvis blir spurt om å vurdere grad av enighet på en skala fra en til fem. Psykologen Rensis Likert mente at kombinasjonen av et sett med slike spørsmål som sammen søker å måle aspekter ved et felles underliggende fenomen, kan regnes som en indeks på kontinuerlig nivå. Den kombinerte fordelingen er kjent som å være på Likert-skala (Norman 2010). Hvorvidt Likert-skalaen kan regnes som kontinuerlig, er imidlertid kontroversielt i litteraturen. Susan Jamieson (2004) påpeker at selv med en antakelse om lik avstand mellom hver verdi på enkeltindikatorerne følger det ikke nødvendigvis at det samme gjelder for det samlede målet. Muligheten til å beskrive marginale endringer – eksempelvis fra «helt uenig» til «uenig» – faller bort, og en kan kun beskrive retningen på endringen – eksempelvis «mer enig».

Geoff Norman (2010) argumenterer på sin side ikke bare for at Likert-skalaen er kontinuerlig, men for at selv enkeltindikatorer på ordinalnivå kan behandles som kontinuerlige. Jo flere mulige verdier en variabel kan ta, skriver Norman, jo bedre forutsetninger har den for å kunne behandles som kontinuerlig. Han setter en nedre grense – en slags tommelfingerregel – på fem mulige verdier. Selv før indeksskonstruksjon kan altså samtlige av mine indikatorer på politisk aktivitetsnivå potensielt regnes som kontinuerlige, ifølge Norman. Når en ordinal variabel har mange mulige verdier, er det ikke bare mulig, men også hensiktsmessig å behandle den som kontinuerlig, fortsetter Norman (2010). Det kommer blant annet av at OLS-regresjoner, som kan benyttes ved avhengige variabler på kontinuerlig målenivå, er lettere å tolke.

Karen Grace-Martin (2008) anbefaler noen forbehold hvis en skal benytte OLS-regresjon på ordinale avhengige variabler. Hun er for det første enig i Normans (2010) tommelfingerregel på minimum fem mulige verdier. For det andre bør en redusere akseptert signifikansnivå på resultatene, og for det tredje bør resultatene sammenlignes med resultatene fra rangerte regresjonsmodeller – som typisk benyttes ved avhengige variabler på ordinalnivå – og kun benyttes hvis resultatene er tilnærmet like. I appendiks A inkluderer jeg en sammenligning mellom OLS-regresjoner og rangerte regresjoner for samtlige indikatorer på politisk aktivitetsnivå. Etersom funnene her er tilnærmet like, og samtlige indikatorer på politisk aktivitetsnivå har fem verdier eller mer, benytter jeg meg av OLS-modellene når jeg legger frem funnene i kapittel fire. Videre regner jeg p-verdier over 0,05 som ikke signifikante.

Indirekte politisk aktivitet

Utover indeksen gjenstår de to indikatorene på politisk aktivitetsnivå som er identifisert ovenfor. Den ene måler kontakt med journalister, herfra kalt *mediekontakt*. Den andre måler hvor ofte organisasjonene arrangerer

demonstrasjoner, aksjoner og underskriftskampanjer, herfra kalt *aksjonering*. De er begge mål på indirekte politisk aktivitet, men hvis en skal slå sammen indikatorene, får en disse utfordringene: De har ulike verdiskalaer – henholdsvis 0–4 og 0–7 etter omkodning – og den ene ble kun inkludert i 2019-surveyen og har derfor rundt halvparten så mange observasjoner som den andre. Utover dette er indikatorene substansielt ulike. Mediekontakt er en *aksesspreget* påvirkningskanal og derfor mer kostbar for interesseorganisasjoner, sammenlignet med demonstrasjoner (Binderkrantz & Krøyer 2012: 119–122).¹² Følgelig er det nærliggende å forvente at ressurssterke organisasjoner har hyppigere mediekontakt og færre aksjoneringer, mens det motsatte er tilfellet for ressursvake organisasjoner (Dür & Matteo 2013: 677–678). Derfor mener jeg det ikke er hensiktsmessig å kombinere disse to indikatorene til en indeks. I tråd med tommelfingerregelen presentert ovenfor behandler jeg dem på kontinuerlig målenivå. Totalt sett har vi dermed tre indikatorer på politisk aktivitetsnivå: direkte aktivitet, mediekontakt og aksjonering. Tabell 2 og 3 viser hvordan subpopulasjonen fordeler seg på de to sistnevnte indikatorene.

Tabell 2. Subpopulasjonens fordeling på mediekontakt

Mediekontakt (N = 710)	
Aldri	136 (19,2 %)
Årlig	299 (42,1 %)
Månedlig	172 (24,2 %)
Ukentlig	76 (10,7 %)
Daglig	18 (2,5 %)
Missing	9 (1,3 %)

Tabell 3. Subpopulasjonens fordeling på aksjonering

Aksjonering (N = 1549)	
Aldri	1161 (75 %)
Årlig	112 (7,2 %)
Halvårlig	33 (2,1 %)
Noen ganger i året	107 (6,9 %)
Månedlig	10 (0,6 %)
Noen ganger i måneden	7 (0,5 %)
Annenhver uke	2 (0,1 %)
Ukentlig	5 (0,3 %)
Missing	112 (7,2 %)

Avhengig variabel II: Overlevelse

Som nevnt er hovedfokuset i denne delstudien politisk aktivitetsnivå, men det er i tillegg et spørsmål i surveyen som jeg mener er hensiktsmessig å benytte seg av i forbindelse med den andre avhengige variabelen: overlevelse. I

¹² Se kapittel to for en diskusjon av ulike typer politisk aktivitet.

spørsmål 103 blir organisasjonene bedt om å vurdere egen økonomi som enten dårlig, tilfredsstillende eller god. Jeg benytter dette som en svak indikator på overlevelse, som jeg kaller *økonomisk tilfredshet*. Vi kan ikke undersøke overlevelse i forbindelse med bortfall av statlig finansiering direkte i denne delstudien, da ingen spørsmål eksplisitt spør om dette. Vi kan heller ikke utnytte variasjon i tid for å sammenligne organisasjonene før og etter bortfall, da det er svært lite overlapp mellom respondenter i 2013- og 2019-surveyene. Med økonomisk tilfredshet kan vi imidlertid nærme oss i noen grad. Indikatoren ligner dødsangst – et mål på overlevelse som er mye brukt i litteraturen (Gray & Lowery 1997; Halpin & Thomas 2012; Crepaz & Hanegraaff 2020). Her spørres organisasjonene om hvor sannsynlig det er at en trussel mot deres eksistens kan oppstå i nær fremtid (Gray & Lowery 1997: 32). Økonomisk tilfredshet og dødsangst rammes begge av svakheten Gray og Lowery (1997: 44) påpeker: De måler ikke faktisk overlevelse. Begge kan imidlertid gi en indikasjon på økonomisk sårbarhet, som er det som implisitt ligger bak spørsmålsformuleringen til Gray og Lowery (1997: 28) – og som nærmest eksplisitt spørres om i mitt tilfelle. Tross at indikatoren ikke er et direkte mål på overlevelse, vil analysen av denne gi noen indikasjoner som trianguleres med funn fra den kvalitative delstudien i kapittel syv.

Indikatoren er på ordinalnivå og kan (etter omkodning) ta verdiene 0–2, hvor høyere verdi er høyere tilfredshet med egen økonomi. Ettersom indikatoren kun har tre mulige verdier, er det, gitt diskusjonen ovenfor, ikke grunnlag for å behandle den som kontinuerlig (Grace-Martin 2008; Norman 2010). Den forblir derfor på ordinalnivå. Tabell 4 viser subpopulasjonens fordeling på indikatoren.

Tabell 4. Subpopulasjonens fordeling på økonomisk tilfredshet

Økonomisk tilfredshet (N = 1549)	
Dårlig	289 (18,7 %)
Tilfredsstillende	765 (49,4 %)
God	390 (25,2 %)
Missing	105 (6,8 %)

Uavhengige variabler

Jeg utledet tre hypoteser i kapittel to, som alle undersøkes i denne delstudien:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitet sterkere.

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Alle hypotesene har til felles at de har grad av statlig finansiering som uavhengig variabel. Hypotese 1.2 inkluderer i tillegg økonomisk størrelse i et forventet samspill. Også hypotese 2 impliserer et samspill, men i dette tilfellet mellom grad av statlig finansiering og bortfall av statlige midler. Ettersom vi som nevnt ikke har en indikator på bortfall av statlige midler i denne delstudien, får vi ikke gjennomført en tilfredsstillende test av hypotese 2; vi får kun testet sammenhengen mellom det ene leddet i samspillet og den avhengige variabelen.

Følgelig har vi to uavhengige variabler i denne delstudien: grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse. For den førstnevnte variabelen bruker jeg spørsmål 92 i surveyen. Her spørres organisasjonene om hvordan driftsutgifter ble dekket inn, i prosentandel, fordelt på ulike oppgitte alternativer. Ett av disse alternativene er «Tilskudd fra stat/fylke (inkl. momskompensasjon o.l.)». Jeg kaller denne indikatoren *grad av statlig finansiering*. Den er på kontinuerlig målenivå og kan ta verdier fra 0 til 100. En utfordring for målevaliditet er at vi ikke kun får et rent mål på *statlig finansiering*, siden også tilskudd fra fylker er inkludert. Siden organisasjoner som opererer på lokalt og regionalt nivå, er fjernet fra subpopulasjonen, er det likevel nærliggende å forvente at andelen som oppgis, i hovedsak kan tilskrives statlige tilskuddsmidler. Forventningen kommer av en antakelse om at fylkestilskudd gjerne har et lokalt nedslagsfelt. En kjapp titt på Oslo kommune (som også har fylkesstatus) sine tilskuddsordninger, styrker denne antakelsen.¹³ Vi kommer ikke unna denne utfordringen med målevaliditet, men jeg mener altså det er grunn til å tro at indikatoren i hovedsak måler statlig finansiering.

Den andre uavhengige variabelen er økonomisk størrelse. Som en indikator på dette bruker jeg totale utgifter, som organisasjonene blir bedt om å oppgi i spørsmål 89. Jeg kaller indikatoren *økonomisk størrelse*, og den befinner seg på kontinuerlig målenivå. Av hensyn til lesbarhet i regresjonstabellene deler jeg verdien på 1 000 000. Økonomisk størrelse måles altså i utgifter i millioner kroner. Organisasjonene ble ikke bedt om å oppgi totale inntekter i surveyen, så jeg har ikke tilgang på dette alternative målet for økonomisk størrelse. Totale inntekter kan imidlertid tenkes å være et mer hensiktsmessig mål grunnet den direkte koblingen mellom dette og grad av statlig finansiering: Tilskudd oppgis som andel av totale inntekter, ikke av totale utgifter. En forutsetning for at totale utgifter og totale inntekter måler det samme, er at organisasjonenes balanse er omtrent null, som ofte ikke er tilfellet. Det er imidlertid nærliggende å tro at selv et betydelig avvik i driftsresultat fortsatt gir et godt bilde av

¹³ Se <https://www.oslo.kommune.no/tilskudd-legater-og-stipend/>. Oslo er for øvrig der de fleste norske interesseorganisasjoner holder til.

organisasjonens omtrentlige størrelse. Det er eksempelvis vanskelig å tenke seg at totale inntekter og totale utgifter befinner seg utenfor samme størrelsesorden. Jeg tror derfor totale utgifter gir et tilfredsstillende bilde av organisasjonenes økonomiske størrelse.

Kontrollvariabler

Jeg inkluderer fire kontrollvariabler: økonomisk størrelse, organisasjonenes alder, grad av opposisjon til rådende holdninger i samfunnet og året organisasjonene ble spurt. Den førstnevnte inkluderes allerede som uavhengig variabel i undersøkelsen av hypotese 1.2, men jeg inkluderer den altså som kontrollvariabel for å teste hypotese 2. I praksis testes derfor samtlige hypoteser med samme variabler, men samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse er ikke inkludert i analysen av økonomisk tilfredshet. Nedenfor følger en presentasjon av hver kontrollvariabel etter tur.

Den første kontrollvariabelen er altså økonomisk størrelse. Som nevnt ovenfor operasjonaliseres denne som totale utgifter. Crepez og Hanegraaff (2020: 114) finner at økonomisk store organisasjoner har bedre tilgang til beslutningstakere i EU-kommisjonen. Muligens på grunn av kapasitet til å skrive flere og bedre søknader har økonomisk store organisasjoner høyere sannsynlighet for å motta EU-midler. Carrol og Stater (2009: 958) finner at økonomisk størrelse – målt i totale utgifter – er positivt assosiert med overlevelse. Derfor er det grunn til å tro at økonomisk størrelse kan påvirke samtlige uavhengige variabler – muligens med unntak av aksjoneringsindikatoren. Følgelig bør den kontrolleres for.

Jeg inkluderer videre organisasjonenes alder, herfra bare *alder*, som kontrollvariabel. Denne variabelen er regnet ut ved å trekke året organisasjonene ble stiftet – spørsmål 3 – fra året organisasjonene ble spurt. Variabelen er på kontinuerlig målenivå. Crepez og Hanegraaff (2020: 114) finner at interesseorganisasjoner som har mottatt midler gjennom EU-tilskuddsordninger tidligere, har en høyere sannsynlighet for å lykkes i nye søknadsrunder. Beyers et al. (2008: 1121) argumenterer for at eldre interesseorganisasjoner har mer veletablerte nettverk, slik at aksesspregede påvirkningskanaler blir mer tilgjengelige. Nownes og Lipinski (2005) finner at eldre interesseorganisasjoner som kjemper for skeive rettigheter, har høyere overlevelsessjanser enn yngre organisasjoner med samme formål. Basert på disse bidragene er det nærliggende å forvente at alder påvirker både grad av statlig finansiering, politisk aktivitetsnivå – kanskje med unntak av aksjonering, som ikke er aksesspreget – og overlevelse.

I spørsmål 45 vurderer organisasjonene seg selv på en skala fra en til ti, i grad av opposisjon til rådende holdninger i samfunnet. Jo høyere verdi etter omkodning, jo mer opposisjonell. Ettersom variabelen er på Likert-skala med mer enn fem mulige verdier, regner jeg den som kontinuerlig (jf. Norman 2010). Jeg kaller den *opposisjonalitet*. Dür et al. (2015: 968) finner at større

ideologisk avstand mellom interesseorganisasjoner og EU-kommisjonen reduserer de førstnevntes evne til å påvirke den sistnevnte. Jeg mener det følger en rekke intuitive implikasjoner av dette funnet, som er verdt å kontrollere for. For det første: Høyere grad av opposisjonaltitet gjør det vanskeligere å påvirke beslutningstakere og følgelig mindre fruktbart å satse på direkte aktivitet. Det er videre sannsynlig at også mediekontakt er mindre fruktbart av samme grunn, forutsatt at de representerer rådende holdninger i samfunnet. Det motsatte er imidlertid naturlig for aksjonering: Demonstrasjoner og lignende kan være mer attraktivt for opposisjonelle, spesielt hvis aksesspregede kanaler er lite fruktbare. Siden offentlige myndigheter i et demokrati representerer rådende holdninger, kan tilskuddsordninger sies å være utarbeidet basert på rådende holdninger. Dermed er det også nærliggende å anta at opposisjonelle i mindre grad lykkes med å sikre statlig finansiering. Gray og Lowery (1997: 43) finner at interesseorganisasjoner som er aktive i konfliktfylte politiske saker, har høyere dødsangst. Basert på disse bidragene og implikasjonene mener jeg det er grunn til å tro at opposisjonaltitet kan påvirke samtlige avhengige og uavhengige variabler, og dermed bør kontrolleres for.

Tabell 5. Deskriptiv statistikk for variabler i den kvantitative delstudien

	Avhengige variabler				Uavhengige variabler			Kontrollvariabler		
	Direkte aktivitet*	Mediekontakt (N=710)	Aksjonering	Økonomisk tilfredshet	Grad av statlig finansiering	Økonomisk størrelse**	Opposisjonaltitet	Alder	År	
Gj.snitt (std.avvik)	3,94 (3,29)	1,35 (0,993)	0,432 (1,05)	Dårlig 289 (18,7 %)	Gj.snitt 16,4 (std.avvik) (29,2)	10,7 (57,3 %)	2,52 (2,92)	37,3 (35,2)	2013	839 (54,2 %)
Median (Min, Maks)	4 (0, 16)	1 (0, 4)	0 (0, 7)	Tilfredsstillende 765 (49,4 %) God 390 (25,2 %)	Median 0 (Min, Maks) (0, 100)	0,582 (0, 1040)	1 (0, 9)	27 (1, 313)	2019	710 (45,8 %)
Missing	867 (56 %)	10 (1,3 %)	112 (7,2 %)	105 (6,8 %)	295 (19 %)	590 (38,1 %)	91 (5,9 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	

N = 1549 hvis ikke annet er oppgitt.

*Missingandeler for indikatorene i indeksen er henholdsvis 48,6 %, 45,5 %, 53,1 % og 41,2 %.

**Totale utgifter i millioner kroner.

Til slutt har jeg med året organisasjonene ble spurt – herfra år. Denne kontrollvariabelen inkluderes for å skille mellom organisasjonene som svarte i 2013 og 2019. Som beskrevet i introduksjonskapittelet har grad av statlig finansiering for norske organisasjoner økt de siste 20 årene, herunder mellom 2013 og 2019. Spesielt gjelder dette for det som i undersøkelsen kalles «samfunnsrettede organisasjoner» (Arnesen 2020: 23). Derfor er det nærliggende å forvente en noe sterkere trend i samtlige hypoteser for interesseorganisasjonene i subpopulasjonen som svarte i 2019, sammenlignet med de som svarte i 2013. Variabelen kan ta to verdier og inkluderes som en dummy. År inkluderes imidlertid ikke i regresjonsmodellen hvor mediekontakt er avhengig variabel, da vi kun har data for 2019 for denne indikatoren. Tabell

5 viser en oppsummering av variablene i den kvantitative delstudien, med deskriptiv statistikk.

Håndtering av missingverdier – multippel imputering

Som det fremgår av tabell 5, har flere av variablene en høy andel missingverdier. Det vil altså si at mange respondenter ikke har svart på flere spørsmål når de har fylt ut surveyen. Ifølge Arnesen (2020: 9) kan dette komme av at de som svarer på vegne av organisasjonen, ikke har tilstrekkelig informasjon tilgjengelig. Dette kan spesielt gjelde spørsmål om organisasjonenes økonomi, slik den høye missingandelen for indikatoren på økonomisk størrelse illustrerer.

For å vurdere hvordan en skal håndtere missingverdier, er det viktig å vite *hvorfor* verdiene mangler. Hvis det eksempelvis er tilfeldig hvilke respondenter som ikke har tilstrekkelig informasjon til å svare på vegne av sin organisasjon, kan de manglende dataene være MCAR (missing completely at random). Det vil si at det ikke er noen årsak bak datamangelen – det er fullstendig tilfeldig (Christophersen 2018: 80). Arnesen (2020: 9) påpeker imidlertid at det typisk er hos økonomisk små organisasjoner at respondenter kan mangle relevant informasjon for å svare på spørsmål. Dette er et tegn på at dataene heller er MAR (missing at random). Dataene er MAR hvis vi kan forklare missingverdiene med andre variabler i datasettet – i dette tilfellet økonomisk størrelse. En siste missingtype er NMAR (not missing at random). Da avviker missingverdier systematisk fra observerte verdier på måter som ikke kan predikeres med de øvrige variablene i datasettet. Christophersen (2018: 81) skriver at «denne typen missing er den vanskeligste å håndtere. Enten NMAR-enheter utelates eller tildeles erstatningsverdier, estimeres koeffisientene forventningsskjævt». Det kan være vanskelig å vurdere hva slags type missing som rammer dataene, og det er ofte en kombinasjon av de ulike typene. Med bakgrunn i forklaringen til Arnesen (2020: 9) mener jeg det er grunn til å anta at mange missingverdier kan forklares av informasjonsmangel hos respondentene, som igjen kan komme av faktorer som kan predikeres av øvrige variabler i datasettet. Derfor legger jeg til grunn at dataene er MAR.

Med en slik antakelse blir regresjonene forventningsskjevne hvis observasjoner med missingverdier utelates fra analysene – såkalt *listwise* utelating. Alternativet til utelating er å estimere de manglende verdiene (Christophersen 2018: 80). For å gjøre dette vil jeg benytte multippel imputering. Ved imputering estimeres missingverdier basert på de andre variablene i datasettet. *Multippel* imputering viser til at dette gjøres flere ganger – ti i mitt tilfelle. Dermed lages ti nye datasett som samlet brukes i regresjonsanalysene, gjennom såkalt *pooling* (Lydersen 2022).

Jeg bruker MICE-pakken i R for å gjennomføre imputeringen. MICE står for *Multiple Imputation by Chained Equations*. Pakken tillater høy grad av tilpassing, blant annet av hvilke estimeringsmetoder som skal anvendes i

imputeringen. Estimeringsmetoden jeg benytter meg av, er CART (*Classification and Regression Trees*). CART estimerer missingverdier ved bruk av såkalte beslutningstrær, som deler seg ved ulike verdier på variablene som benyttes for å estimere missingverdier til den aktuelle variabelen (uavhengige variabler). Hver nye «gren» i treet er en sammensetning av betingelser fra de uavhengige variablene, som gir et estimat på den avhengige variabelen. Hver variabel der vi estimerer missingverdiene, er etter tur avhengig variabel og får følgelig sitt eget beslutningstre. Hver variabel inngår også som uavhengig variabel i estimeringen av de andre variablene. Med andre metoder er en typisk mer selektiv til hvilke variabler som inkluderes i estimeringen, men dette er ikke nødvendig ved bruk av CART (Burgette 2010).

Jeg har valgt CART som estimeringsmetode av spesielt to grunner. For det første er den robust mot multikollinearitet, utligger og ikke-normalfordelte distribusjoner. Særlig det første er gunstig for mine data. Eksempelvis korrelerer indikatorene for direkte aktivitet sterkt. Alle disse inngår som uavhengige variabler i imputeringen, noe som medfører høy multikollinearitet. Dette har medført at enkelte alternativer til CART ikke har vært gjennomførbare, da fravær av multikollinearitet har vært en forutsetning. For det andre bruker MICE generelt svært lang tid på imputeringer som inneholder et høyt antall variabler på nominal- eller ordinalnivå (Buuren & Groothuis-Oudshoorn 2011). Dette er treffende for mitt datasett, som har medført at imputeringsprosessen ikke har lyktes ved typiske estimeringsmetoder. Ved bruk av CART behøver en imidlertid ikke spesifisere variablenes målenivå – dette tolkes automatisk (Burgette 2010). Denne egenskapen ved CART gjør at multipl imputering med MICE kan gjennomføres på mitt datasett.

En siste utfordring som gjelder uansett estimeringsmetode, er at høyere andel missingverdier øker forventningsskjevheten til estimatene. Som det fremgår av tabell 5, består enkelte variabler i datasettet av mer enn 50 % missingverdier. Lee og Huber jr. (2021) finner imidlertid ingen konsensus i litteraturen om noen kritisk grense for andelen missing der forventningene blir for skjeve. Enkelte studier beskriver en missingandel på mer enn 5 % som problematisk, andre 10 % og noen til og med 50 %. Lee og Huber jr. sin egen analyse av imputerte estimater ved ulike konstruerte missingandeler viser imidlertid at multipl imputering konsistent gjør resultatene mer forventningsrette sammenlignet med *listwise* utelating – for alt fra 5 % til 80 % missing. Dette gjelder under både MCAR-, MAR- og NMAR-forutsetninger. Med forbehold om at imputeringsmodellen er korrekt spesifisert, konkluderer de derfor med at «As missing percentages become higher, using MI [multipl imputering] is recommended, because MI produced less biased estimates under all missing mechanism» (Lee & Huber jr. 2021). Til tross for at høye missingverdier ikke er ideelt, viser forfatterne altså at imputering likevel er å foretrekke sammenlignet med utelating.

Regresjonsanalyser uten imputering er vedlagt i appendiks A. Jeg kommenterer disse nærmere i neste kapittel, men sammenligningen viser få forskjeller mellom de ulike modellene.

Regresjonsmodeller

De tre indikatorene for politisk aktivitet blir, som diskutert, behandlet som kontinuerlige. Følgelig er OLS-regresjon en egnet estimeringsmetode. Samspillskoeffisienten som inkluderes for å undersøke hypotese 1.2, er noe mindre intuitiv enn de andre koeffisientene – spesielt fordi begge variablene i samspillet er på kontinuerlig målenivå. Derfor er det hensiktsmessig å tolke denne koeffisienten ved visualisering (Christophersen 2018: 88).

Økonomisk tilfredshet er på ordinalnivå. Rangert regresjon er derfor en egnet estimeringsmetode (Christophersen 2018: 150). Koeffisientene til rangerte regresjoner viser forventet endring i *logodds* ved en marginal endring av uavhengige variablers verdi. Logodds er lite intuitivt, så også her er visualiseringer egnet for tolkning (Christophersen 2018: 154).

Oppsummering

I dette kapittelet har jeg presentert metode og data i den kvantitative delstudien. Jeg har introdusert datasettet, avgrenset en subpopulasjon av interesseorganisasjoner vurdert som relevante for studien og foreslått mulige avvik mellom denne og den reelle populasjonen av norske interesseorganisasjoner. Videre har jeg presentert variablene som inngår i analysen, og drøftet deres målenivå. Deretter har jeg drøftet problemer ved missingverdier og forklart måten jeg håndterer dette på. Til slutt har jeg kort presentert regresjonsmodellene jeg benytter i studien.

Kvantitativ delstudie: empirisk analyse

I dette kapittelet undersøker jeg subpopulasjonen av interesseorganisasjoner i surveydatasettet til Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hovedfokuset i denne delstudien er å undersøke forholdet mellom statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå for interesseorganisasjoner. Dette gjør jeg gjennom tre regresjonsanalyser, for tre indikatorer på politisk aktivitetsnivå. Deretter nærmer jeg meg forholdet mellom statlig finansiering og overlevelse ved å undersøke om det førstnevnte korrelerer negativt med økonomisk tilfredshet hos interesseorganisasjoner. Videre kommenterer jeg alternative modeller som er å finne i appendiks A, før jeg kort oppsummerer funnene.

Grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå

Vi har to hypoteser for sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

Politisk aktivitetsnivå har blitt operasjonalisert med tre indikatorer. Den første er et samlet mål på direkte aktivitet, som består av fire indikatorer som hver måler interesseorganisasjonenes kontakt med ulike instanser innen statlige myndigheter. Den andre er mediekontakt, som måler hvor ofte interesseorganisasjonene har kontakt med journalister i tradisjonelle medier. Den tredje er aksjonering, som måler hvor ofte interesseorganisasjonene arrangerer demonstrasjoner, aksjoner eller underskriftskampanjer. Ettersom det er tre indikatorer, undersøker jeg dem som avhengige variabler etter tur.

Direkte aktivitet

Tabell 6. OLS-regresjon av direkte aktivitet

	1	2	3	4
(Intercept)	3.5987*** (0.0765)	3.4854*** (0.0748)	2.3778*** (0.1154)	2.3373*** (0.1145)
Grad av statlig finansiering	0.0056* (0.0022)	0.0048* (0.0021)	0.0056** (0.0019)	0.0076*** (0.0019)
Økonomisk størrelse ¹		0.0128*** (0.0012)	0.0112*** (0.0011)	0.0181*** (0.0017)
Opposisjonalitet			-0.0321+ (0.0192)	-0.0324+ (0.0191)
Alder			0.0032* (0.0016)	0.0030+ (0.0016)
År: 2019			2.3413*** (0.1135)	2.3513*** (0.1124)
Samspill ²				-0.0003*** (0.0000)
Num.Obs.	1549	1549	1549	1549
R2 Adj.	0.003	0.067	0.275	0.288

¹Totale utgifter i millioner kroner.

²Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

Standardfeil i parentes.

Multipel-imputerte OLS-regresjoner. M = 10.

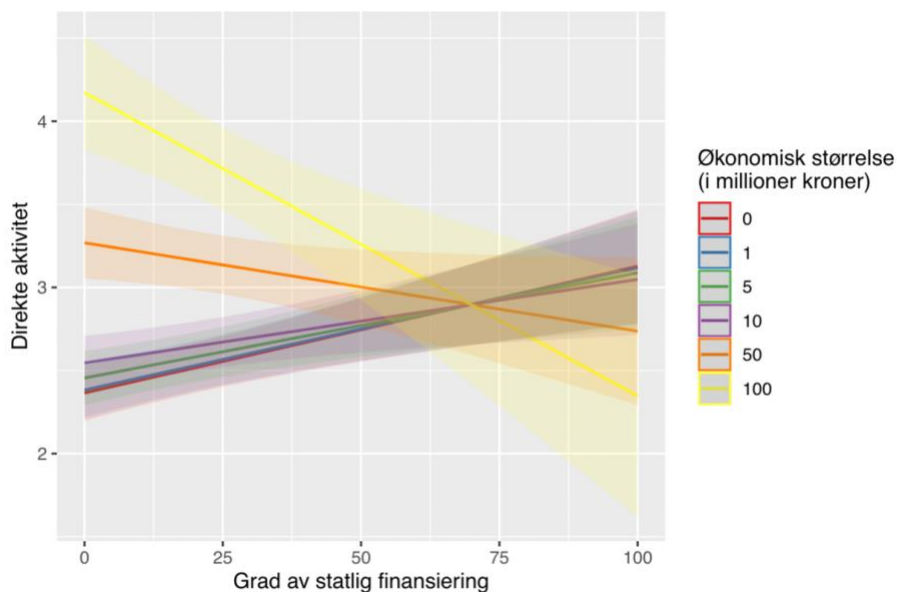
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabell 6 viser resultatet av fire regresjonsmodeller for direkte aktivitet – en indeks som består av fire indikatorer som måler grad av kontakt med henholdsvis stortingskomiteer, partigrupper, regjeringen og departementer. Modell 1 inneholder kun den avhengige variabelen og grad av statlig finansiering. Modell 2 legger til økonomisk størrelse, modell 3 samtlige kontrollvariabler og modell 4 samspillsleddet som brukes for å undersøke hypotese 1.2. Gjennom samtlige modellspesifikasjoner er grad av statlig finansiering positivt assosiert med direkte aktivitet. Dermed finner vi støtte for H1.1 ved direkte aktivitet. Ytterligere tolkning av koeffisienten er noe utfordrende, da trinnene på avhengig variabel ikke er meningsfulle utover å indikere mer eller mindre aktivitet (Norman 2010).

Før jeg undersøker økonomisk størrelse og samspillseffekten i forbindelse med H1.2, vil jeg kort kommentere kontrollvariablene. Verken alder eller opposisjonalitet sine koeffisienter er signifikante på 5 %-nivå. År er positivt korrelert med direkte aktivitet. Interesseorganisasjoner har altså mer direkte aktivitet i 2019 enn i 2013, ceteris paribus. Justert R2 gir et mål på hvor mye variasjon som forklares av de uavhengige variablene (Christophersen 2018:

53). Den er høyest i modell 4, som indikerer at denne er best egnet av modellene til å forklare variasjonen i direkte aktivitet. Den substansielle tolkningen av modell 4 sin R2 er at de uavhengige variablene forklarer 28,8 % av variasjonen i direkte aktivitet.

Figur 2. Samspill for direkte aktivitet

For å undersøke H1.2 er det hensiktsmessig å visualisere samspillet mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse (jf. Christophersen 2018). Tolkningen fra modell 4 i tabell 6 viser at begge er positivt assosiert med direkte aktivitet, når verdien til den andre er null. Samspillseffekten er negativ. Figur 3 viser hvordan vi kan tolke sammenhengen ytterligere. Her er grad av statlig finansiering på x-aksen og direkte politisk aktivitetsnivå på y-aksen. Linjene viser predikerte sannsynligheter for sammenhengen mellom disse to for organisasjoner av ulike økonomiske størrelser, med en forventning om at denne størrelsen modererer sammenhengen. Linjene er omringet av bånd som indikerer usikkerheten til estimatene. Økonomisk størrelse er målt i totale utgifter i millioner kroner og er delt inn i seks grupper som representerer ulike størrelser fra 0 til 100 millioner kroner.

Hvis vi starter med å sammenligne linjene når x er 0, ser vi en representasjon av koeffisienten til økonomisk størrelse fra tabell 6: Større økonomi er positivt assosiert med direkte aktivitet når grad av statlig finansiering er null, ceteris paribus. Hvis vi beveger oss langs x-aksen, får vi imidlertid et inntrykk av samspillseffekten. For de fire økonomisk minste kategoriene av interesseorganisasjoner er utviklingen temmelig lik: Jo høyere grad av statlig

finansiering, jo høyere direkte aktivitetsnivå. For de to økonomisk største kategoriene av interesseorganisasjoner er sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og direkte aktivitet omvendt: Jo høyere grad av statlig finansiering, jo lavere direkte aktivitetsnivå. Denne effekten er sterkere for den største kategorien – interesseorganisasjoner med 100 millioner i utgifter – sammenlignet med den nest største – interesseorganisasjoner med 50 millioner i utgifter. Samlet sett indikerer plottet støtte til hypotese 1.2, med direkte aktivitet som indikator for politisk aktivitetsnivå.

Mediekontakt

Tabell 7. OLS-regresjon av mediekontakt

	1	2	3	4
(Intercept)	1.2706*** (0.0427)	1.2160*** (0.0414)	0.8928*** (0.0610)	0.8749*** (0.0604)
Grad av statlig finansiering	0.0044*** (0.0012)	0.0039** (0.0012)	0.0037** (0.0012)	0.0048*** (0.0012)
Økonomisk størrelse [†]		0.0041*** (0.0005)	0.0038*** (0.0005)	0.0061*** (0.0007)
Alder			0.0049*** (0.0010)	0.0047*** (0.0010)
Opposisjonalitet			0.0618*** (0.0118)	0.0626*** (0.0117)
Samspill [‡]				-0.0001*** (0.0000)
Num.Obs.	710	710	710	710
R2	0.018	0.102	0.163	0.185
R2 Adj.	0.016	0.099	0.158	0.179

[†]Totale utgifter i millioner kroner.

[‡]Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

Standardfeil i parentes.

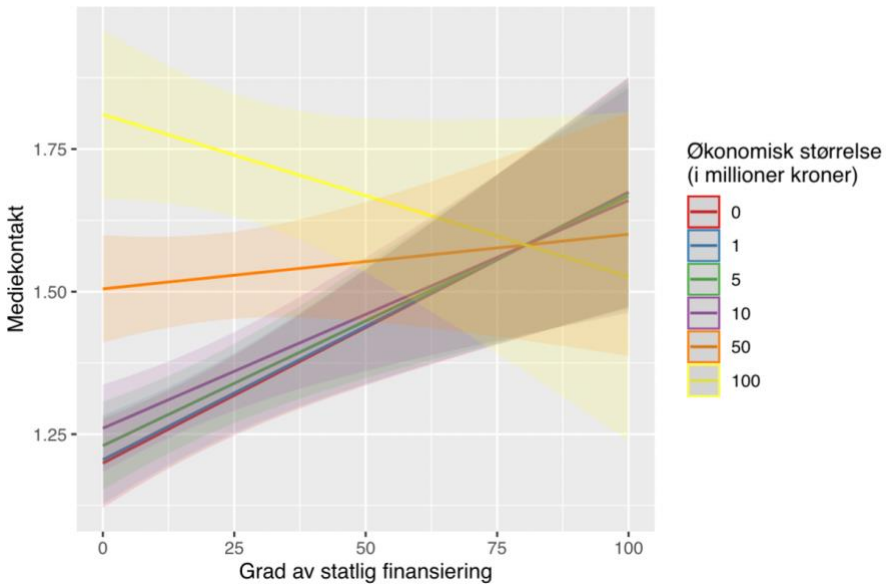
Multipel-imputerte OLS-regresjoner. M = 10.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Den andre indikatoren på politisk aktivitetsnivå er mediekontakt, som måler hvor hyppig interesseorganisasjoner har kontakt med journalister i tradisjonelle medier. Tabell 7 viser resultatet av fire regresjonsmodeller med denne som avhengig variabel, hvor modell 4 inkluderer både kontroll og samspill. Ettersom vi kun har data for indikatoren for 2019, er antall observasjoner omtrent halvparten sammenlignet med modeller med øvrige indikatorer som avhengige variabler, og år er ikke med som kontroll. Samtlige modeller viser en positiv sammenheng mellom grad av statlig finansiering og mediekontakt, kontrollert for økonomisk størrelse, opposisjonaltet og alder. Dermed finner vi støtte for hypotese 1.1 når politisk aktivitetsnivå måles med mediekontakt. Økonomisk størrelse er også positivt korrelert med mediekontakt.

Før jeg undersøker økonomisk størrelse og samspillseffekten i forbindelse med H1.2, vil jeg kort kommentere kontrollvariablene. Opposisjonalitet er, overraskende nok, positivt korrelert med mediekontakt. Jo mer interesseorganisasjonen er i opposisjon med rådende holdninger i samfunnet, jo mer kontakt har den altså ventelig med journalister i tradisjonelle medier, ceteris paribus. Jeg forventet det motsatte, med en antakelse om at journalister representerer rådende holdninger i samfunnet, og at den følgelige ideologiske avstanden ville ha samme effekt som Dür et al. (2015: 968) fant i forholdet mellom EU-kommisjonen og interesseorganisasjoner. Tilsynelatende var både forventningen min og antakelsen den bygget på, feil. Koeffisienten til alder er positiv. Jo eldre interesseorganisasjonene er, jo mer kontakt har de ventelig med journalister, ceteris paribus. Dette er i tråd med Beyers et al. (2008: 1121) sin forventning om at eldre interesseorganisasjoner har mer veletablerte nettverk, og følgelig mer tilgang til aksesspregede påvirkningskanaler, som tradisjonelle medier er et eksempel på.

Figur 4. Samspill for mediekontakt

Samspillseffekten mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse er negativ, mens variablenes egne koeffisienter er positive. For å undersøke H1.2 nærmere er det igjen hensiktsmessig å visualisere samspillet. Figur 4 viser predikerte sannsynligheter for sammenhengen mellom grad av statlig finansiering på x-aksen, og mediekontakt på y-aksen, hvor hver linje indikerer forskjellige økonomiske størrelser. Linjene er omringet av bånd som indikerer usikkerheten til estimatene. Økonomisk størrelse er målt i totale utgifter i

millioner kroner og er delt inn i seks grupper som representerer ulike størrelser fra 0 til 100 millioner kroner.

Tolkningen viser noe lignende resultater som figuren for direkte aktivitet. Når grad av statlig finansiering er null, er større økonomi positivt korrelert med mediekontakt, slik koeffisienten i tabell 7 indikerer. For de fire økonomisk minste kategoriene viser utviklingen av linjene langs x-aksen at høyere grad av statlig finansiering korrelerer med høyere mediekontakt. For den nest største kategorien er den positive sammenhengen betydelig svakere. Båndet rundt linjen er såpass bredt at vi ikke kan utelukke at sammenhengen heller er svakt negativ. For den største kategorien er sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og mediekontakt sterkere negativ. Båndene er svært brede, og vi kan ikke utelukke at sammenhengen heller er svak positiv.

Samlet sett indikerer figur 4 støtte til hypotese 1.2, med mediekontakt som indikator for politisk aktivitetsnivå.

Aksjonering

Tabell 8. OLS-regresjon av aksjonering

	1	2	3	4
(Intercept)	0.3444*** (0.0310)	0.3154*** (0.0309)	0.2140*** (0.0540)	0.2095*** (0.0541)
Grad av statlig finansiering	0.0050*** (0.0009)	0.0048*** (0.0009)	0.0049*** (0.0009)	0.0051*** (0.0009)
Økonomisk størrelse ¹		0.0033*** (0.0005)	0.0032*** (0.0005)	0.0040*** (0.0008)
Opposisjonalitet			0.0154+ (0.0090)	0.0154+ (0.0090)
Alder			0.0000 (0.0008)	0.0000 (0.0008)
År: 2019			0.1314* (0.0531)	0.1325* (0.0531)
Samspill ²				0.0000 (0.0000)
Num.Obs.	1549	1549	1549	1549
R2	0.020	0.045	0.051	0.052
R2 Adj.	0.019	0.044	0.048	0.048

¹Totale utgifter i millioner kroner.

²Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.
Standardfeil i parentes.

Multipel-imputerte OLS-regresjoner. M = 10.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Den tredje og siste indikatoren på politisk aktivitetsnivå er aksjonering, som måler hvor hyppig interesseorganisasjoner arrangerer demonstrasjoner, aksjoner og underskriftskampanjer. Tabell 8 viser resultatet av fire OLS-

regresjoner med denne som avhengig variabel, hvor modell 4 inkluderer kontroller og samspill. Samtlige modeller viser en positiv sammenheng mellom grad av statlig finansiering og aksjonering. Dermed finner vi støtte for hypotese 1.1 når politisk aktivitetsnivå er målt som aksjonering. Økonomisk størrelse er også positivt korrelert med aksjonering. Samspillskoeffisienten mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse er imidlertid ikke signifikant, og det er dermed ikke støtte for hypotese 1.2 når politisk aktivitetsnivå er målt som mediekontakt.

Når det gjelder kontrollvariablene har verken alder eller opposisjonalt signifikante koeffisienter. År er også positivt assosiert med aksjonering, som indikerer at interesseorganisasjoner oftere aksjonerer i 2019 enn i 2013, *ceteris paribus*.

Avslutningsvis bør det påpekes at justert R² for samtlige modeller av aksjonering er vesentlig lavere enn for modellene med begge de andre indikatorene på politisk aktivitetsnivå som avhengige variabler. Justert R² for modell 4 viser at vi kun forklarer 4,8 % av variasjonen i aksjonering med de inkluderte uavhengige variablene.

Grad av statlig finansiering og overlevelse: økonomisk tilfredshet

Hovedfokuset i denne kvantitative delstudien er å undersøke forholdet mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå. Jeg har likevel også med økonomisk tilfredshet som en indikator på overlevelse. Økonomisk tilfredshet måler hvor fornøyde organisasjonene er med egen økonomi. Dette behandles som en indikator på overlevelse, inspirert av dødsangst-indikatoren som brukes av Gray og Lowery (1997). Ettersom vi ikke får studert indikatoren i sammenheng med bortfall av statlige midler, gir følgende analyse ikke i seg selv noe svar på hypotese 2. Funn her inngår imidlertid i diskusjonen av hypotese 2 i kapittel syv. Hypotese 2 er som følger:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Tabell 9 viser to rangerte regresjonsmodeller med økonomisk tilfredshet som avhengig variabel. Modell 1 inkluderer kun den uavhengige variabelen, grad av statlig finansiering, mens modell 2 inkluderer kontroller. De to første radene i tabellen viser tersklene mellom de ulike nivåene på den ordinale avhengige variabelen. For mitt formål er det tilstrekkelig å se på retning og signifikans til koeffisientene nedenfor, før jeg undersøker hovedfunnet gjennom en figur. Koeffisientene er i logodds, men i mitt tilfelle er det tilstrekkelig å omtale koeffisientenes retning som et uttrykk for høyere eller lavere sannsynlighet.

Koeffisienten til grad av statlig finansiering er negativ. Jo større andel statlig støtte utgjør av totale inntekter, jo høyere sannsynlighet har altså interesseorganisasjonene for å være mindre fornøyde med egen økonomi. Interesseorganisasjoner som har statlige midler som hovedinntektskilde, tenderer altså til å være mer sårbare, kontrollert for økonomisk størrelse, alder, opposisjonaltitet og år.

Tabell 9. Rangert regresjon av økonomisk tilfredshet

	1	2
Dårlig Tilfredsstillende	-1.4942*** (0.0742)	-1.1055*** (0.1128)
Tilfredsstillende God	0.9005*** (0.0653)	1.3712*** (0.1149)
Grad av statlig finansiering	-0.0056*** (0.0017)	-0.0056*** (0.0017)
Økonomisk størrelse ¹		0.0063** (0.0020)
Alder		0.0078*** (0.0015)
Opposisjonalitet		-0.0236 (0.0174)
År: 2019		0.3185** (0.1026)
Num.Obs.	1444	1444
Log.Lik.	-1455.882	-1422.207

¹Totale utgifter i millioner kroner.

Standardfeil i parentes.

Multipel-imputert rangert regresjon. M = 10.

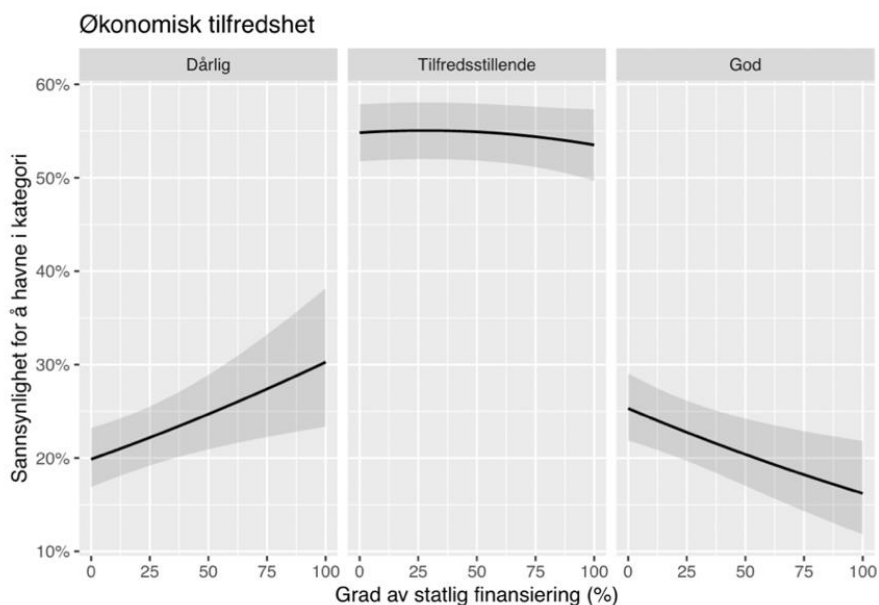
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Figur 5 viser predikert sannsynlighet for å havne i hver av de tre ulike kategoriene av økonomisk tilfredshet, for interesseorganisasjoner med ulik grad av statlig finansiering. Plottene representerer, fra venstre til høyre, sannsynligheten for å vurdere egen økonomi som dårlig, tilfredsstillende og god. Y-aksen er sannsynligheten, og x-aksen er grad av statlig finansiering. Linjen er predikerte verdier til interesseorganisasjonene, basert på regresjonsmodellen. De grå båndene rundt linjene representerer usikkerheten til prediksjonene.

Umiddelbart er det tydelig at et flertall av organisasjonene, uavhengig av grad av statlig finansiering, predikeres å havne i midterste kategori – at de altså vurderer egen økonomi som tilfredsstillende. Endringen i predikert sannsynlighet varierer imidlertid mer langs grad av statlig finansiering i de andre to plottene. Den predikerte sannsynligheten for å vurdere egen økonomi som dårlig, øker jo høyere graden av statlig finansiering er. Det motsatte er tilfellet for å vurdere sin egen økonomi som god: Jo høyere grad av statlig finansiering, jo lavere predikert sannsynlighet.

Til slutt vil jeg kort nevne kontrollvariablene, og refererer igjen til tabell 9. Økonomisk størrelse er positivt korrelert med økonomisk tilfredshet. Økonomisk store interesseorganisasjoner tenderer altså til å være mer fornøyde med egen økonomi, *ceteris paribus*, slik vi forventet fra Carroll og Stater (2009). Det samme kan sies om alder. Dette er i tråd med Nownes og Lipinski (2005) sine funn og indikerer at den positive sammenhengen mellom alder og overlevelse, om enn ganske intuitiv, gjelder mer enn organisasjoner som kjemper for skeive rettigheter i USA, som de undersøkte. Koeffisienten til år er også positiv. Interesseorganisasjoner er altså mer fornøyd med egen økonomi i 2019 enn i 2013, *ceteris paribus*.

Figur 5. Forholdet mellom grad av statlig finansiering og økonomisk tilfredshet

Alternative modeller

I appendiks A har jeg inkludert alternativer til regresjonsmodellene analysert i dette kapittelet. For direkte aktivitet har jeg inkludert en OLS-modell uten imputering (*listwise* utelating), en imputert rangert regresjon og en imputert OLS hvor indeksen inkluderer indikatoren for kontakt med direktorater / underliggende etater. Koeffisienten til grad av statlig finansiering er ikke signifikant på 5 %-nivå i OLS-modellen uten imputering, men koeffisienten er omtrent like stor. Ellers gjelder hovedfunnene på tvers av disse modellene.

For mediekontakt har jeg inkludert en OLS-modell uten imputering (*listwise* utelating) og en imputert rangert regresjon. Hovedfunnene gjelder på tvers av disse modellene.

For aksjonering har jeg inkludert en OLS-modell uten imputering (*listwise* utelating) i tillegg til to rangerte modeller. Den ene rangerte modellen inkluderer alle åtte verdiene på ordinalnivå, mens for den andre er kategoriene slått sammen, slik at den kun kan ta fire mulige verdier (ingen, årlig, månedlig og ukentlig). Hovedfunnene gjelder på tvers av disse modellene.

Til slutt har jeg med en rangert modell uten imputering for å undersøke økonomisk tilfredshet. Hovedfunnene gjelder her også.

Oppsummering av funn

I denne kvantitative analysen har jeg undersøkt forholdet mellom grad av statlig finansiering på den ene siden og politisk aktivitetsnivå og overlevelse på den andre. For politisk aktivitetsnivå har jeg undersøkt følgende hypoteser:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

Jeg har undersøkt disse med tre indikatorer for politisk aktivitetsnivå: direkte aktivitet, mediekontakt og aksjonering. Jeg finner støtte for hypotese 1.1 for samtlige indikatorer. Videre finner jeg støtte for hypotese 1.2 når politisk aktivitetsnivå måles som direkte aktivitet og mediekontakt.

Om forholdet mellom grad av statlig finansiering og overlevelse har jeg følgende hypotese:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Grunnet begrensninger i tilgjengelige data får jeg ikke tilstrekkelig undersøkt hypotese 2 i denne delstudien. Jeg har imidlertid nærmet meg overlevelse ved å undersøke økonomisk tilfredshet, og jeg har undersøkt forholdet mellom det sistnevnte og grad av statlig finansiering. Jeg finner at grad av statlig finansiering er negativt korrelert med økonomisk tilfredshet – en indikasjon på at å ha statlig støtte som en hovedinntektskilde kan medføre økonomisk sårbarhet. Dette inngår i diskusjonen av hypotese 2 i kapittel syv, sammen med funnene fra den kvalitative delstudien.

Kvalitativ delstudie: metode og data

I dette kapitlet presenterer jeg metode og data i prosjektets kvalitative delstudie. Formålet med denne delstudien er å undersøke hypotese 2:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Dette gjør jeg ved å se nærmere på seks interesseorganisasjoner som har til felles at de alle mottok Norads informasjonsstøtte i 2015. De skiller seg imidlertid fra hverandre i hvor stor andel av totale inntekter informasjonsstøtten utgjorde, og i hvorvidt de fikk avslag på søknad om videre støtte påfølgende år. Jeg starter kapitlet med å introdusere informasjonsstøtten og viser hvordan den gjennomgikk en betydelig reduksjon fra 2014 av, som en del av en skandinavisk bistandspolitisk trend. Videre nærmer jeg meg reduksjonen i informasjonsstøtten med et kvasiexperimentelt rammeverk, som, grunnet manglende data, realiseres gjennom tilfellestudier. Jeg velger tilfeller gjennom en mangfoldig utvalgsteknikk (*diverse case selection*) og redegjør for hvordan jeg analyserer dem. Jeg benytter interesseorganisasjonenes årsregnskap og årsmeldinger til å undersøke to operasjonaliseringer av hypotese 2: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte er mer bekymret for bortfall av denne; interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte opplever økonomiske faresignaler etter bortfall av denne.

Reform av informasjonsstøtten

Norad er direktoratet for utviklingssamarbeid, en fagetat under Utenriksdepartementet (UD). Etaten forvalter norsk bistand, som i 2020 lå på rundt 40 milliarder kroner (Norad). 57 millioner av disse midlene (0,14 %) ble i samme år forvaltet som informasjonsstøtte. «Målet med informasjonsstøtten er å fremme demokratisk deltakelse, debatt, engasjement og økt kunnskap om globale miljø og utviklingsspørsmål», heter det på Norads nettsider (Norad 2021). Til forskjell fra de fleste andre tilskuddsordninger som er underlagt etaten, er formålet med finansieringen altså å fremme informasjon til den

norske befolkningen og beslutningstakere i Norge, heller enn bistandsprosjekter i utlandet.

Tall jeg har fått fra Norad, viser at totale midler forvaltet gjennom informasjonsstøtten de siste ti årene har blitt redusert med 55 %, og antall inngåtte avtaler har blitt redusert med 60 %. Kuttene ble gjennomført av Solberg-regjeringen fra 2014 av og følger en skandinavisk trend. I 2006 avvirket Venstre-regjeringen Danmarks tilsvarende ordning fullstendig. Årsaken, ifølge daværende utviklingsminister Ulla Tørnæs (V), var som følger: «Ulandsorganisasjoner skal ikke bruke skatteydernes penge på at fortælle om sig selv. Pengene skal i stedet gå direkte til projekter i u-landene» (Jyllands-Posten 2005). Under Moderaterna ble den svenske informasjonsstøtten halvert i 2009, fra 120 til 60 millioner kroner.¹⁴ Videre krevde daværende bistandsminister Gunilla Carlsson at «informasjonsmidlene ikke lenger skulle brukes på 'politisk kontroversielle saker'. 'Opinionsdannelse' er ikke lenger godtatt, og organisasjonene kan ikke 'oppfordre til handling'. Beslutningstakere kan heller ikke lenger være målgruppe for en kampanje» (Haugen 2013). Den svenske reformen medførte en betydelig reduksjon i aktivitetsnivået til interesseorganisasjonene som benyttet seg av informasjonsstøtten, skal vi tro organisasjonene selv. «Etter 2009 ble organisasjonene mer forsiktige med å gå ut med kritikk mot regjeringen. Mange forholdt seg stille og tok ikke debatten, alle fryktet kuttene skulle ramme dem», sa Magnus Walan, rådgiver i Diakonia, en av organisasjonene som ble rammet av kuttene, til Bistandsaktuelt i 2013 (Haugen). «Antall arrangementer, besøk og brosjyrer minsket. Noen klarte å finne alternativ finansiering, men det drøyde. I tillegg ble det en redselskultur, man ville ikke gå inn i kontroversielle debatter», fortalte Walan (Haugen 2013).

Før stortingsvalget i 2013 sa Høyre at de også ville halvere den norske informasjonsstøtten i Norge (Haugen 2013). I 2014 varslet regjeringen en reform i informasjonsstøtten, for at den «i større grad skal være direkte knyttet til bistand på landnivå», og at den skulle «bidra til økt samstemthet i politikken» (Aas 2014). Flere organisasjoner, medier og partier reagerte negativt på denne foreslåtte reformen, og hevdet at den ville «ekskludere en rekke organisasjoner, og ikke minst snevre debatten betraktelig» (Aas 2014). Mens den daværende regjeringen – bestående av Høyre og Fremskrittspartiet – var for, gikk støttepartiene Kristelig Folkeparti og Venstre mot. Resultatet ble imidlertid nært Høyres valgkamplofte: utdelte midler i 2014 var på 100 millioner, året etter var det på 89 millioner, og i 2016 dalte det til 57 millioner. Antall inngåtte avtaler har også gradvis blitt redusert, fra 83 i 2011 til 33 i 2021 – en reduksjon på 60 %. «De politiske føringene på resultatfokus og avtalereduksjon medførte strenge prioriteringer – og som alltid ser Norad på kostnadseffektivitet i tilskuddsforvaltningen» sa Hege Hope Wade, underdirektør i Norad, til

¹⁴ Sverige har siden økt informasjonsstøtten til 90 millioner kroner (Haugen 2013).

Bistandsaktuelt i 2017, da det ble inngått 36 avtaler om informasjonsstøtte. Det var samtidig «et rekordhøyt antall søknader» ifølge Wade (Paust 2017). Tabell 10 viser utviklingen av avtalereduksjonen over tid:

Tabell 10. Reduksjon i Norads informasjonsstøtte

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Org. som mottok infostøtte	83	79	79	73	74	54	44	42	41	37
Reduksjon ift. året før (%)		5	0	8	-1	27	19	5	2	10
Reduksjon ift. 2011 (%)		5	5	12	11	35	47	49	51	55
Reduksjon ift. 2015 (%)						27	41	43	45	50
Totale utdelte midler (1 000 000 kr)	95	95	98	100	89	57	51	59	59	57

Kilde: Norad

Reduksjonen i den norske informasjonsstøtteordningen inngikk altså i en skandinavisk bistandspolitisk trend. Tegn fra både Sverige og Danmark indikerer at reduksjonen i tilskuddsordningene medførte både økonomiske utfordringer og frykt for å «bite hånden som mater» (jf. Chaves et al. 2004: 295) for mottakerorganisasjonene (Haugen 2013; Rorg 2007). I lys av dette er det naturlig å spørre hvordan det har gått med de norske organisasjonene som opplevde avtalereduksjonen. To ytterligere poeng gir tyngde til dette spørsmålet: at informasjonsstøtten er prosjektstøtte, og at mottakerorganisasjonene trolig tilhører kategorien «internasjonale organisasjoner». La meg presentere disse poengene etter tur.

Tilskudd kan gis som driftsstøtte, som ikke legger sterke føringer på hva midlene skal brukes til – kun at de skal brukes for organisasjonens gitte formål. Tilskudd kan også gis som prosjektstøtte, hvor myndighetene søker å oppnå et politisk mål i samarbeid med organisasjoner (Meld. St. 10 (2018–2019): 46–47). Informasjonsstøtten er en prosjektstøtteordning. I Frivillighetsmeldingen (Meld. St. 10 (2018–2019): 47) skriver Solberg-regjeringen at prosjektstøtte «kan føre til målforskyving ved at organisasjonane endrar aktiviteten og ressursbruken sin for å kunne søkje på midlane». Dette er selve definisjonen av ressursavhengighetsbegrepet *mission drift* (jf. Ali & Gull 2016).

Såkalte internasjonale organisasjoner er blant de organisasjonene i Norge som i høyest grad er finansiert ved statlige midler (Saglie & Sivesind 2018). Ettersom informasjonsstøttens definerte formål nettopp er å finansiere informasjonsarbeid om internasjonale tema (Norad), er mange av mottakerne sannsynligvis det Saglie og Sivesind (2018) refererer til som internasjonale organisasjoner, og har ventelig høy grad av statlig finansiering.

Erfaringer fra resten av Skandinavia, som viser at informasjonsstøtten potensielt kan forårsake *mission drift*, og at grad av statlig finansiering ventelig

er høy for mottakerorganisasjonene, er alle faktorer som kaller på en undersøkelse av hvordan avtalereduksjonen har påvirket mottakerorganisasjonene av den norske informasjonsstøtten.

Avtalereduksjon som kvasieksperiment

Som tabell 10 viser, var reduksjonen i informasjonsstøtten på sitt mest omfattende i 2016 og 2017, hvor antall mottakerorganisasjoner ble redusert med henholdsvis 27 % og 41 % sammenlignet med 2015. Reduksjonen fra 2011 til 2020 var på totalt 55 %, mens den allerede var på 47 % innen 2017. Ettersom reduksjonen var på sitt største i årene etter 2015, anser jeg det som mest relevant å sammenligne organisasjonene som mottok støtte i 2015, og som deretter søkte om midler påfølgende år. På denne måten kan vi sammenligne dem som søkte og fikk, og dem som søkte, men ikke fikk støtte. Den sistnevnte gruppen opplevde altså bortfall av informasjonsstøtte.

Jeg har fått data fra Norad over søkerlistene til informasjonsstøtten for denne perioden samt størrelsen på midlene hver mottakerorganisasjon har fått. Det var 74 organisasjoner som mottok støtte i 2015, 66 organisasjoner som søkte om støtte i 2016, og 66 organisasjoner som søkte om støtte i 2017. Antallet organisasjoner som mottok støtte i 2015, som også søkte og mottok eller fikk avslag i 2016, 2017 og 2018, er 57 stykker.¹⁵ Blant disse er det seks stykker som ikke møter min definisjon av interesseorganisasjon, da de enten er offentlige institusjoner eller politiske partier.¹⁶ Til sammen har vi derfor en subpopulasjon på 51 interesseorganisasjoner.¹⁷

22 av de 51 interesseorganisasjonene har opplevd bortfall av støtte i løpet av 2016–2018. Det er nærliggende å se utviklingen med et kvasieksperimentelt rammeverk, hvor bortfall er behandlingsvariabelen. Et kvasieksperiment er et «undersøkelsesopplegg som bygger på logikken og prinsippene for klassiske eksperimenter, men som er modifisert og mer tilpasset de vanlige forholdene i samfunnet» (Malt & Grønmo 2020). Som i et eksperiment er formålet å avdekke årsakssammenhenger. Kjernen i både kvasieksperimentelle og eksperimentelle design er skillet mellom en eksperimentgruppe og en kontrollgruppe. Mens eksperimentgruppen får en behandling, får kontrollgruppen ikke det. Hvis alt annet er likt, vil endringer i eksperimentgruppen som ikke forekommer i kontrollgruppen, kunne spores tilbake til behandlingsvariabelen. Dermed har en avdekket en årsakssammenheng. Forutsetningen om at alt annet er likt, er avgjørende for

¹⁵ I 2019 ble det ikke utlyst nye midler, og i 2020 ble avtalene utvidet med ett år grunnet pandemien, ifølge Norad over e-post.

¹⁶ De seks er AUF, AP, Høgskolen i Oslo (det er trolig snakk om Høgskolen i Oslo og Akershus, som Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus ble slått sammen til i 2011, og som siden 2018 heter OsloMet (Høgskolen i Oslo)), Senterpartiets Studieforbund, UiT og Kristelig Folkepartis Studieforbund.

¹⁷ Se appendiks B for en fullstendig oversikt over subpopulasjonen.

sikkerheten til årsakssammenhengen (Svartdal 2019). Ettersom alt annet som regel ikke er likt i de vanlige forholdene i samfunnet, innebærer kvasiekperimentelle design betydelig større usikkerhet omkring kausale slutninger (Malt & Grønmo 2020).

Uavhengige variabler

I denne delstudien undersøker jeg hypotese 2:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

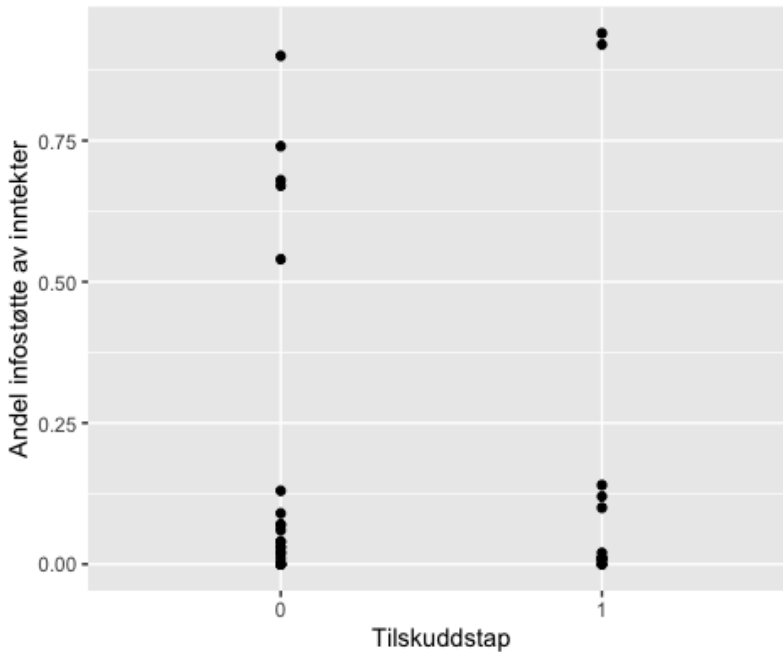
Jeg ser på interesseorganisasjonene som mottok Norads informasjonsstøtte i 2015, og som søkte om videre støtte i påfølgende år. Derfor operasjonaliserer jeg «grad av statlig finansiering» som andel informasjonsstøtte av totale inntekter før eventuelt bortfall, og jeg operasjonaliserer «bortfall av statlige midler» til bortfall av informasjonsstøtte. På grunn av manglende data er vi imidlertid hindret fra å utforske samtlige 51 interesseorganisasjoner i subpopulasjonen. Det er kort sagt svært variert hvor mye informasjon som finnes tilgjengelig om de ulike interesseorganisasjonene. I tråd med operasjonaliseringen av hypotese 2 bør vi ha data på hvor stor andel informasjonsstøtte utgjør av totale inntekter før eventuelt bortfall. I første omgang trenger vi derfor å vite totale inntekter. En kartlegging vedlagt i appendiks B viser at 14 av interesseorganisasjonene ikke har noe økonomisk informasjon i perioden 2015–2020 tilgjengelig på nett.¹⁸ Blant disse er interesseorganisasjoner som har opplevd bortfall, overrepresentert: Ni av de 14 uten noe tilgjengelig økonomisk informasjon har opplevd bortfall. Disse ni utgjør 41 % av interesseorganisasjonene som har opplevd bortfall. At det ikke finnes tilgjengelig økonomisk data om disse, kan i seg selv være en indikasjon på at de ikke har overlevd bortfall av informasjonsstøtten: Vi kan stå overfor et tilfelle av overlevelsesbias, da årsaken for datamangel kan komme av fenomenet vi søker å studere. På den andre siden har flere av disse organisasjonene til felles at mengden mottatte midler er lav – noen titalls tusen – sammenlignet med de typiske beløpene som ligger nærmere en million eller mer. Dette kan indikere at organisasjonene er små, og ikke har medlemmer eller et årsmøte å forberede regnskap for. Følgelig publiserer de heller ikke årsregnskapene sine.

Med kartleggingen jeg har gjort av interesseorganisasjonenes økonomi, kan vi få en oversikt over hvordan de resterende 37 interesseorganisasjonene fordeler seg på hvor stor andel informasjonsstøtten utgjør av totale inntekter, før eventuelt bortfall. Dette er imidlertid kun én av de to uavhengige variablene i hypotese 2. Den andre – bortfall av statlige midler – er operasjonalisert som

¹⁸ Fremgangsmåte for datainnsamling foreligger også i appendiks B.

bortfall av informasjonsstøtte. Figur 6 viser fordelingen av organisasjonene på de to variablene. Hvorvidt organisasjonen opplevde bortfall av informasjonsstøtte, er på x-aksen, og andel informasjonsstøtte av totale utgifter før eventuelt bortfall er på y-aksen.¹⁹

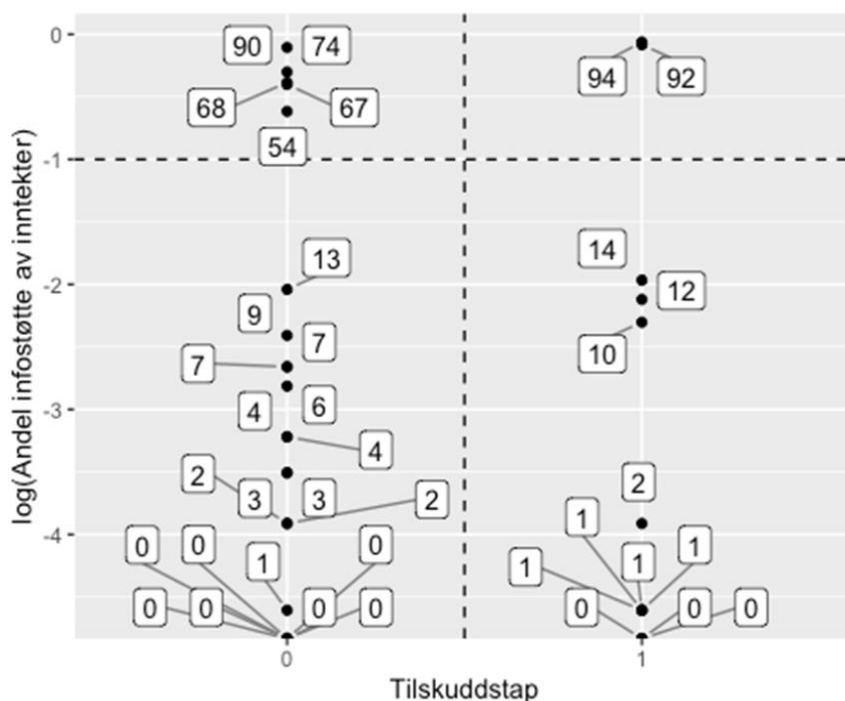
Figur 6. Subpopulasjonens fordeling på uavhengige variabler

Det er påfallende at organisasjonene fordeler seg på to grupper langs y-aksen. For den nedre gruppen utgjør informasjonsstøtten maksimalt 20 %, mens for den øvre utgjør den minimum 50 %. Vi kan utforske fordelingen mer detaljert ved å plote y-aksen på log-skalaen. Da kan vi få et bedre inntrykk av hvordan organisasjonene i den nedre gruppen på y-aksen fordeler seg. Dette er gjort i figur 7. For å gjøre det lettere å tolke har jeg markert alle organisasjonene med prosentandelen informasjonsstøtten utgjør – altså samme informasjon som på y-aksen, bare ikke på log-skalaen. I tillegg har jeg lagt inn en skillelinje på 25 %-punktet (akkurat på -1 på log-skalaen), for å markere skillet mellom de to gruppene. Jeg har også lagt inn en skillelinje mellom verdiene på x-aksen.

¹⁹ Ideelt sett skulle alle organisasjonene hatt data fra samme år – fortrinnsvis 2015. Flere av organisasjonene hadde imidlertid ikke økonomiske data for 2015, så dette var ikke mulig. Alle organisasjonene som opplevde bortfall, har imidlertid data for et år før bortfall, som er inkludert her. Hvilke økonomiske år de ulike observasjonene er representert med, kan finnes i appendiks B.

Figur 7. Subpopulasjonens fordeling på uavhengige variabler med y på log-skala og grupperinger markert med stiplede linjer. Observasjonene er merket med andel informasjonsstøtte av inntekter i prosent.

Tilfellestudier

I tråd med hypotese 2 ønsker jeg å se på hvordan ulike verdier på disse to variablene påvirker organisasjonenes overlevelsessjanser. På grunn av datamangelen som er beskrevet ovenfor, er det imidlertid få organisasjoner jeg kan sammenligne over tid. Derfor mener jeg det er hensiktsmessig å velge noen av interesseorganisasjonene og studere disse nærmere.

For å velge tilfeller benytter jeg meg av en mangfoldig utvalgsteknikk (*Diverse case selection*), som innebærer å velge observasjoner basert på mangfoldige verdier på uavhengig variabel. Seawright og Gerring (2008: 300–301) anbefaler at en velger observasjoner med verdier i hver ende av den uavhengige variabelen som av interesse. Ettersom jeg har to uavhengige variabler, velger jeg fire organisasjoner – en for hvert «hjørne» av fordelingen. Seawright og Gerring (2008: 301) anbefaler også å velge en observasjon som representerer midtsjiktet av fordelingen til den uavhengige variabelen. I tillegg velger jeg derfor to observasjoner i midten av y-aksen, altså to organisasjoner

som befinner seg i midten av fordelingen over andel informasjonsstøtte av totale inntekter, men som skiller seg fra hverandre ved at den ene har opplevd, og den andre ikke har opplevd bortfall av informasjonsstøtte. Til sammen får vi dermed seks tilfeller.

Tilfellestudier basert på en mangfoldig utvalgslogikk er, ifølge Seawright og Gerring (2008: 301), best egnet til generalisering, sammenlignet med andre typer tilfellestudier. En forutsetning for å kunne trekke representative tilfeller er imidlertid at en vet det fullstendige mangfoldet på uttrekksvariablene. Som nevnt er det 14 organisasjoner som ikke er representert i figurene, da vi ikke vet hvordan de er plassert langs y-aksen. Begge uttrekksvariablene er imidlertid bundet i hver ende: Det er ikke mulig å ha en lavere verdi enn 0 eller en høyere verdi enn henholdsvis 100 eller 1 på x- og y-aksen. Til tross for at vi ikke vet hvordan de er plassert på y-aksen, er det altså logisk umulig at verdiene deres er mer ekstreme enn variasjonen de mangfoldige tilfellene representerer. Sentraltendensen hadde imidlertid sett annerledes ut hvis de 14 organisasjonene var inkludert. Dermed er det ikke sikkert at de to tilfellene som skal representere sentraltendens, faktisk gjør det.

Mange av organisasjonene representert i figur 6 og 7 har kun økonomiske data for det ene året inkludert i plottene. Disse kan altså ikke sammenlignes over tid og egner seg ikke for analysen. Dermed er utvalgsprosessen nok en gang begrenset av datamangel. Verken SLUG, LAG, Changemaker, TJN eller FIVAS har økonomisk informasjon over mer enn ett til to år.²⁰ Det nærmeste vi kommer den øvre fordelingen på y-aksen, er dermed Attac og Publish What You Pay (PWYP), til tross for at det er en stor forskjell i hvor stor andel informasjonsstøtten utgjør (54 % vs. 92 %). Det at de ovennevnte organisasjonene ikke velges på grunn av manglende informasjon, kan igjen gjøre at utvelgelsesprosessen lider av overlevelsesbias: Det kan hende årsaken til at de mangler data, nettopp kommer av at de sliter økonomisk. I appendiks B har jeg inkludert en kort gjennomgang av den tilgjengelige økonomiske informasjonen om disse fem organisasjonene.

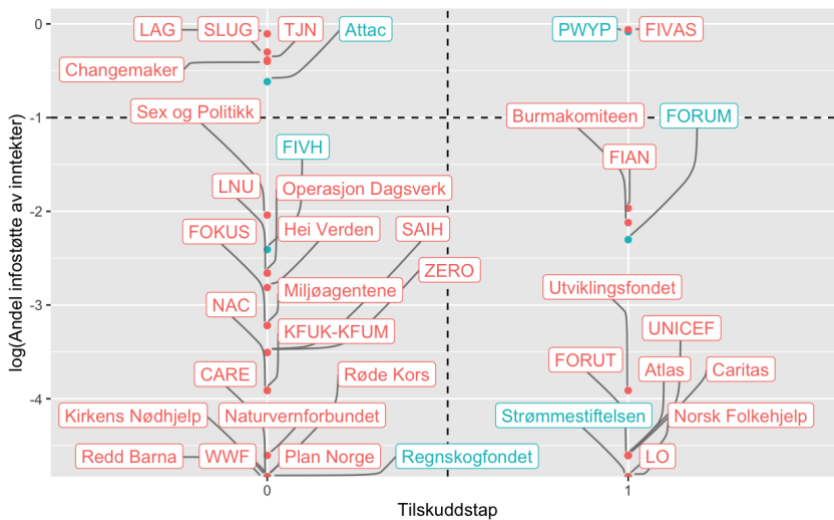
For de fire resterende tilfellene er databegrensningene mindre gjeldende. Her velger jeg Framtiden i våre hender (FIVH) og Forum for utvikling og miljø (ForUM) til å representere midtsjiktet av fordelingen på y-aksen, og jeg velger Regnskogfondet og Strømmestiftelsen til å representere bunnen. Tabell 11 og figur 8 viser hvordan disse fordeler seg på de to uavhengige variablene:

²⁰ Se appendiks B for organisasjonenes fullstendige navn.

Tabell 11. Mangfoldige tilfellers fordeling på begge uttreksvariabler

Organisasjon	Andel informasjonsstøtte før ev. bortfall	Opplevd bortfall
Publish What You Pay	92 %	Ja
Attac Norge	54 %	Nei
Forum for utvikling og miljø	10 %	Ja
Framtiden i våre hender	9 %	Nei
Strømmestiftelsen	0 %	Ja
Regnskogfondet	0 %	Nei

Figur 8. Mangfoldige tilfeller (i turkis) i forhold til øvrige organisasjoner. Y på log-skala.

Avhengig variabel: operasjonalisering og undersøkelse

Jeg skal undersøke disse seks organisasjonenes overlevelsessjanser under avtalereduksjonen i Norads informasjonsstøtte. I litteraturen operasjonaliseres overlevelse typisk med enten økonomiske eller selvrapporterte indikatorer. Carrol og Stater (2009) bruker volatilitet i inntektskilder som en økonomisk indikator på overlevelse. Imig (1992) har ingen eksplisitte indikatorer, men gjør heller en samlet vurdering av organisasjonenes økonomiske utvikling. Betydelige og vedvarende underskudd samt reduksjon i egenkapital er imidlertid tegn Imig (1992: 512) bruker på at organisasjonen opplever en eksistensiell utfordring.

Gray og Lowery (1997) er blant flere som bruker en selvrapportert indikator. De benytter flervalgs-surveyspørsmål og spør organisasjonene hvor sannsynlig det er at de vil oppleve en eksistensiell krise de neste fem årene. Denne indikatoren kaller de dødsangst (*mortality anxiety*). Gray og Lowery (1997: 44)

vedgår imidlertid at økonomiske indikatorer er bedre egnet til å måle overlevelse, men påpeker at datagrunnlaget for slike indikatorer ofte er fraværende.

I denne delstudien vil jeg benytte begge disse indikortypene. Jeg operasjonaliserer hypotese 2 på to måter – én for hver indikortype. Den første operasjonaliseringen er: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte er mer bekymret for bortfall av denne. Den andre operasjonaliseringen er: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte opplever økonomiske faresignaler etter bortfall av denne. Den førstnevnte operasjonaliseringen bruker altså *bekymring* – en selvrapportert indikator på overlevelse – mens den sistnevnte operasjonaliseringen bruker *økonomiske faresignaler* – en økonomisk indikator på overlevelse.

For å undersøke disse to operasjonaliseringene vil jeg benytte data om organisasjonenes vurdering av egen økonomi, sammen med deres faktiske økonomiske utvikling. For dette har jeg samlet inn organisasjonenes årsmeldinger og årsregnskap fra 2015/2016 til 2020. Tall fra årsregnskapene er sammenstilt i et paneldatasett.²¹

Årsmeldinger utarbeides typisk av organisasjonens styre eller sekretariat og skal opplyse årsmøtet om organisasjonens arbeid det siste året (Frivillighet Norge). Årsmeldingene inneholder gjerne et avsnitt eller to om organisasjonens økonomi og drift. Her vil jeg se etter bekymringstegn fra organisasjonene: hvorvidt de uttrykker usikkerhet om organisasjonens fremtid, inntektsgrunnlag eller lignende. Ettersom det kun er snakk om et avsnitt eller to per årsmelding, mener jeg det ikke er behov for å kode dokumentene, uten at dette går ut over reliabiliteten. Jeg har bevisst søkt å gi et fullstendig bilde av hva organisasjonene skriver om egen økonomi i årsmeldingene, og mener dette lar seg gjøre da delene om økonomi er såpass korte og tydelig avgrenset i selve teksten. I tillegg refererer jeg naturligvis løpende til årsmeldingene med sidetall og lenker til dem i litteraturlisten, slik at informasjonen kan etterprøves.

Bekymring – den selvrapporterte indikatoren – er inspirert av Gray og Lowery (1997) sin dødsangst. De er naturligvis forskjellige, da dødsangst er kvantitativt, og mitt mål kvalitativt. Målet mitt blir følgelig ikke like standardisert, men skalerbarhet er heller ikke like vesentlig når jeg ser på såpass få organisasjoner. En fordel med mitt mål er at det er større grunn til å tro at beskrivelsene er genuine, da selve formålet med årsmeldingen er å informere medlemmer og øvrige interessenter om organisasjonens tilstand (Frivillighet Norge). Heller enn kun et mål på hvor bekymret organisasjonen er, får vi i mitt tilfelle også organisasjonens uttalte årsak for den eventuelle bekymringen. Videre gir innsynet i organisasjonens økonomiske tilstand en nyttig kontekst her.

²¹ Se appendiks B for hvordan jeg har samlet inn dataene.

For å undersøke den økonomiske indikatoren vil jeg se etter faresignalene Imig (1992: 512) beskriver, nemlig betydelig, vedvarende underskudd og reduksjon i egenkapital. Jeg fremstiller organisasjonenes økonomiske utvikling visuelt, med inntekter, inntektsfordeling, utgifter og egenkapital over tid, med innsamlet data i det nevnte paneldatasettet.

Det er nærliggende å forvente at årsregnskap og økonomidelene av årsmeldingene overlapper, da det førstnevnte ventelig legger grunnlaget for det sistnevnte. Derfor mener jeg det blir et kunstig skille å skulle presentere funnene fra disse hver for seg. I analysen presenterer jeg derfor hver organisasjon etter tur, med bakgrunn i årsmeldingene og årsregnskapene fra 2015/2016 og frem til 2020. Deretter oppsummerer jeg de ulike organisasjonenes utvikling i lys av de to operasjonaliseringene av hypotese 2.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert metode og data i prosjektets kvalitative delstudie. Den har som formål å undersøke hypotese 2. Jeg undersøker seks interesseorganisasjoner som er ment å representere fordelingen til en subpopulasjon av interesseorganisasjoner på de to uavhengige variablene «grad av statlig finansiering» og «bortfall». Organisasjonene i subpopulasjonen har til felles at de alle var mottakere av Norads informasjonsstøtte i 2015, men siden har nærmest halvparten fått avslag på videre støtte. For å undersøke de seks interesseorganisasjonenes overlevelsessjanser triangulerer jeg mellom årsmeldinger og årsregnskap. Jeg undersøker hypotese 2 med to operasjonaliseringer: hvorvidt større andel informasjonsstøtte av totale inntekter medfører bekymringer, og hvorvidt bortfall av midler medfører økonomiske faresignaler for interesseorganisasjoner med en høy andel informasjonsstøtte.

Kvalitativ delstudie: empirisk analyse

I dette kapittelet presenterer jeg den empiriske analysen i prosjektets kvalitative delstudie. Den har som formål å undersøke hypotese 2:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Jeg har valgt ut seks tilfeller, som fordeler seg ulikt på følgende variabler: grad av statlig finansiering, operasjonalisert som andel informasjonsstøtte av totale inntekter før eventuelt bortfall, og bortfall av statlige midler, operasjonalisert som bortfall av informasjonsstøtte. Tabell 12 viser de seks tilfellene og hvordan de fordeler seg på de to variablene:

Tabell 12. Mangfoldige tilfellers fordeling på begge uttrekksvariabler

Organisasjon	Andel informasjonsstøtte før ev. bortfall	Opplevd bortfall
Publish What You Pay	92 %	Ja
Attac Norge	54 %	Nei
Forum for utvikling og miljø	10 %	Ja
Framtiden i våre hender	9 %	Nei
Strømmestiftelsen	0 %	Ja
Regnskogfondet	0 %	Nei

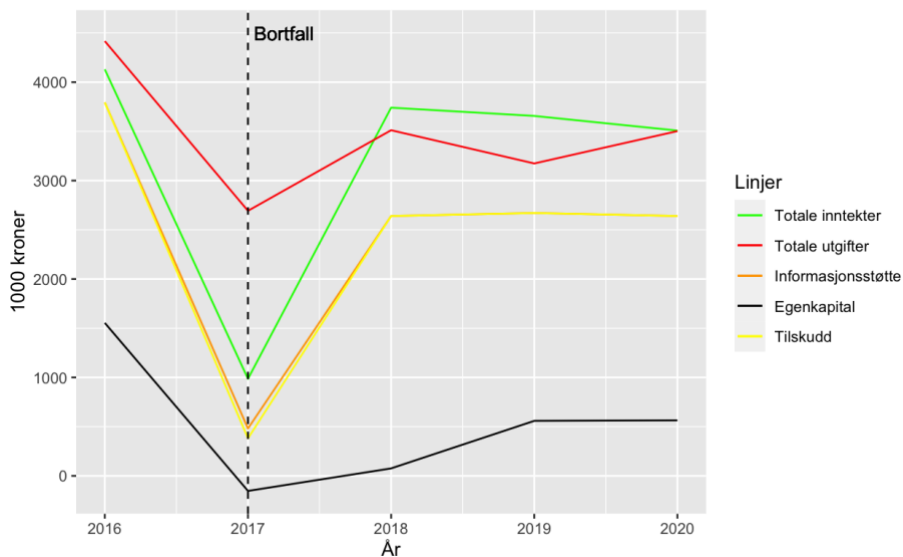
Jeg bruker organisasjonenes egne vurderinger og økonomiske data for å undersøke hvorvidt organisasjonene uttrykker bekymring for fremtiden, og hvorvidt organisasjonene får økonomiske problemer ved bortfall av tilskudd. Med bakgrunn i hypotese 2 forventer jeg at jo høyere andel informasjonsstøtten utgjør av inntekter før eventuelt bortfall, jo mer bekymret er organisasjonene for fremtiden. I tillegg forventer jeg at de med høy andel informasjonsstøtte opplever økonomiske faresignaler ved bortfall.

I det følgende presenterer jeg hver interesseorganisasjon etter tur, før jeg til slutt diskuterer hvorvidt de møter forventningene mine i lys av hypotese 2.

Publish What You Pay (høy andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)

Figur 9 viser PWYPs økonomiske utvikling. Andelen inntekter PWYP fikk fra tilskudd, lå på 92 % i 2016 og sank til 75 % i 2020. Disse tallene er identiske med andelen inntekter fra informasjonsstøtten. Organisasjonen hadde spart opp egenkapital siden 2012, som en reserve i tilfelle de skulle få avslag på informasjonsstøtten (PWYP 2017: 33). I 2017 skjedde dette, og egenkapitalen falt fra 1,55 millioner til –153 000. Organisasjonen fikk fortsatt 481 000 i informasjonsstøtte i 2017 – kun 13 % av tilsvarende midler fra 2016 – men disse var øremerket utfasing av prosjektarbeidet. Etter signaler fra Norad om at søknad om informasjonsstøtte ved påfølgende år ville bli innvilget, vurderte styret at kravene til fortsatt drift var ivaretatt i 2017, tross bortfall (PWYP 2017: 33). Organisasjonen ble altså ikke avvirket etter bortfallet, tilsynelatende hovedsakelig fordi den ble lovet støtte påfølgende år. Utfasingsmidlene, sammen med egenkapitalen, ble brukt til lønnskostnader, som gjorde at organisasjonen kunne opprettholde vanlig drift gjennom 2017. Samme år skrev PWYP (2017: 34) at «Norad er vår desidert viktigste finansieringskilde. Vi arbeider kontinuerlig med å finne andre inntektskilder».

Figur 9. PWYPs økonomiske utvikling 2016–2020.

Følgende poeng er utenfor tidsrommet jeg studerer, men det hører likevel med til historien. PWYP fikk avslag på informasjonsstøtte nok en gang i 2021. I 2020 hadde PWYP bygget opp egenkapitalen til 564 000. Da de mistet tilskudd

for andre gang påfølgende år, satt de altså på vesentlig mindre egenkapital enn da det skjedde for første gang i 2017. Nettarkivtjenesten Wayback machine har lagret én tidligere versjon av Enhetsregisterets side for PWYP. Den er fra 4. juni 2020.²² Når en sammenligner den nåværende siden²³ med den fra 2020, er det to vesentlige endringer som peker seg ut. For det første er daglig leder nå listet som fratrudd, noe som ikke var tilfelle i 2020. I tillegg er det ikke lenger registrert noen besøksadresse for virksomheten, i motsetning til i 2020. Dette indikerer at organisasjonen ikke lenger har tilstrekkelige midler til å opprettholde et sekretariat etter det siste bortfallet.

I samtlige årsmeldinger fra 2016 til 2020 skriver PWYP at de arbeider med å finne andre inntektskilder. De påpeker imidlertid en rekke utfordringer: «De fleste virksomheter gir uttrykk for at de støtter opp om arbeidet vi gjør, men at de ønsker å støtte musikalske talenter, idrettsstjerner eller barn, noe som er upolitisk og 'ufarlig'» (PWYP 2017: note 8). Når de først mottar midler, er beløpene «ofte begrenset, kortsiktig og knyttet til gjennomføring av en bestemt aktivitet. I praksis betyr det merarbeid både ifm. utvikling, søknade (sic), gjennomføring og rapportering som går langt utover en oftest svært begrenset engngsfinansiering (sic)» (PWYP 2019: note 5).

PWYP var altså avhengige av informasjonsstøtte, men forberedte seg på bortfall ved å bygge opp egenkapitalen over flere år. De mistet informasjonsstøtten i 2017, men brukte egenkapitalen til å opprettholde normal drift. I 2018 fikk de informasjonsstøtte igjen, men mistet den igjen i 2021, og hadde ikke rukket å bygge opp tilstrekkelig egenkapital igjen innen da. Derfor ser det ut til at organisasjonen ikke lenger driftes med sekretariat. PWYP prøvde gjennomgående å sikre andre inntektskilder, men mente de ikke lyktes fordi de var for kontroversielle.

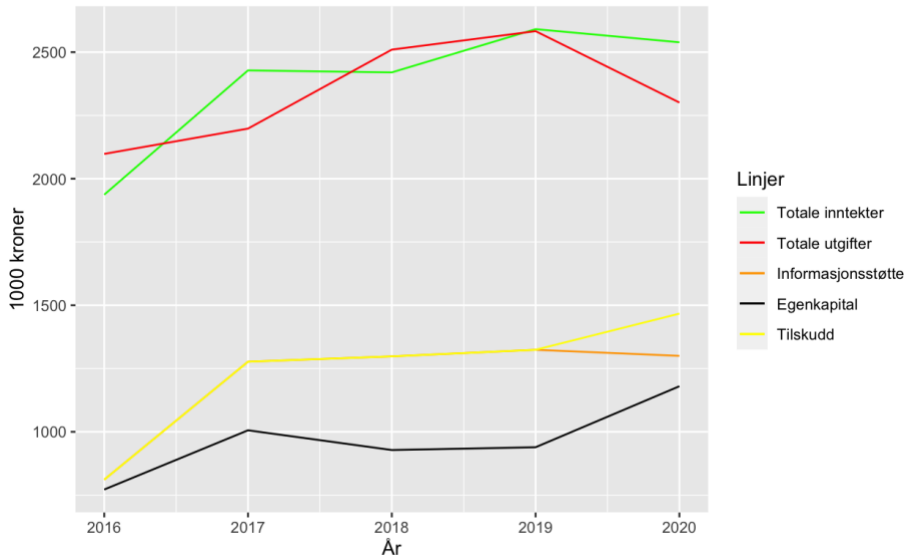
Attac Norge (høy andel informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall)

Figur 10 viser Attacs økonomiske utvikling. Andelen inntekter Attac fikk fra tilskudd, økte fra 42 % til 58 % i perioden 2016 til 2020. Andelen inntekter informasjonsstøtten utgjorde, er identisk, med unntak av i 2020, da den var på 51 %. 7 % av inntektene kom i 2020 fra andre tilskudd enn informasjonsstøtten, sammenlignet med 0 % foregående år.

²²<https://web.archive.org/web/20200604081018/https://w2.brreg.no/enhet/sok/detalj.jsp?orgnr=997534077>

²³ <https://w2.brreg.no/enhet/sok/detalj.jsp?orgnr=997534077>

Figur 10. Attacs økonomiske utvikling 2016–2020.

I 2016 sendte Attac ut over 130 søknader om økonomisk støtte, men fikk tilslag på få av disse (Attac 2016: 28). De spesifiserer ikke hva slags kilder de søkte på, men dette er i hvert fall et forsøk på diversifisering. Som illustrert i figur 10 lykkes de imidlertid ikke før i 2020 med å fordele tilskuddsmidler på flere kilder enn informasjonsstøtten. I samme periode sank inntektene fra kontingenter fra 610 000 til 593 000, mens donasjoner økte fra 391 000 til 461 000. Følgelig kan det være donasjoner de sikter til, og at de dermed lykkes med dette.

Fra 2017 til 2019 endret ikke styrets beskrivelse av organisasjonens økonomi seg vesentlig. En formulering som går igjen er at «Attac har lite rom for ekstraordinære utgifter, og jobber stadig med å sikre at den økonomiske bæreevnen i organisasjonen har et langsiktig perspektiv» (Attac 2018: 42). I 2020 bygger de på dette poenget:

Styret har i 2020 sett at organisasjonen har behov for at inntektskildene utover prosjektmidler økes. Ved starten av 2020 ble styret også gjort oppmerksom på at egenkapitalen var svakere enn antatt, og at Attac ikke har tilstrekkelig midler til å dekke tre måneders drift ved nedleggelse, som er grunnleggende for å sikre at organisasjonen har en forsvarlig egenkapital. Dette, sammen med mye usikkerhet knyttet til videreføring av avtalen med Norad, har gjort at styret har vært opptatt av å spare inn midler der det har vært mulig. Kombinasjonen av innsparing med kraftig reduserte utgifter har gjort at Attac har gått med et stort overskudd, noe som bidrar til [å] styrke egenkapitalen betraktelig. Det er fortsatt behov for å fortsette å styrke egenkapitalen noe fremover, men innsparingen

medfører at egenkapitalen nå er i en mye bedre posisjon enn ved starten av 2020. (Attac 2020: 24)

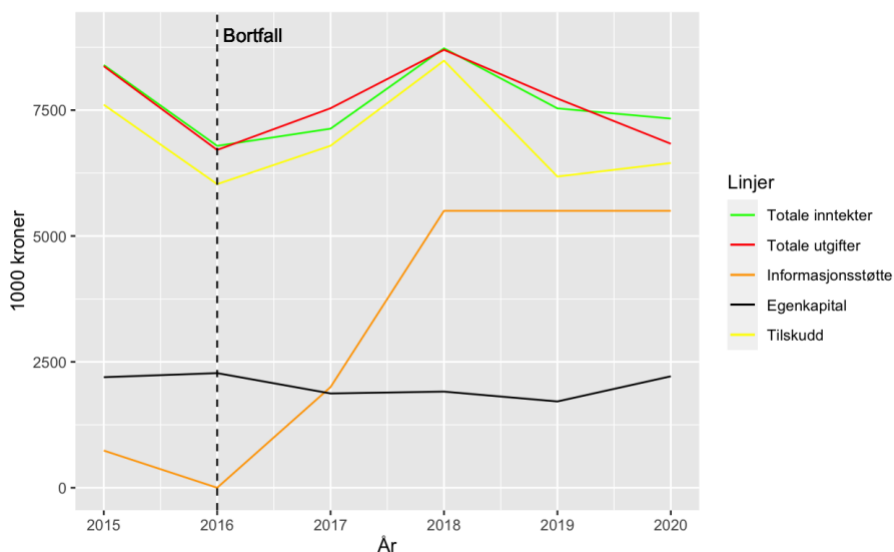
I tillegg skriver de:

Rammeavtalen med Norad ble utvidet med ett år ut 2020 og søknad for ny avtale ble sendt inn 1. oktober. Per dags dato har vi fått signaler om at avtalen forlenges med inntil 1,6 millioner kroner i perioden 2021 til 2025, men endelig avklaring ventes først i løpet av den neste måneden. Styret har i påvente av ny støtte vært opptatt av å sikre midler til en eventuell nedbemanningsfase, men den videreførte støtten vil gjøre at Attac vil kunne fortsette på samme nivå som i dag. (Attac 2020: 24–25)

Attac har altså stadig vært var behovet for å diversifisere og tidvis forsøkt å gjøre det. I 2020 tok de sterke grep for å sikre en robust økonomi i tilfelle informasjonsstøtten skulle falle bort. Organisasjonen vedgår imidlertid at bortfall av informasjonsstøtten likevel vil innebære nedbemanning.

Forum for utvikling og miljø (middels andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)

Figur 11. ForUMs økonomiske utvikling 2015–2020.

Figur 11 viser ForUMs økonomiske utvikling. Andelen inntekter ForUM fikk fra tilskuddsordninger, lå mellom 82 % og 97 % i hele perioden 2015–2020.

Andelen informasjonsstøtte gikk imidlertid fra å utgjøre 9 % i 2015 til 0 % i 2016 da de fikk avslag, og så steg den gradvis etter at de mottok informasjonsstøtte igjen fra 2017, til å utgjøre 75 % i 2020. Samtidig har totale inntekter samlet sett blitt redusert med 13 % fra 2015 til 2020. Egenkapitalen har variert noe, men ligger omtrent likt i 2020 som i 2015.

Informasjonsstøtten lå på 800 000 i 2015, men ForUM mottok også rett over 6 millioner kroner via en rammeavtale med Norad samme år. I styrets beretning for 2015 skriver de at «styrets arbeid ble preget av usikkerheten rundt utbetalingen av støtte fra Norad», da de ble varslet om at Norad ville trappe ned støtten i 2016 og 2017. De nevner at dette, i tillegg til «usikkerhet rundt informasjonsstøtten, gjorde at styret har behandlet muligheter for nye finansieringskilder» (ForUM 2015: 12).

I 2016 nevner styret at de viktigste sakene det året, foruten ansettelsen av ny daglig leder, var omstilling i sekretariatet grunnet reduserte inntekter og arbeid med nye inntektskilder (ForUM 2016: 19). Her sikter de til den generelle reduksjonen i inntekter fra Norad – inkludert bortfall av informasjonsstøtten. Styret skriver at de fikk «meget gode signaler for ikke-statlig støtte» for påfølgende år. I 2017 og 2018 fikk de imidlertid ingen private donasjoner, en nedgang fra 397 000 i 2016, og kontingentinntekter ble redusert fra 339 000 til henholdsvis 246 000 og 304 000. I styrets beretning for 2016 skriver de videre at de ble oppfordret av Norad til å søke om informasjonsstøtten for påfølgende år, tross at de fikk avslag i 2016. Videre skriver styret at de kun søker informasjonsstøtten fra Norad, og ikke de andre ordningene de har benyttet seg av tidligere (ForUM 2016: 19). De begrunner ikke hvorfor.

Regnskapene for påfølgende år viser altså at den ikke-statlige støtten lot vente på seg, og at informasjonsstøtten utgjorde en stadig større andel av inntekter. I styrets årsmelding for 2018 skriver de at «Norad er ForUMs største finansieringskilde. Styret er godt fornøyd med tilbakemeldingene fra Norad ... der det påpekes at ForUM 'har klart å fornye seg og være tilpasningsdyktige'» (ForUM 2018: 35). I styrets beretning for 2019 og 2020 nevner de ikke ønsker om å sikre ytterligere finansieringskilder, og skriver generelt mindre om egen økonomi.²⁴

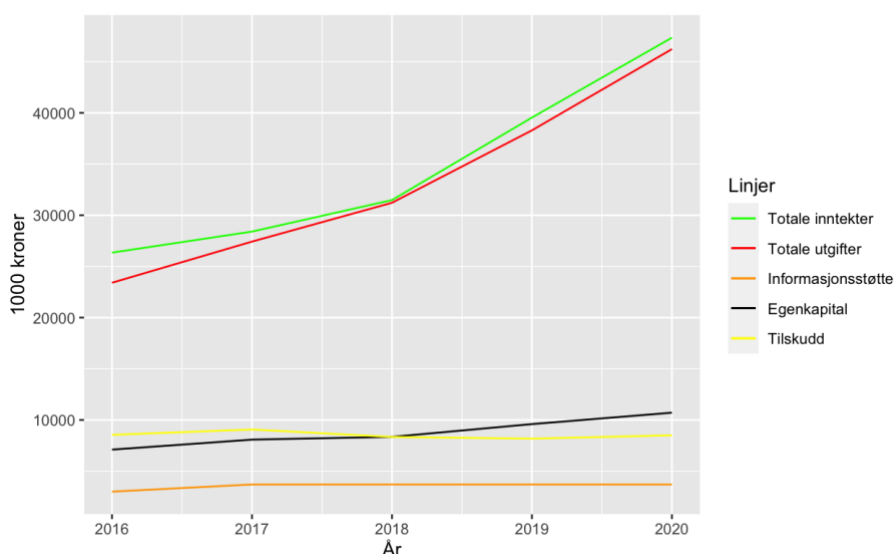
ForUM ble valgt ut for å representere midten av fordelingen av andelen informasjonsstøtte av totale inntekter. Utviklingen etter 2016 viser imidlertid at organisasjonen beveget seg ut mot den høye enden av fordelingen. ForUM virker likevel godt fornøyd med sin økonomiske situasjon i 2018–2020, som går mot min forventning om at informasjonsstøttens økende andel av inntekter medbringer større bekymringer for fremtiden.

²⁴ De har heller ikke inkludert fullstendig årsregnskap disse to årene, men ettersom det nevnes tilstrekkelig informasjon i løpende tekst, har jeg klart å sette sammen regnskapstall for disse årene også.

Framtiden i våre hender (middels informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall)

Figur 12 viser FIVHs økonomiske utvikling. Andelen inntekter FIVH fikk fra tilskuddsordninger, sank fra 32 % til 18 % i perioden 2016–2020. Andelen inntekter fra informasjonsstøtten sank fra 11 % til 8 % i samme periode. Organisasjonen får mesteparten – mellom 60 % og 75 % – av inntektene sine fra kontingenter og private donasjoner. Av disse to er kontingenter desidert den største inntektskilden. Totale inntekter har nærmest doblet seg fra 26,3 millioner til 47,3 millioner kroner i perioden.

Figur 12. FIVHs økonomiske utvikling 2016–2020.

I årsmeldingen for 2017 skriver organisasjonen at de har hatt en sterk medlemsøkning siden 2013, og at dette skyldes to ting: systematisk og omfattende vervearbeid og at «Framtiden i våre hender for flere fremstår som en attraktiv organisasjon å være medlem [i]» (FIVH 2017: 20). I den samme årsmeldingen modererer de sine økonomiske mål:

Målet styret satte i 2014 om å styrke egenkapitalen til å dekke tre måneders drift er nå innfridd, selv om totale [midler nødvendig for å sikre drift] er økt. Styret gikk derfor i løpet av 2017 bort fra mål om at budsjettene skulle levere overskudd, og budsjetterer nå med budsjetter i balanse. (FIVH 2017: 26)

Dette signaliserer en svært robust økonomi. Samtidig utvidet FIVH (2017: 27) ambisjonene og budsjettet til medlemsverving betydelig samme år.

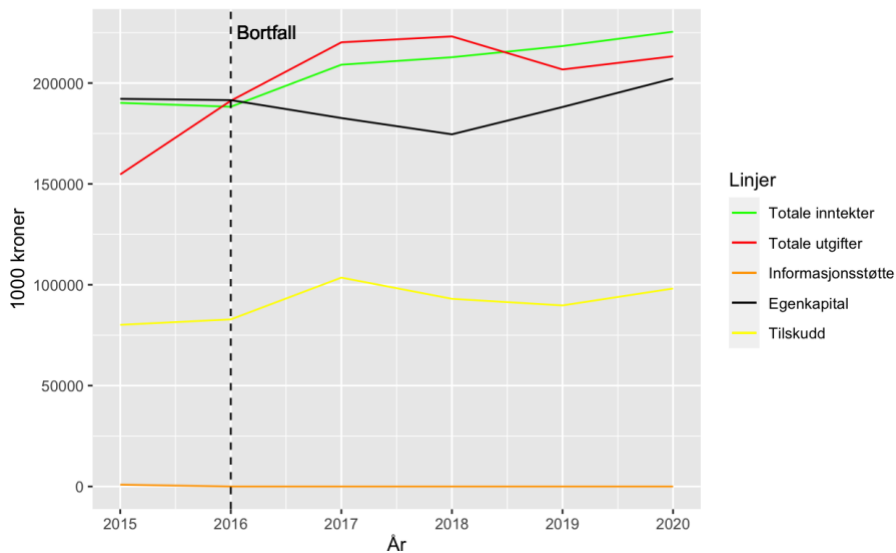
I årsmeldingen for 2019 beskriver organisasjonen et resultat som var «bedre enn forventet», som kommer av gode resultater fra medlemsverving. Videre beskriver de egen økonomi som «sunn» (FIVH 2019: 13–14). Organisasjonen beskriver økonomien svært likt (omtrent ordrett) påfølgende år (FIVH 2020: 12). Medlemsutviklingen er også sterk fra 2012 til 2020, med en påfallende økning fra 2017, som indikerer at målet organisasjonen satte seg det året, har fungert godt (FIVH 2020: 14).

At FIVH ikke er avhengig av verken informasjonsstøtte eller tilskudd mer generelt, understrekes av at ingen av delene nevnes i økonomidelen av årsmeldingene. Dette gjelder samtlige år fra 2016 til 2020.

Strømmestiftelsen (lav andel informasjonsstøtte – opplevd bortfall)

Figur 13 viser Strømmestiftelsens økonomiske utvikling. Andelen inntekter Strømmestiftelsen fikk fra offentlige tilskudd, lå jevnt på mellom 41 % og 44 % i perioden 2015 til 2020, med unntak av 2017, hvor den lå på 50 %. Andelen informasjonsstøtten utgjør, er under 0,5 % i 2015 og 0 % etter bortfallet i 2016.

Figur 13. Strømmestiftelsens økonomiske utvikling 2015–2020.

Årsmeldingen for 2015 er ikke tilgjengelig. I årsmeldingen for 2016 (Strømmestiftelsen 2016: 1) beskriver styret en «historisk høy» aktivitet på innsamlingsfronten. Styret mener Strømmestiftelsen «er i en god posisjon til å svare på endringer i innsamlingsmarkedet, enten de kommer fra konkurrenter eller fra de generelle økonomiske forholdene» (Strømmestiftelsen 2016: 4).

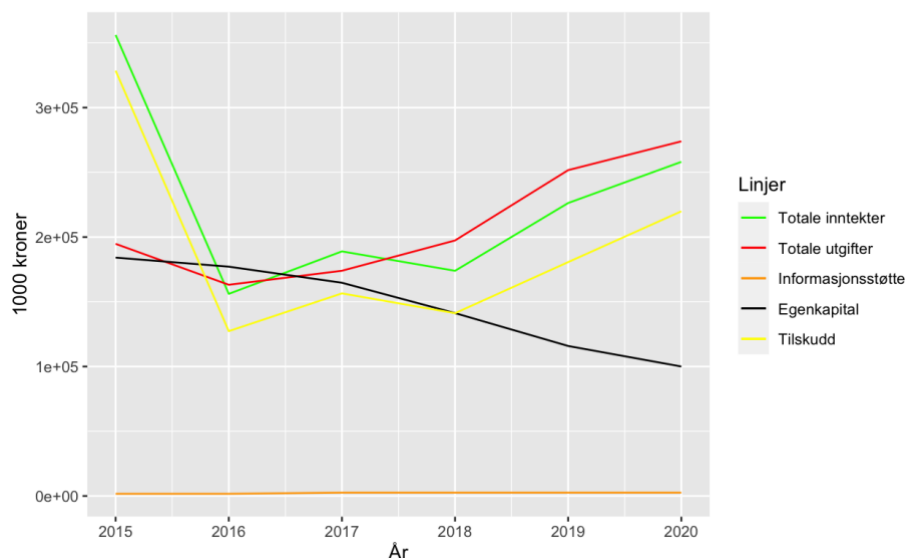
Den samme formuleringen går igjen flere år (Strømmestiftelsen 2017: 4; 2019: 5; 2020: 4). Også i 2017 er aktiviteten på innsamlingsfronten rekordhøy, og organisasjonen passerte 200 millioner i innsamlede midler for første gang. I 2018 skriver styret at de «ser endringer i innsamlingsmarkedet», og at de «er tilfreds med at virksomheten arbeider for å tilpasse seg disse» (Strømmestiftelsen 2018: 4). Det utdypes ikke hvilke endringer det er snakk om, eller hvordan de tilpasser seg disse. Men de ser seg altså som nevnt i en god posisjon til å håndtere endringer i påfølgende år. Nok en formulering som går igjen, er at resultatet viser vekst i regulære inntekter.

Årsmeldingene til Strømmestiftelsen er som regel veldig korte, og delene om økonomi, organisasjon og drift veldig like. Organisasjonen virker stabil, med stadig økende inntekter, og fullstendig upåvirket av bortfallet av informasjonsstøtten i 2017. Det generelle tilskuddsnivået er også stabilt.

Regnskogfondet (lav andel informasjonsstøtte – ikke opplevd bortfall)

Figur 14 viser Regnskogfondets økonomiske utvikling. Andelen inntekter Regnskogfondet fikk fra offentlige tilskudd, økte noe, fra 80 % til 85 %, i perioden 2015–2020. Andelen informasjonsstøtte lå jevnt på mellom 0 og 1 % i samme periode. Tilskudd er altså en viktig inntektskilde for organisasjonen, men ikke informasjonsstøtten spesifikt.

Figur 14. Regnskogfondets økonomiske utvikling 2015–2020.

Årsberetningen for 2015 er ikke tilgjengelig, men i årsmeldingen for 2016 beskriver styret organisasjonens finansielle stilling som «tilfredsstillende», med god likviditet og ingen gjeld (Regnskogfondet 2016: 4). Styret påpeker at den største risikoen for Regnskogfondets økonomiske utvikling er «endrede bistandspolitiske prioriteringer». Dette kommer av at «Regnskogfondets økonomi baserer seg i betydelig grad på flerårige avtaler med det offentlige angående langsiktig bistand» (Regnskogfondet 2016: 3). Denne formuleringen er identisk i 2017 (Regnskogfondet 2017: 4). I 2018 skriver de også dette, men skriver i tillegg at bortfall av donasjoner er en risiko, tross at de vurderer denne som lav (Regnskogfondet 2018: 2). Dette skriver de også i 2019 (2) og 2020 (2–3). Organisasjonen har styrket innsatsen for å sikre midler fra næringsliv og private givere i Norge og utlandet, som de i 2015 sier har redusert avhengigheten av offentlige midler i noen grad. Styret sier de vil satse på å spre inntektene ytterligere fremover. Denne formuleringen går igjen i samtlige påfølgende år (Regnskogfondet 2017: 4; 2018: 5; 2019: 5; 2020: 3).

Andelen statlige midler har imidlertid økt noe i de påfølgende årene, som beskrevet ovenfor. Organisasjonen har samtidig blitt betydelig større målt i inntekter i samme periode. Fra 2016 til 2020 økte inntektene med 60 %.²⁵ Økte inntekter fra andre kilder har altså ikke redusert avhengigheten av tilskudd, da midlene fra denne inntektstypen også har økt.

Samlet sett er organisasjonens økonomi god, men den økende andelen tilskudd går i motsatt retning av organisasjonens eksplisitte mål. De identifiserte risikoene – endring i norske bistandspolitiske prioriteringer og mulig bortfall av donasjoner – er vurdert som lave, og vurderingen endrer seg ikke over tid.

Konklusjon

Denne delstudien har hatt som hensikt å undersøke hypotese 2:

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

Jeg har operasjonalisert hypotese 2 på to måter. Den første operasjonaliseringen er: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte er mer bekymret for bortfall av denne. Den andre operasjonaliseringen er: Interesseorganisasjoner med høyere andel informasjonsstøtte opplever økonomiske faresignaler etter bortfall av denne. La oss starte med bekymringsoperasjonaliseringen.

²⁵ I 2015 var inntektene betydelig høyere enn i 2020, så den totale utviklingen er negativ. I 2015 mottok Regnskogfondet imidlertid nærmere 190 millioner fra TV-aksjonen (uten at egenkapitalen så en vesentlig økning), så dette året peker seg ut som lite representativt for organisasjonens utvikling generelt.

Attac og PWYP ble valgt ut fordi de representerer det øvre sjiktet av fordelingen på andel informasjonsstøtte før eventuelt bortfall. Begge uttrykker bekymring grunnet usikkerheten ved informasjonsstøtten. Dette er som forventet. FIVH, Strømmestiftelsen og Regnskogfondet nevner ikke informasjonsstøtten og er tilsynelatende ikke særlig bekymret for å miste denne. Også dette er som forventet. ForUM, som ble valgt for å representere midten av fordelingen på andel informasjonsstøtte av inntekter, har imidlertid over perioden utviklet seg til å ha en høyere verdi enn Attac. I 2020 utgjorde informasjonsstøtten rundt 75 % av organisasjonens inntekter. Bekymringen gikk samtidig i motsatt retning. Organisasjonen uttrykte usikkerhet tilknyttet informasjonsstøtten i 2015 og opplevde bortfall året etter. Fra 2017 av fikk den igjen informasjonsstøtte, og i 2018 uttrykte ForUM faktisk tilfredshet med informasjonsstøtten. Påfølgende år uttrykte den ikke lenger ønsket om å sikre ytterlige finansieringskilder. Dette er altså det motsatte av hva jeg forventet.

For forventningen om at større andel informasjonsstøtte av totale inntekter medfører økonomiske faresignaler ved bortfall, er funnene som forventet. PWYP rustet seg før bortfallet i 2017 og brukte all egenkapitalen for å sikre normal drift. Da den igjen opplevde bortfall i 2021, hadde den ikke rukket å opparbeide seg like mye egenkapital, og jeg fant tegn på at organisasjonens sekretariat er avvirket. ForUM og Strømmestiftelsen ble ikke nevneverdig påvirket av bortfallet.

Samlet sett finner jeg altså i hovedsak det jeg forventet basert på hypotese 2 – men med ForUM som et vesentlig unntak. Dermed finner jeg delvis støtte for hypotese 2 med bekymrings-operasjonaliseringen og tydelig støtte når den er operasjonalisert med faresignaler-operasjonaliseringen.

Diskusjon, konklusjon og videre forskning

Dette prosjektet dreier seg om det økonomiske og politiske forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten. Det er motivert av en mulig interessekonflikt hos interesseorganisasjonene, i en situasjon hvor staten både er hovedinntektskilden og målet for politisk påvirkning. Grunnen til at jeg har lagt vekt på norske interesseorganisasjoner, er en antakelse om at disse sannsynligvis befinner seg i denne situasjonen. Dette kommer av at statlige midler utgjør en stor andel av inntektskildene til norske interesseorganisasjoner (Arnesen 2020: 19; SSB 2).

Forskningsspørsmålet mitt er:

Hvordan påvirker statlig finansiering interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og overlevelsessjanser?

Dette har jeg undersøkt gjennom to delstudier, hvor den ene har hatt politisk aktivitetsnivå og den andre har hatt overlevelse som hovedfokus. Hypotesene jeg har undersøkt, er de følgende:

H1.1: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå.

H1.2: For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere.

H2: Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har lavere overlevelsessjanser ved bortfall av statlige midler.

I den første – kvantitative – delstudien har jeg brukt surveydata fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor og gjennomført statistiske analyser med tre ulike indikatorer for politisk aktivitetsnivå som avhengige variabler. Følgelig har jeg lagt vekt på hypotese 1.1 og 1.2 her. I tillegg har jeg undersøkt

en indikator på overlevelse som ikke i seg selv er tilstrekkelig for å undersøke hypotese 2, men som vil inngå i diskusjonen av hypotesen i dette kapitlet.

I den andre – kvalitative – delstudien har jeg undersøkt hvordan seks interesseorganisasjoner ble påvirket av en reform i Norads informasjonsstøtte – en statlig tilskuddsordning de alle mottok midler fra. De seks ble valgt ut for å representere hele fordelingen på to variabler: grad av statlig finansiering, operasjonalisert som andel informasjonsstøtte av inntekter, og hvorvidt de har opplevd bortfall av statlige midler, operasjonalisert som hvorvidt de har opplevd bortfall av informasjonsstøtte. Målet i denne delstudien har vært å undersøke hypotese 2. Datagrunnlaget kommer dels fra Norad, som jeg har fått gjennom innsynsbegjæringer, og dels fra eget innsamlingsarbeid. Datagrunnlaget for selve analysen er organisasjonenes årsregnskap og årsmeldinger.

Dette kapitlet starter med en oppsummering av hovedfunnene i de to delstudiene og av deres begrensninger. Deretter drøfter jeg hvordan analysen min svarer på forskningsspørsmålet og bidrar til litteraturen og det teoretiske rammeverket presentert i kapittel to. I konklusjonen drøfter jeg implikasjoner av funnene, før jeg avslutningsvis kommer med oppfordringer til videre forskning og hvordan denne kan muliggjøres.

Hovedfunn i den kvantitative delstudien

Gjennom den kvantitative delstudien har jeg undersøkt hypotese 1.1 og 1.2. Jeg definerte tre indikatorer for politisk aktivitetsnivå. Den første er en indeks bestående av fire indikatorer, som måler hvor ofte interesseorganisasjonene har kontakt med henholdsvis Stortinget, partigrupper, regjeringen og departementer. Det samlede målet har jeg kalt direkte aktivitet (jf. Binderkrantz & Krøyer 2012: 119). Den andre indikatoren er et mål på hvor ofte interesseorganisasjonene har kontakt med journalister i tradisjonelle medier, som jeg har kalt mediekontakt. Den tredje indikatoren er et mål på hvor ofte interesseorganisasjonene arrangerer demonstrasjoner, aksjoner og underskriftskampanjer, som jeg har kalt aksjonering.

Jeg finner støtte for hypotese 1.1 for samtlige indikatorer. Interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering har høyere politisk aktivitetsnivå, når aktivitetsnivået måles med direkte aktivitet, mediekontakt og aksjonering.

Jeg finner støtte for hypotese 1.2 for to av indikatorene. For interesseorganisasjoner med mindre økonomi er den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå sterkere, når aktivitetsnivået måles med direkte aktivitet og mediekontakt.

I tillegg til å undersøke hypotese 1.1 og 1.2 har jeg undersøkt sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og interesseorganisasjoners økonomiske tilfredshet. Denne indikatoren er basert på et spørsmål i surveyen hvor organisasjonene blir bedt om å vurdere sin egen økonomiske situasjon.

Indikatoren er et mål på overlevelse, som vil inngå i diskusjonen av hypotese 2. Jeg finner at høyere grad av statlig finansiering korrelerer negativt med økonomisk tilfredshet.

Begrensninger ved den kvantitative delstudien

I kapittel tre går jeg gjennom forskjeller mellom subpopulasjonen av interesseorganisasjoner jeg definerer basert på surveydataene til Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, og PAIRDEM sin operasjonalisering av norske interesseorganisasjoner (Allern et al. 2020). Basert på sammenligningen mener jeg det er sannsynlig at subpopulasjonen min avviker fra populasjonen av norske interesseorganisasjoner ved at spesielt minoritetsorganisasjoner, Frivillighet Norges medlemmer, idrettsorganisasjoner og tankesmier ikke er representerte. Dette er en begrensning for den eksterne validiteten.

En annen begrensning for eksterne validitet kommer av den relativt lave svarprosenten på undersøkelsene til Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor – 27,5 i 2013 og 24,7 i 2019. Arnesen og Sivesind (2020: 15–16) skriver at typiske årsaker til at organisasjoner ikke svarer, er at de ikke har tid eller kapasitet. De går ikke nærmere inn på om det kan ligge noen systematiske skjevheter bak. Grunnet fravær av sammenligningsgrunnlag er det samtidig vanskelig å utforske dette.

Spørsmålet om kontakt med journalister, som ligger bak mediekontaktindikatoren, var kun med i 2019-surveyen. Derfor har vi omtrent halvparten så mange observasjoner på denne indikatoren, som svekker den statistiske styrken relativt til de andre modellene. Spørsmålet som ligger bak indikatoren på grad av statlig finansiering, ber organisasjonene oppgi hvor stor andel av inntekter som kommer fra både fylkes- og statlige midler, og det er dermed ikke et perfekt mål på statlig finansiering. I kapittel tre argumenterer jeg likevel for at det sannsynligvis er liten grad av fylkesfinansiering, da tilskuddsordninger på fylkesnivå typisk har et lokalt nedslagsfelt, mens interesseorganisasjonene jeg studerer, arbeider på nasjonalt nivå. Likevel svekker dette i noen grad målevaliditeten til en vesentlig uavhengig variabel i analysen.

Hovedfunn i den kvalitative delstudien

Gjennom den kvalitative delstudien har jeg undersøkt hypotese 2. Denne er operasjonalisert med to forventninger. For det første forventer jeg at organisasjonene med høyere andel informasjonsstøtte er mer bekymret for bortfall av denne støtten. For det andre forventer jeg at organisasjonene med høyere andel informasjonsstøtte har større økonomiske problemer når de opplever bortfall. Bakt inn i forventningene er to ulike operasjonaliseringer av overlevelse. Den ene er et mål på hvor bekymret organisasjonene er for egen fremtid, og er inspirert av Gray og Lowery (1997) sin bruk av dødsangst som

indikator for overlevelse. Den andre er et mål på økonomiske faresignaler, inspirert av Imigs (1992) detaljerte analyse av organisasjoners regnskapsdata.

Jeg finner delvis støtte for hypotese 2, operasjonalisert som den første forventningen. De to tilfellene som ble valgt ut grunnet deres høye andel informasjonsstøtte av inntekter, Attac Norge (Attac) og Publish What You Pay Norway (PWYP), uttrykte betydelig mer bekymring for egen fremtid sammenlignet med de fire andre interesseorganisasjonene. Forum for utvikling og miljø (ForUM) sin økonomiske utvikling over perioden jeg studerte, viste at informasjonsstøtten stadig utgjorde mer av dens totale inntekter. I 2020 lå andelen på 85 %. Organisasjonen hadde også tidligere opplevd bortfall av informasjonsstøtten. Til tross for dette gikk bekymringen i motsatt retning, og i 2020 uttrykte ForUM ingen bekymring for egen fremtid.

Videre finner jeg støtte for hypotese 2, operasjonalisert som den andre forventningen. Informasjonsstøtten utgjorde en stor andel av inntektene til PWYP i 2016. Da organisasjonen opplevde bortfall av informasjonsstøtten i 2017, brukte den opp all egenkapitalen for å sikre normal drift, som i tråd med Imig (1992: 512) er et tegn på reduserte overlevelsessjanser. Den økonomiske utviklingen til de to andre interesseorganisasjonene som opplevde bortfall, viste ingen vesentlig effekt.

Begrensninger ved den kvalitative delstudien

Mangel på data har satt sitt preg på denne delstudien på flere måter. Jeg har trukket et mangfoldig utvalg (*diverse case selection*), som ifølge Seawright og Gerring (2008: 300–301) er utvalgsteknikken som er best egnet for generalisering av tilfellestudier. Som diskutert i kapittel fem mangler jeg data på én av de uavhengige variablene som jeg baserer utvalget på verdiene til, for 14 av de 51 interesseorganisasjonene i subpopulasjonen. Ettersom begge uttrekksvariablene er bundne i begge ender (hhv. 0–100 og 0–1), er det logisk umulig at de manglende verdiene er utligger. Likevel er spesielt ForUM og Framtiden i våre hender (FIVH) – de to organisasjonene trukket ut for å representere sentraltendensen til en av de uavhengige variablene – potensielt ikke representative for den faktiske sentraltendensen. Dette er altså i noen grad en utfordring med ekstern validitet.

For å måle organisasjonenes bekymring bruker jeg årsmeldinger. Det er imidlertid ingen nødvendighet i at årsmeldinger er utformet likt fra organisasjon til organisasjon eller fra år til år. Det kan eksempelvis hende at ForUM faktisk *var* bekymret for egen fremtid i 2020, men at dette ikke ble skrevet i årsmeldingen. Spesielt ForUM sine årsmeldinger endret seg vesentlig i format fra år til år, og det sto stadig mindre om økonomi. Dermed kan det hende det var en bevisst prioritering å vektlegge andre ting i årsmeldingene, og at eventuelle reelle bekymringer uteble. Dette er kun et eksempel, men det illustrerer at bruk av årsmeldinger er en utfordring for målevaliditet. Ettersom årsmeldingens funksjon er å informere årsmøtet om organisasjonens utvikling

det siste året (Frivillighet Norge), mener jeg likevel det er grunn til å tro at de typisk sett vil inneholde eventuelle bekymringer organisasjonen måtte ha.

Det at jeg i delstudien har lagt vekt på mottakere av Norads informasjonsstøtte, er motivert av den kvasiekperimentelle situasjonen som oppsto da enkelte organisasjoner opplevde bortfall, mens andre ikke opplevde bortfall (jf. kapittel fem). Følgelig egnet disse organisasjonene seg godt for å utforske hypotese 2. Det er imidlertid ikke åpenbart hvordan funnene kan generaliseres utover subpopulasjonen. Interesseorganisasjonene studert her kan ha egenskaper til felles som også er unike for dem, noe som truer den eksterne validiteten. Eksempelvis er det sannsynlig at de fleste kan kategoriseres som såkalte internasjonale organisasjoner (Saglie & Sivesind 2018), siden informasjonsstøttens uttalte formål er å bidra til «økt kunnskap, engasjement og debatt omkring globale miljø- og utviklingsspørsmål» (Norad 2021). Norske internasjonale organisasjoner får eksempelvis en høyere andel av inntektene sine fra statlige midler enn den gjennomsnittlige norske organisasjon (Saglie & Sivesind 2018). Jeg mener likevel delstudien er illustrerende for hvilken effekt bortfall kan ha, da utvalgskriteriene (lav vs. middels vs. høy andel inntekter fra aktuell inntektskilde og opplevd vs. ikke opplevd bortfall av denne) vanskelig kan sies å være unike egenskaper ved en gitt gruppe interesseorganisasjoner, men heller et slags mikrokosmos for de mulige økonomiske forutsetningene en organisasjon som opplever risiko for bortfall, kan ha.

Implikasjoner av prosjektets hovedfunn

I det følgende vil jeg diskutere funnene presentert ovenfor, i lys av prosjektets forskningsspørsmål, relevant litteratur og teoretisk rammeverk.

Etter en diskusjon innad i ressursavhengighetsperspektivet om statlig finansiering øker eller reduserer interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå, forsøkte Jiahuan Lu (2016) å finne hvilken side som hadde mest for seg. Gjennom en metastudie av 38 kvantitative analyser fant han en svak positiv sammenheng (Lu 2016: 203). Som påpekt i kapittel to var imidlertid utvalget hans lite representativt, da han kun så på såkalte *public charities*, og amerikanske studier sto for over tre fjerdedeler av de inkluderte studiene (Lu 2016: 209). Begrensningene tegnet seg således som en oppfordring: Det er behov for ytterligere forskning på temaet, med et bredere sjikt av interesseorganisasjoner, i en ikke-amerikansk kontekst.

I dette prosjektet har jeg derfor undersøkt om sammenhengen gjelder for norske interesseorganisasjoner. Jeg har funnet en positiv sammenheng, som gjelder når politisk aktivitetsnivå måles som kontakt med beslutningstakere og byråkrater (såkalt direkte aktivitet), kontakt med journalister (mediekontakt) samt demonstrasjoner, aksjoner og underskriftskampanjer (aksjonering). Lu (2016: 204) sin kausale mekanisme er nærliggende: Høyere grad av statlig finansiering gir interesseorganisasjoner insentiver til å delta i politikk. Således

kan mine funn indikere at statlig finansiering styrker et bredt sjikt av typer politisk aktivitetsnivå for interesseorganisasjoner.

Videre finner jeg at den positive sammenhengen mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå er sterkere for økonomisk mindre interesseorganisasjoner, når politisk aktivitetsnivå måles som direkte aktivitet og mediekontakt. Crepaz og Hanegraaff (2020: 104) finner at EU-kommisjonens tilskuddsordninger har bidratt til å jevne ut den sterke innflytelsen til ressurssterke lobbyinteresser, da finansieringen har sikret mindre organisasjoners påvirkningsmuligheter. Mine funn kan tolkes i lys av dette og indikerer at det samme er tilfellet for norske interesseorganisasjoner. Spesielt gjelder dette altså politisk aktivitetsnivå gjennom såkalte *aksesspregede* kanaler: Å kunne påvirke myndigheter direkte og å ha hyppig kontakt med journalister forutsetter at en har tilgang til disse kanalene – såkalt *aksess*, som typisk tilfaller ressurssterke (Binderkrantz & Krøyer 2012: 120–121). Funnene mine kan imidlertid indikere at en høyere grad av statlig finansiering styrker ressursvake interesseorganisasjoners mulighet til å påvirke via disse kanalene.

For å undersøke forholdet mellom grad av statlig finansiering og overlevelse har jeg spesifikt studert hva som skjer når interesseorganisasjoner opplever bortfall av statlige midler. Denne kvalitative delstudien har hentet stor inspirasjon fra Douglas R. Imig (1992) sin studie av amerikanske interesseorganisasjoner som mistet støtte under Reagan-administrasjonen. Imig måler politisk aktivitetsnivå med detaljfordelte utgiftsposter og finner en tydelig sammenheng mellom reduksjon i inntekter og reduksjon i politisk aktivitetsnivå. Dette er en intuitiv sammenheng, da politisk arbeid – spesielt ressurskrevende typer som direkte aktivitet og mediekontakt – forutsetter ressurser. Jeg har imidlertid ikke hatt tilgang til verken detaljfordelte utgiftsposter eller andre mål på interesseorganisasjonenes politiske aktivitet i denne delstudien, og følgelig lener jeg meg på Imigs funn for å si at de økonomiske effektene reduksjonen av Norads informasjonsstøtte hadde på tilskuddsmottakerne, trolig rammet deres evne til å påvirke politikk også.

Imig (1992: 517) påpeker at det er vanskelig å se hvordan hans funn kan generaliseres. En viktig årsak til dette er at utvalget organisasjoner han så på, ikke ble trukket ut med noe hensyn til ekstern validitet. Dette har jeg vært bevisst på i utarbeidelsen av min egen undersøkelse. Jeg har trukket ut utvalget av interesseorganisasjoner basert på en mangfoldig utvalgsteknikk, som innebærer at en sikrer dekning av den fullstendige variasjonen på uttrekksvariablene (Seawright & Gerring 2008: 300–301). Siden hypotese 2 impliserer en samspillseffekt mellom grad av statlig finansiering og bortfall av statlig finansiering, valgte jeg tilfeller som representerte hver ende av fordelingene, samt sentraltendensen, til disse to variablene. Ettersom variablenes fordelinger er bundne i hver ende (henholdsvis 0–100 og 0–1), mener jeg som nevnt det er grunn til å tro at funnene kan gjelde utover

subpopulasjonen i delstudien min. Carroll og Stater (2009) finner at interesseorganisasjoner som ikke sprer inntektene over flere kilder, har lavere overlevelsessjanser, fordi de har større sjanse for å oppleve volatilitet i inntektsgrunnlaget. Min analyse viser en mekanisme for hvordan dette faktisk kan skje, ved å sammenligne både effekten av og trusselen om bortfall for interesseorganisasjoner som varierer i hvor mye de har spredt inntektene sine på ulike kilder.

Videre mener jeg delstudien min har bidratt i litteraturen ved å faktisk studere bortfall. Foruten Imig (1992) fant jeg ingen studier som undersøkte sammenhengen mellom bortfall av statlige midler og overlevelse, hvor bortfall faktisk ble observert. Gray og Lowery (1997), Halpin og Thomas (2012) og Crepez og Hanegraaff (2020) studerer alle effekten av bortfall *hvis* det skulle inntreffe. Disse bidragene spør interesseorganisasjoner om sannsynligheten for å oppleve en eksistensiell trussel i nær fremtid – såkalt dødsangst. Crepez og Hanegraaff (2020: 104) bruker sammenhengen mellom denne angsten og fordeling av inntektskilder til å estimere at 30 % av interesseorganisasjoner som mottar midler fra EU-kommisjonen, vil avvikles innen fem år hvis de opplever bortfall. Gray og Lowery (1997: 44) vedgår imidlertid at dødsangst ikke er en optimal indikator på overlevelse, og at videre forskning burde undersøke faktiske situasjoner der interesseorganisasjoner opplever endringer i inntektsgrunnlaget sitt, samt de økonomiske konsekvensene av dette.

Det er derfor et bidrag til litteraturen at dette prosjektet benytter kvalitative indikatorer som sikter på å måle bekymring – en indikator som ligner dødsangst – som trianguleres med økonomiske indikatorer, i en situasjon der interesseorganisasjoner faktisk opplever bortfall. Det er som nevnt noen utfordringer med målevaliditet til bekymringsindikatoren, sammenlignet med flervalgs-surveyspørsmålet som benyttes for å måle dødsangst i bidragene nevnt ovenfor.

Som et supplement til den kvalitative delstudien har jeg også med en kvantitativ indikator på overlevelse, som måler økonomisk tilfredshet. Jeg finner en negativ sammenheng mellom grad av statlig finansiering og økonomisk tilfredshet. Norske interesseorganisasjoner med høy grad av statlig finansiering er altså mindre fornøyd med egen økonomi. Funn i den kvalitative delstudien kan gi en pekepinn om hvorfor dette kan være tilfellet. Både PWYP, Attac og Regnskogfondet uttrykker over flere år at diversifisering av inntekter er en hovedprioritering. Samtidig viser deres faktiske økonomiske utvikling at de ikke lykkes med dette. PWYP skriver at potensielle donorer er nølende, da de, til tross for å uttrykke støtte til saken, heller vil støtte kultur og «mindre farlige» saker (PWYP 2017: note 8). Regnskogfondet, der informasjonsstøtten på det meste utgjør under 1 % av totale inntekter, uttrykker også bekymring for inntektsgrunnlaget. Grad av statlig finansiering utover informasjonsstøtten ligger på mellom 80 og 90 % i perioden. Regnskogfondet (2016: 3) definerer den mest sentrale risikoen for fremtidig drift som et «skifte i norske

bistandspolitiske prioriteringer». Tross et ønske om å diversifisere lykkes de altså ikke med å sikre andre finansieringskilder, samtidig som graden av statlig finansiering øker noe gjennom perioden.

Her kan vi altså ane en årsak til hvorfor grad av statlig finansiering er negativt assosiert med økonomisk tilfredshet. I tråd med Carroll og Stater (2009) er det i organisasjonenes egeninteresse å spre inntektene sine på flere kilder, av hensyn til overlevelse. Men funnene i tilfellestudiene viser at diversifisering kan være en utfordring, til tross for at det er en prioritet. I tråd med ressursavhengighetsperspektivet regnes interesseorganisasjoner som avhengige av en gitt aktør hvis aktøren har monopol på en viktig ressurs (Pfeffer & Salancik 1978: 50–51). Hvis interesseorganisasjoner ikke lykkes med å sikre andre inntektskilder, blir det de har fra før, følgelig mer viktig, og et avhengighetsforhold kan oppstå. Med avhengighet kommer ventelig adferdsendringer, eksempelvis at de flytter fokuset vekk fra sine hovedformål, for å ikke «bite hånden som mater» (Chaves et al. 2004). Utviklingen til ForUM, med stadig høyere andel informasjonsstøtte av totale inntekter og en stadig synkende grad av bekymring, kan tolkes i lys av dette. Å sikre informasjonsstøtten som inntektsgrunnlag innebar større konkurranse fra 2015 av, på grunn av en reduksjon i antall inngåtte avtaler om støtte. ForUM opplevde selv å miste informasjonsstøtte i 2016, og året før uttrykte organisasjonen bekymring for effekten av dette (ForUM 2015: 12). Det er derfor nærliggende å anta at den stadig økende andelen informasjonsstøtte utgjør av organisasjonens inntekter fra 2017 av, kan ha sammenfalt med et ønske om å unngå å oppleve bortfall igjen. I 2018 skriver organisasjonen at «Styret er godt fornøyd med tilbakemeldingene fra Norad ... der det påpekes at ForUM 'har klart å fornye seg og være tilpasningsdyktige'» (ForUM 2018: 35). At ForUM, i sin egen årsmelding, trekker frem hvor fornøyd en ekstern aktør som står for hovedinntektskilden deres, er med organisasjonens arbeid, kan være et tegn på at å holde Norad fornøyd har blitt en prioritering. Denne tolkningen er naturligvis noe spekulativ, men helt i tråd med forventningen innen ressursavhengighetsperspektivet om effektene av et avhengighetsforhold (Chaves et al. 2004; Ali & Gull 2016).

Det er begrenset i hvilken grad vi kan trekke slutninger fra den norske til den øvrige populasjonen av interesseorganisasjoner. Jeg mener likevel at utfordringer med å sikre andre inntektskilder er en nærliggende forklaring på hvorfor interesseorganisasjoner med høyere grad av statlig finansiering er mindre tilfredse med egen økonomi, slik jeg finner er tilfellet i Norge.

Konklusjon

Reduksjonen i Norads informasjonsstøtte har således illustrert hvordan denne potensielle avhengigheten gir staten makt i kraft av sin rolle som finansier. Som vist i kapittel fem var avtalereduksjonen et resultat av villet politikk fra Solberg-regjeringen og fulgte i fotsporene til resten av Skandinavias behandling av

tilsvarende tilskuddsordninger. I lys av funnene om politisk aktivitetsnivå, med en antakelse om at korrelasjonen kan tolkes med Lu (2016) sin kausale mekanisme, kan statlig finansiering synes som et tveegget sverd. Statlig finansiering gir tilsynelatende interesseorganisasjoner større mulighet til å påvirke politikk og er således positivt for organisasjonene, i tillegg til at det kan skape et bredere mangfold av meninger i samfunnet, som er positivt i henhold til et tocquevilliansk demokratiperspektiv (Thorsen). Finansieringen kan imidlertid skape et mangfold som ellers ikke ville eksistert – en såkalt positiv skjevhet (Beyers et al. 2008) – hvis skyggeside er at avhengige organisasjoner blir sårbare for endringer i det politiske grunnlaget for finansieringen. Slike endringer kan i verste fall medføre dilemmaer i spørsmål om å prioritere politisk selvstendighet versus overlevelse (Chaves et al. 2004). Et sivilsamfunn preget av høy grad av statlig finansiering kan, i tråd med Crepez og Hanegraaff (2020: 104), gi staten makt til å forme sivilsamfunnet.

Videre forskning og muliggjøringen av denne

Dette prosjektet er motivert av den mulige interessekonflikten for interesseorganisasjoner, idet de må forholde seg til staten som både finansier og mål for politisk påvirkning. Det å studere norske interesseorganisasjoner ble vurdert som relevant, da statlig finansiering i snitt står for en stor andel av deres inntektskilder (Arnesen 2020: 19; SSB 2). Motivasjonen var derfor som følger: Hvis interessekonflikten finnes, er det sannsynlig at den finnes her.

Da arbeidet med prosjektet startet sommeren 2021, ble det imidlertid fort klart at verken data om norske interesseorganisasjoner eller data om norske tilskuddsordninger og tilskuddsmottakere er lett tilgjengelige. I appendiks C går jeg nærmere inn på dette. Prosjektets todelte design er et forsøk på å få mest mulig ut av det som finnes av tilgjengelige data. Underveis har en rekke alternative tilnærminger blitt forsøkt, men, hovedsakelig av mangel på data, ikke latt seg gjennomføre. Som en oppfordring til videre forskning vil jeg derfor i det følgende kort beskrive disse tilnærmingene, hva som manglet, og hvordan forholdene kan bedres.

Videre studier av bortfall av statlige midler bør gå bredere ut enn å kun se på enkelte tilskuddsordninger som en på forhånd vet har gjennomgått en reduksjon – slik både Imig (1992) og jeg har gjort. Interesseorganisasjoner mister trolig støtte stadig vekk, uten at det i seg selv er en konsekvens av en reduksjon i en tilskuddsordning. Slike studier avhenger imidlertid av data om hvilke organisasjoner som har søkt, og hvilke som har mottatt tilskudd. Til tross for at jeg vurderte Norad som etaten med mest tilgjengelig informasjon om sine tilskuddsmottakere,²⁶ måtte det likevel flere innsynsbegjæringer til for å få oversikt over hvilke organisasjoner som hadde søkt om støtte, og resultatet jeg

²⁶ Se appendiks C.

fikk, var fortsatt manglende.²⁷ I desember 2022 skal Kultur- og likestillingsdepartementet og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) etter planen lansere Prosjekt Digitilskudd,²⁸ som skal være en portal med fullstendig oversikt over samtlige mottakere av statlige tilskudd.²⁹ DFØ bekreftet imidlertid over e-post at plattformen ikke vil inneholde historisk informasjon, og den vil heller ikke inneholde data om hvilke aktører som har søkt om midler – kun de som har mottatt midler. I fremtiden vil forhåpentligvis Prosjekt Digitilskudd muliggjøre bredere studier av norske interesseorganisasjoner som opplever bortfall. Jeg vil imidlertid sterkt oppfordre til en utvidelse av prosjektmandatet, slik at det inkluderer hvilke organisasjoner som søker om tilskudd, samt historisk informasjon.

Situasjonen som oppsto da Norads informasjonsstøtte ble redusert, kalte på en kvasiekperimentell tilnærming. Grunnet mangel på regnskapsdata for flere av interesseorganisasjonene nærmet jeg meg situasjonen analytisk ved tilfellestudier. Imidlertid forsøkte jeg andre tilnærminger. Jeg forsøkte difference-in-differences (DD) og dessuten difference-in-difference-in-differences (DDD), og her ble også politisk aktivitetsnivå inkludert som avhengig variabel. For politisk aktivitetsnivå brukte jeg Retriever Atekst³⁰ for å samle inn medietreff og Stortingets nettsider for å samle inn antall høringsinnspill for hver organisasjon. Atekst er en svært gunstig kilde, da den tillater boolske søk.³¹ Stortingets nettsider var imidlertid mer problematiske. Stortingets åpne data-tjeneste³² tillater uttrekk av ulike statistikk, men, som jeg fikk bekreftet fra Stortinget over e-post, er det ikke mulig å hente ut samlede data over hvilke aktører som har deltatt i høringer. Jeg opprettet derfor en såkalt web scraper³³ for å samle inn data, men formatet på høringssidene var såpass varierende at denne ikke lyktes med innhenting. Til sist gjennomførte jeg også manuelle søk, men grunnet den begrensede muligheten til filtrering og bruk av boolske operatører på nettsidens søkemotor var resultatene ikke særlig reliable. Lu (2016: 212) oppfordrer til flere studier av politisk aktivitetsnivå som ikke benytter selvrapporterte data. Jeg stiller meg bak denne

²⁷ Blant annet hadde ikke Norad oversikt over hvilke organisasjoner som hadde søkt om informasjonsstøtte i 2018, så informasjon om dette måtte jeg utlede basert på egeninnsamlede regnskap.

²⁸ <https://dfo.no/digitilskudd>

²⁹ I Kultur- og likestillingsdepartementets proposisjon til statsbudsjett for 2023 (Prop. 1 S (2022–2023): 35) skriver de at løsningen «etter planen lanseres i desember 2022». På DFØ sine sider om Prosjekt Digitilskudd har de lagt både den såkalte gjennomføringsfasen og avsluttende fase til 2022. Den sene lanseringen gjør det i mine øyne tvilsomt at begge fasene vil gjennomføres i år.

³⁰ <https://www.ub.uio.no/bruk/sok-i-hele-biblioteket/sok-om-atekst-tilgang.html>

³¹ Paneldata tilpasset DD med medietreff, bortfall av informasjonsstøtte og mengde informasjonsstøtte mottatt for samtlige 51 organisasjoner i subpopulasjonen for 2011–2020, i tillegg til r-kode for nevnte DD, kan sendes ved forespørsel.

³² <https://data.stortinget.no>

³³ <https://webscraper.io>

oppfordringen, men som illustrert her er alternative kildetyper utfordrende å samle inn, i hvert fall for norske interesseorganisasjoner.

Bruk av DD og DDD kan imidlertid være egnet for å undersøke de økonomiske konsekvensene av bortfall. Metodene er litt forenklet regresjonsanalyser som benytter samspill mellom henholdsvis to og tre variabler, hvor den ene variabelen er tid, den andre er behandlingsvariabelen, og den tredje er en eventuell ekstra behandlingsvariabel (Olden & Møen 2020: 3). I tråd med hypotese 2 ville en DDD tatt følgende uavhengige variabler: tid (før og etter bortfall), hvorvidt organisasjonen opplevde bortfall, samt hvorvidt den statlige finansieringen utgjorde en betydelig eller ubetydelig mengde av organisasjonens totale inntekter. Jeg hadde data på de to første fra innsynsbeğjæringer hos Norad, men, som diskutert i kapittel fem og vist i appendiks B, var det svært få med tilstrekkelig økonomisk data tilgjengelig for å kunne måle den siste uavhengige variabelen. Det samme gjelder også for den avhengige variabelen. Med en forutsetning om tilstrekkelig data oppfordrer jeg imidlertid videre forskning på temaet til å benytte DD eller DDD. Jeg håper denne diskusjonen av mulige datakilder kan være til hjelp for dette.

I punkt 35 av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2021) sine forskningsetiske retningslinjer oppfordres organisasjoner til å «gjøre virksomheten og dataene sine tilgjengelige for forskning, også til formål som går ut over institusjonenes interesser». Tilgjengeliggjøring av regnskapsinformasjon for forskning mener jeg kan være i interesseorganisasjoners egeninteresse, da det gjør videre studier av forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten – herunder undersøkelser av statens makt i dette forholdet – betydelig lettere. I den forbindelse vil jeg også luŕte muligheten for å senke den nedre grensen for regnskapsplikt. I dag er kun organisasjoner med mer enn 20 ansatte eller med eiendeler til en verdi på over 20 millioner kroner regnskapspliktige (Regnskapsloven 1998 § 1–2 pkt. 9). I USA er til sammenligning den nedre grensen på 25 000 dollar i inntekter (ca. 216 000 norske kroner i skrivende stund), som blant annet har gitt datagrunnlaget for Carroll & Stater (2009: 951) og Imig (1992: 504) sine studier.

Avslutningsvis vil jeg også oppfordre videre forskning til å behandle tilskuddsordninger som analyseenheter. I en stortingsmelding fra 1997 forteller Jagland-regjeringen (St. Meld. nr. 27 (1996–1997)) om den historiske utviklingen av det norske tilskuddsregimet for organisasjoner. Kommunal- og arbeidsdepartementet³⁴ begrunner sine tilskuddsordninger i et demokratisk hensyn: Støtte til «frivillig, demokratisk organisering (er) en måte å understøtte artikulering av gruppeinteresser, og legge til rette for etablering av representative talerør for innvandreriinteresser. Også Sosial- og

³⁴ Kommunal- og arbeidsdepartementet er siden blitt til Kommunal- og distriktsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2022-navn).

helsedepartementet³⁵ har argumenter av denne typen bak støtten til interesseorganisasjoner i helse- og sosialsektoren, og i forhold til (sic) pensjonistenes og de funksjonshemmedes organisasjoner» (St. Meld. nr. 27 (1996–1997): kapittel 5). Regjeringen påpeker imidlertid at begrunnelsene for tilskuddsordninger er ulike, og de heller er knyttet til «den historiske utviklingen av forholdet mellom forvaltningen og grupper av organisasjoner. Denne har skjedd innen det enkelte departement, og har i liten grad vært forankret i noe helhetlig, statlig syn» (St. Meld. nr. 27 (1996–1997): kapittel 5). I Frivillighetsmeldingen (Meld. St. 10 (2018–2019): 47) uttaler Solberg-regjeringen et ønske om å gå bort fra å gi tilskudd i form av prosjektmidler, til fordel for driftsstøtte. Dette kommer blant annet av en frykt for at prosjektmidler «kan føre til målforskyving ved at organisasjonene endrer aktiviteten og ressursbruken sin for å kunne søkje på midlane». Dette er selve definisjonen av ressursavhengighetsbegrepet *mission drift* (jf. Ali & Gull 2016). Hvordan ulike tilskuddsordninger utformes, og hvilke kriterier de gir for støtte, mener jeg derfor er en interessant tilnærming for å forstå det økonomiske og politiske forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten. Som med omtrent alt annet som er diskutert her, forutsetter dette imidlertid tilgjengelige data.

³⁵ Sosial- og helsedepartementet er siden blitt til Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet (det sistnevnte het frem til 2021 Arbeids- og sosialdepartementet) (2022-navn).

Litteratur

- Aas, S. (2014, 9. oktober). Feilslåtte kutt. *Dagsavisen*. Hentet 19. september 2021 fra <https://www.dagsavisen.no/kultur/2014/10/09/feilslatte-kutt/>
- Ali, T. M. & Gull, S. (2016). Government Funding to the NGOs: A Blessing or a Curse? *International Journal of Research in Business and Social Science* 5(6): 51–61. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v5i6.607>
- Allern, E. H., Hansen, V. W., Røed, M. & Rødland, L. (2020). The PAIRDEM Project: Documentation Report for Interest Group Surveys. https://pairedm.files.wordpress.com/2020/05/pairedm_doc_report_interestgroups.pdf
- Allern, E. H., Bunea, A., Hansen, V. W. & Røed, M. (2022, 2. juni). Paradoksal motstand mot lobbyregister. *VG*. Hentet 11. oktober 2022 fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/28aq7a/paradoksal-motstand-mot-lobbyregister>
- Andresen, N. A. (2021, 13. september). Røde organisasjoner. *Minerva*. Hentet 14. september 2021 fra <https://www.minervanett.no/partier-politikk-sivilsamfunnet/rode-organisasjoner/388023>
- Arnesen, D. (2020). Finansiering av frivillighet. *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2020: 6)*.
- Arnesen, D. & Sivesind, K. H. (2020). Organisasjonslandskap i endring 2009–2019. *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2020: 5)*.
- Attac 2016. Attac Norge. (2017). ATTAC-året 2016–2017. Hentet 21. april 2022 fra <https://attac.no/ny/wp-content/uploads/2017/03/Årsberetning-16-17.pdf>
- Attac 2017. Attac Norge. (2018). ATTAC-året 2017–2018. Hentet 21. april 2022 fra <https://attac.no/ny/wp-content/uploads/2018/03/Årsberetning-17-18.pdf>

- Attac 2018. Attac Norge. (2019). Attac Norge. Årsberetning for landsmøteperioden 2018–2019. Hentet 21. april 2022 fra <https://attac.no/ny/wp-content/uploads/2019/03/Årsberetning-2018-2019.pdf>
- Attac 2019. Attac Norge. (2020). Attac Norge. Årsberetning for landsmøteperioden 2019–2020. Hentet 21. april 2022 fra <https://attac.no/ny/wp-content/uploads/2020/04/Årsberetning-2019-20.pdf>
- Attac 2020. Attac Norge. (2021). Attac Norge. Årsberetning for landsmøteperioden 2020–2021. Hentet 21. april 2022 fra <https://attac.no/ny/wp-content/uploads/2020/10/Arsberetning-Attac-Norge-2020-2021.pdf>
- Baumgartner, F. R. & Leech, B. L. (1998). *Basic Interests: The Importance of Groups in Politics and in Political Science*. New Jersey: Princeton University Press.
- Beyers, J., Eising, R. & Maloney, W. (2008). Researching Interest Group Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We Know? *West European Politics* 31(6): 1103–1128. doi: 10.1080/01402380802370443.
- Beyers, J., Fink-Hafner, D., Maloney, W. A., Novak, M. & Heylen, F. (2020). The Comparative Interest Group-survey Project: Design, Practical Lessons, and Data Sets. *Interest Groups & Advocacy* 9 (3): 272–89.
- Binderkrantz, A. S. & Krøyer, S. (2012). Customizing strategy: Policy goals and interest group strategies. *Interest Groups & Advocacy* 1: 115–138. doi: 10.1057/iga.2012.6
- Brønnøysundregistrene (2022, 5. oktober). Registrering i Frivillighetsregisteret. Hentet 7. oktober 2022 fra <https://www.brreg.no/lag-og-foreninger/registrere-lag-eller-forening/registrering-i-frivillighetsregisteret/>
- Burgette, L. F. & Reiter, J. P. (2010). Multiple Imputation for Missing Data via Sequential Regression Trees. *American Journal of Epidemiology* 172(9): 1070–1076. <https://doi.org/10.1093/aje/kwq260>
- Carroll, D. A. & Stater, K. J. (2009). Revenue Diversification in Nonprofit Organizations: Does it Lead to Financial Stability?
- Chari, R., Murphy, G. & Hogan, J. (2007). Regulating Lobbyists: A Comparative Analysis of the United States, Canada, Germany and the European Union. *The Political Quarterly* 78(3): 422–438.
- Chaves, M., Galaskiewicz, J. & Stephens, L. (2004). Does Government Funding Suppress Nonprofits' Political Activity? *American Sociological Review* 69 (4): 292–316.
- Christensen, T., Egeberg, M., Lægreid, P. & Aars, J. (2014). *Forvaltning og politikk. 4. utgave*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christophersen, K. A. (2018). *Introduksjon til statistisk analyse. 2. utgave*. Oslo: Gyldendal.

- Carrol, D. A. & Stater, K. J. (2009). Revenue Diversification in Nonprofit Organizations: Does it Lead to Financial Stability? *Journal of Public Administration Research and Theory* 19: 947–966. doi:10.1093/jopart/mun025
- Crepaz, M. & Hanegraaff, M. (2020). The funding of interest groups in the EU: are the rich getting richer? *Journal of European Public Policy* 27(1): 102–121. doi: 10.1080/13501763.2019.1567572
- Dür, A. & Matteo, G (2013). Gaining access or going public? Interest group strategies in five European countries. *European Journal of Political Research* 52: 660–686. doi: 10.1111/1475-6765.12012
- Dür, A., Bernhagen, P. & Marshall, D. (2015). Interest Group Success in the European Union: When (and Why) Does Business Lose? *Comparative Political Studies* 48(8): 951–983. doi: 10.1177/0010414014565890
- Finansdepartementet. Utredningsinstruksen. Hentet 21. mai 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/instruks-om-utredning-av-statlige-tiltak-utredningsinstruksen/id2476518/>
- FIVH 2016. Framtiden i våre hender (2017). Årsmelding 2016. Hentet 23. april 2022 fra <https://www.framtiden.no/201709287204/om-oss/arsmelding/arsmelding-2016.html>
- FIVH 2017. Framtiden i våre hender (2018). Årsmelding 2017. Hentet 23. april 2022 fra <https://www.framtiden.no/201809037336/om-oss/arsmelding/arsmelding-2017.html>
- FIVH 2018. Framtiden i våre hender (2019). Årsmelding 2018. Hentet 23. april 2022 fra <https://www.framtiden.no/201909067467/om-oss/arsmelding/arsmelding-2018.html>
- FIVH 2019. Framtiden i våre hender (2020). Årsmelding 2019. Hentet 23. april 2022 fra <https://www.framtiden.no/202009217648/om-oss/arsmelding/arsmelding-2019.html>
- FIVH 2020. Framtiden i våre hender (2021). Årsmelding 2020. Hentet 23. april 2022 fra <https://www.framtiden.no/202110207754/om-oss/arsmelding/arsmelding-2020.html>
- ForUM 2015. Forum for utvikling og miljø. (2016). Årsmelding 2015. Hentet 22. april 2022 fra <https://forumfor.no/assets/docs/ForUM-Årsmelding-2015.pdf>
- ForUM 2016. Forum for utvikling og miljø. (2017). Årsmelding 2016. Hentet 22. april 2022 fra https://forumfor.no/assets/docs/Årsmelding_2016.pdf
- ForUM 2017. Forum for utvikling og miljø. (2018). Årsmelding 2017. Hentet 22. april 2022 fra [https://forumfor.no/assets/docs/Forum_for_utvikling_og_miljø_årsrapport_2017_siste-korrektur-siste-utkast.pdf](https://forumfor.no/assets/docs/Forum_for_utvikling_og_milj%C3%B8_%C3%A5rsrapport_2017_siste-korrektur-siste-utkast.pdf)

- ForUM 2018. Forum for utvikling og miljø. (2019). Årsmelding 2018. Hentet 22. april 2022 fra <https://forumfor.no/assets/docs/FORUM-Årsrapport-for-2018-web.pdf>
- ForUM 2019. Forum for utvikling og miljø. (2020). Årsmelding 2019. Hentet 22. april 2022 fra <https://forumfor.no/assets/docs/Årsmelding-2019-Web.pdf>
- ForUM 2020. Forum for utvikling og miljø. (2021). Årsmelding 2020. Hentet 22. april 2022 fra <https://forumfor.no/assets/docs/Årsmelding-2020.pdf>
- Frivillighet Norge. Årsmelding. Hentet 19. april 2022 fra <https://www.frivillighetnorge.no/verktøy/ha-det-formelle-i-orden/årsmelding/>
- Fukuyama, F. (2014) *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*. New York City: Farrar, Straus & Giroux.
- Grace-Martin, K. (2008). Can Likert Scale Data ever be Continuous? *The Factor Analysis*. Hentet 14. mai 2022 fra <https://www.theanalysisfactor.com/can-likert-scale-data-ever-be-continuous/>
- Gray, V. & Lowery, D. (1997). Life in a Niche: Mortality Anxiety Among Organized Interests in the American States. *Political Research Quarterly* 50(1): 25–47.
- Grønberg, K. A. (1993). *Understanding nonprofit funding: managing revenues in social services and community development organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gullberg, A. T. (2021, 11. januar). Åpenhet om lobbyvirksomhet. Åpenhet.no. Hentet 7. oktober 2022 fra <https://apenhet.no/blogg/åpenhet-om-lobbyvirksomhet>
- Halpin, D. R. & Thomas, H. F. (2012). Interest group survival: Explaining sources of mortality anxiety. *Interest Groups & Advocacy* 1(2): 215–238. doi:10.1057/iga.2012.11
- Haugen, A. (2013, 27. september). Svensk advarsel mot kutt i informasjonsstøtte. *Bistandsaktuelt*. Hentet 19. september 2021 fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2013/svensk-advarsel-mot--kutt-i-informasjonsstotte/>
- Høydal, H. F., Fjellanger, R. & Rosef, T. (2022, 6. oktober). Regjeringen kutter all støtte til NOAH. *E24*. Hentet 8. oktober 2022 fra <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/5BGevE/regjeringen-kutter-all-stoette-til-noah>
- Imig, D. R. (1992). Resource Mobilization and Survival Tactics of Poverty Advocacy Groups. *The Western Political Quarterly* 45(2): 501–520. DOI: 10.2307/448723
- Innsamlingskontrollen. Om Innsamlingskontrollen. Hentet 7. oktober 2022 fra <https://www.innsamlingskontrollen.no/om-oss/>
- Internal Revenue Service. Public Charities. Hentet 10. februar 2022 fra <https://www.irs.gov/charities-non-profits/charitable-organizations/public-charities>

- Jackman, S. (2008). Chapter 6. Measurement. I Box-Steffensmeier, J. M., Brady, H. E. & Collier, D. (Red.). *The Oxford Handbook of Political Methodology*. (s. 119–151). Oxford: Oxford University Press.
- Jamieson, S. (2004). Likert Scales: How to (Ab)use Them. *Medical Education*, 38(12): 1217–1218.
- Lee, J. H. & Huber jr., J. C. (2021). Evaluation of Multiple Imputation with Large Proportions of Missing Data: How Much Is Too Much? *Iran J Public Health*, 50(7): 1372–1380. doi: 10.18502/ijph.v50i7.6626
- Lu, J. (2016). Fear the Government? A Meta-Analysis of the Impact of Government Funding on Nonprofit Advocacy Engagement. *The American Review of Public Administration*, 48(3): 203–218. doi: 10.1177/0275074016680024
- Lu, J., & Park, J. (2018). Bureaucratization, Professionalization, and Advocacy Engagement in Nonprofit Human Service Organizations. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, 42(4): 380–395. doi: 10.1080/23303131.2018.1495138
- Mahoney, C. (2008) *Brussels Versus the Beltway: Advocacy in the United States and the European Union*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Mahoney, C. & Beckstrand, M. J. (2011). Following the Money: European Union Funding of Civil Society Organizations. *JCMS Journal of Common Market Studies* 49(6): 1339–1361. DOI:10.1111/j.1468-5965.2011.02197.x
- Malt, U. & Grønmo, S. (2020). Kvasiekperimentelle studier. Store norske leksikon. Hentet 4. mai 2022 fra https://snl.no/kvasiekperimentelle_studier
- Meld. St. 10 (2018–2019). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig og mangfaldig – Den statlege frivillighetspolitikken*. Kultur- og likestillingsdepartementet. Hentet 8. september 2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/>
- Mosley, J. E. (2012). Keeping the Lights On: How Government Funding Concerns Drive the Advocacy Agendas of Nonprofit Homeless Service Providers. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(4), 841–866. doi: 10.1093/jopart/mus003
- Norad. Fagetaten Norad. Hentet 1. oktober 2021 fra <https://www.norad.no/om-norad/>
- Norad. (2021). Tilskudd til informasjonsformål. Hentet 9. oktober 2021 fra <https://www.norad.no/tilskudd/sok-stotte/sivilt-samfunnfrivillige-organisasjoner/informasjonsstotte/>
- Norman, G. (2010). Likert scales, levels of measurement and the “laws” of statistics. *Advances in Health Sciences Education* 15: 625–632.
- Nownes, A. J. & Lipinski, D. (2005). The Population Ecology of Interest Group Death: Gay and Lesbian Rights Interest Groups in the United States 1945–98. *British Journal of Political Science* 35: 303–319. DOI: 10.1017/S0007123405000165

- Olden, A. & Møen, J. (2020). The Triple Difference Estimator. Discussion Paper. Norges Handelshøyskole. Hentet 20. mai 2022 fra <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2652016/0120.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Olson, M. (1965). *The Logic of Collective Action*. Cambridge: Harvard University Press.
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (1978). *The external control of organizations: a resource dependence perspective*. New York: Harper & Row.
- Prop. 1 S (2022–2023). *For budsjettåret 2023*. Kultur- og likestillingsdepartementet. Hentet 7. oktober 2021 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7e4a1f35e6e1477b9d6a2fa18ef05fc7/no/pdfs/prp202220230001kuddddpdfs.pdf>
- PWYP 2016. Publish What You Pay Norway. (2017). Klipp Bindingen! Informasjonsrapport med regnskap 2016. Hentet 20. april 2022 fra <https://docplayer.me/210002095-Klipp-bindingen-informasjonsrapport-med-regnskap-2016.html>
- PWYP 2017. Publish What You Pay Norway. (2018). Skatteparadisparagrafen er innelåst. Informasjonsrapport med regnskap 2017. Hentet 20. april 2022 fra https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:VWdd4iLkUWAJ:https://www.publishwhatyoupay.no/sites/all/files/PWYP_%25C3%2585rsrapport_2017.pdf+&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no&client=safari (fil fra cache, delvis lesbar hvis en markerer teksten)
- PWYP 2018. Publish What You Pay Norway. (2019). På stedet hvil. Informasjonsrapport med regnskap 2018. Hentet 20. april 2022 fra https://www.publishwhatyoupay.no/sites/default/files/2020-01/PWYP_%EF%BF%BDrsrapport_2018_revidert_FINAL.pdf
- PWYP 2019. Publish What You Pay Norway. (2020). Pengene renner ut, mens tiden går. Informasjonsrapport med regnskap 2019. Hentet 20. april 2022 fra <https://www.publishwhatyoupay.no/sites/default/files/inline-images/k3QB4p2lyXkXwkzf6jOipHJCEjsDjx723NSdVJAWWu7gRAMTj6.pdf>
- PWYP 2020. Publish What You Pay Norway. (2021). Gjennomslag i nord. Informasjonsrapport med regnskap 2020. Hentet 20. april 2022 fra <https://www.publishwhatyoupay.no/sites/default/files/inline-images/bTpNgwSsyF4HXoxx18D2XwfcPwfaIDDIa13Wvbbt7BgcdF1vFK.pdf>
- Paust, T. (2021, 13. februar). UD kuttet million-støtte: Vi trenger Burmakomiteen mer enn noen gang. *Nettavisen*. Hentet 12. september 2021 fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/ud-kuttet-million-stotte-vi-trenger-burmakomiteen-mer-enn-noen-gang/s/12-95-3424087908>
- Pripp, A. H. (2018). Pearsons eller Spearmans korrelasjonskoeffisienter. *Tidsskriftet Den norske legeförening*. doi: 10.4045/tidsskr.18.0042
- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap mv.* (LOV-1998-07-17-56). Hentet 4. februar 2022 fra <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-56/§1-2>

- Regnskogfondet 2016. Regnskogfondet. (2017). Årsberetning 2016. Hentet 25. april 2022 fra <https://www.innsamlingskontrollen.no/organisasjoner/regnskogfondet/> (nedlasting nederst til høyre på siden, «Årsberetning 2016».)
- Regnskogfondet 2017. Regnskogfondet. (2018). Årsberetning 2017. Hentet 25. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-regnskogfondet-2017.pdf>
- Regnskogfondet 2018. Regnskogfondet. (2019). Årsberetning 2018. Hentet 25. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-regnskogfondet-2018.pdf>
- Regnskogfondet 2019. Regnskogfondet. (2020). Årsberetning 2019. Hentet 25. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-regnskogfondet-2019.pdf>
- Regnskogfondet 2020. Regnskogfondet. (2021). Årsberetning 2020. Hentet 25. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-regnskogfondet-2020.pdf>
- Rorg. (2007, 27. februar). Dilemma.dk. Hentet 1. mai 2022 fra <http://www.rorg.no/Artikler/1516.html>
- Rorg. (2009, 4. februar). Opplysningsarbeid i Danmark. Hentet 1. mai 2022 fra <http://www.rorg.no/Artikler/1984.html>
- Saglie, J. & Sivesind, K. H. (2018). Civil society institutions or semi-public agencies? State regulation of parties and voluntary organizations in Norway. *Journal of Civil Society* 14(4): 292–310. DOI: 10.1080/17448689.2018.1518769
- Salamon, L. M. (2002). Explaining nonprofit advocacy: An exploratory analysis. *Working paper of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project No. 21*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.
- Salisbury, R. H. (1969). An Exchange Theory of Interest Groups. *Midwest Journal of Political Science* 13(1): 1–32. doi: 10.2307/2110212
- Sanchez Salgado, R. (2007). Giving a European dimension to civil society organizations. *Journal of Civil Society* 3(3): 253–69.
- Schattschneider, E. E. (1960). *Semi-Sovereign People*. New York: Holt.
- Scheibel, L. & Maressa, J. E. (2005, 17. august). Nye krav til brug af ulandspenge. *Jyllands-Posten*. Hentet 1. mai 2022 fra <https://jyllands-posten.dk/premium/indland/ECE3803848/Nye-krav-til-brug-af-ulandspenge/>
- Seawright, J. & Gerring, J. (2008). Case Selection Techniques in Case Study Research. *Political Research Quarterly* 61(2): 294–308. DOI: 10.1177/1065912907313077
- Sivesind, K. H. (2012). Bruk av ICNPO-kategorier i Frivillighetsregisteret. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet 7. oktober 2022 fra <https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/notater/bruk-av-icnpo-kategorier-i-frivillighetsregisteret.pdf>

- Sobliye, G. (2019). Search Smarter by Dorking. *Exposing the Invisible*. Hentet 7. oktober 2022 fra <https://kit.exposingtheinvisible.org/en/how/google-dorking.html>
- Solbakken, S. S. (2018). *Statistikk for nybegynnere*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Speed, J. & Zachrisen, G. (2017, 29. mars). Færre får infostøtte, men de får desto mer. *Bistandsaktuelt*. Hentet 15. september 2021 fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2017/informasjonsstotten-2017/>
- Speed, J. (2021, 9. mars). Global-portaler lagt ned etter Norad-avslag. *Bistandsaktuelt*. Hentet 19. september 2021 fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2021/global-portaler-lagt-ned-etter-norad-kutt/>
- SSB 1. Statistisk sentralbyrå. Satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner. Hentet 13. mars 2022 fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/satellittregnskap-for-ideelle-og-frivillige-organisasjoner#om-statistikken>
- SSB 2. Statistisk sentralbyrå. Satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner. 10702: Finansiering, etter finansieringskilder og aktivitet (ICNPO) 2011–2018. Hentet 13. mars 2022 fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/satellittregnskap-for-ideelle-og-frivillige-organisasjoner#om-statistikken>
- SSB 3. Statistisk sentralbyrå. (2011, 24. juni). Ny institusjonell sektorgruppering i Enhetsregisteret – endelig oversikt over nye sektorer og endringer i sektorgrupperingen. Notat. Hentet 7. oktober 2022 fra https://www.ssb.no/innrapportering/naeringsliv/_attachment/188272?_ts=14749e79ac8
- St. Meld. nr. 27 (1996–1997). *Om statens forhold til frivillige organisasjoner*. Kultur- og likestillingsdepartementet. Hentet 13. mai 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-27-1996-97-/id191104/?ch=1>
- Strøm, K. (1990). A Behavioral Theory of Competitive Political Parties. *American Journal of Political Science* 34(2): 565–598.
- Strømmestiftelsen 2016. Strømmestiftelsen (2017). Årsberetning 2016. Hentet 24. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-strommestiftelsen-2016.pdf>
- Strømmestiftelsen 2017. Strømmestiftelsen (2018). Årsberetning 2017. Hentet 24. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-strommestiftelsen-2017.pdf>

- Strømmestiftelsen 2018. Strømmestiftelsen (2019). Årsberetning 2018. Hentet 24. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-strommestiftelsen-2018.pdf>
- Strømmestiftelsen 2019. Strømmestiftelsen (2020). Årsberetning 2019. Hentet 24. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-strommestiftelsen-2019.pdf>
- Strømmestiftelsen 2020. Strømmestiftelsen (2021). Årsberetning 2020. Hentet 24. april 2022 fra <https://app.innsamlingskontrollen.no/storage/document/arsberetning-strommestiftelsen-2020.pdf>
- Svardal, F. (2019). Eksperiment. Store norske leksikon. Hentet 1. mai 2022 fra <https://snl.no/eksperiment>
- Thorsen, D. E. sivilsamfunn. *Store norske leksikon*. Hentet 12. mai 2022 fra <https://snl.no/sivilsamfunn>
- Tocqueville, A. d. (1969) *Om demokratiet i Amerika*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Van Buuren, S. (2018). *Flexible Imputation of Missing Data. Second Edition*. Tilgjengelig her: <https://stefvanbuuren.name/fimd/sec-evaluation.html>
- Van Buuren, S. & Groothuis-Oudshoorn, K. (2011). mice: Multivariate Imputation by Chained Equations in R. *Journal of Statistical Software* 45(3): 1–67. DOI 10.18637/jss.v045.i03.
- Wikipedia. Lobby register. Hentet 7. oktober 2022 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Lobby_register
- Yoho, J. (1998). The Evolution of a Better Definition of “Interest Group” and Its Synonyms. *The Social Science Journal* 35(2): 231–243.

Appendiks A: Alternative regresjonsmodeller

Tabell 13–16 viser alternative regresjonsmodeller for den kvantitative delstudien. Den første i hver modell er den «fulle» modellen inkludert hver indikator i kapittel fire. Tabellene blir drøftet i slutten av kapittel fire og fremstilles her som referansepunkter.

Tabell 13. Direkte aktivitet: alternative regresjonsmodeller

	OLS	OLS uten imp	OLS utvidet indeks ^{''}	Rangert
(Intercept)	2.3373*** (0.1145)	2.5529*** (0.2836)	3.3692*** (0.1369)	
Grad av statlig finansiering	0.0076*** (0.0019)	0.0072+ (0.0043)	0.0109*** (0.0023)	0.0059*** (0.0016)
Økonomisk størrelse [']	0.0181*** (0.0017)	0.0152*** (0.0027)	0.0212*** (0.0020)	0.0154*** (0.0022)
Alder	0.0030+ (0.0016)	0.0060 (0.0039)	0.0044* (0.0019)	0.0020 (0.0013)
År: 2019	2.3513*** (0.1124)	3.4116*** (0.3355)	2.5323*** (0.1344)	2.5013*** (0.1140)
Samspill ^{''}	-0.0003*** (0.0000)	-0.0002*** (0.0001)	-0.0003*** (0.0001)	-0.0002*** (0.0000)
0 1				-1.3542*** (0.1114)
1 2				-0.4939*** (0.0998)
2 3				0.7386*** (0.1017)
5 6				3.4618*** (0.1361)
8 9				5.2787*** (0.1810)
9 10				5.7302*** (0.2038)
10 11				6.3008*** (0.2423)
11 12				6.9721*** (0.3033)
12 13				7.8257*** (0.4162)
15 16				9.8501*** (1.0197)
Num.Obs.	1549	349	1549	1549
R2	0.291	0.332	0.264	
R2 Adj.	0.288	0.320	0.262	
Log.Lik.	-3409.997	-836.534	-3686.463	-3033.451

[']Totale utgifter i millioner kroner.

^{''}Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

^{'''} I tillegg til de fire indikatorene, er kontakt med direktorater/ytre etater inkludert.

Enkelte koeffisienter er utelatt av hensyn til plass. De er fortsatt med i modellene.

Standardfeil i parentes.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabell 14. Mediekontakt: alternative modeller

	OLS	OLS uten imp	Rangert
(Konstantledd)	0.8749*** (0.0604)	0.8849*** (0.0837)	
Grad av statlig finansiering	0.0048*** (0.0012)	0.0049** (0.0016)	0.0105*** (0.0024)
Økonomisk størrelse ¹	0.0061*** (0.0007)	0.0098*** (0.0014)	0.0172*** (0.0023)
Alder	0.0047*** (0.0010)	0.0043** (0.0014)	0.0090*** (0.0020)
Opposisjonalitet	0.0626*** (0.0117)	0.0425* (0.0175)	0.1303*** (0.0245)
Samspill ²	-0.0001*** (0.0000)	-0.0001*** (0.0000)	-0.0002*** (0.0000)
Aldri Årlig			-0.6299*** (0.1332)
Årlig Månedlig			1.4825*** (0.1408)
Månedlig Ukentlig			3.1170*** (0.1830)
Ukentlig Daglig			5.4126*** (0.3430)
Num.Obs.	710	328	701
R2	0.185	0.242	
R2 Adj.	0.179	0.230	
Log.Lik.	-929.130	-416.317	-878.799

¹Totale utgifter i millioner kroner.

²Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

Standardfeil i parentes.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabell 15. Aksjonering: alternative modeller

	OLS	OLS uten imp	Ordinal(k=8)	Ordinal (k=4)
(Konstantledd)	0.2095*** (0.0541)	0.2008** (0.0754)		
Grad av statlig finansiering	0.0051*** (0.0009)	0.0071*** (0.0012)	0.0132*** (0.0020)	0.0121*** (0.0020)
Økonomisk størrelse'	0.0040*** (0.0008)	0.0036*** (0.0010)	0.0067*** (0.0016)	0.0071*** (0.0016)
Oppisjonalitet	0.0154+ (0.0090)	0.0098 (0.0130)	0.0417+ (0.0228)	0.0321 (0.0221)
Alder	0.0000 (0.0008)	0.0002 (0.0011)	0.0007 (0.0019)	0.0004 (0.0019)
År: 2019	0.1325* (0.0531)	0.0945 (0.0753)	0.2736* (0.1365)	0.2027 (0.1324)
Samspill''	0.0000 (0.0000)	0.0000 (0.0000)	-0.0001 (0.0000)	-0.0001+ (0.0000)
Aldri Årlig			2.0473*** (0.1492)	
Årlig Halvårlig			2.6938*** (0.1599)	
Halvårlig Noen ganger i året			2.9563*** (0.1658)	
Noen ganger i året Månedlig			4.8034*** (0.2543)	
Månedlig Noen ganger i måneden			5.3752*** (0.3109)	
Noen ganger i måneden Annenhver uke			6.0954*** (0.4136)	
Annenhver uke Ukentlig			6.4330*** (0.4777)	
Ingen' Årlig'				1.9571*** (0.1422)
Årlig' Månedlig'				4.6376*** (0.2395)
Månedlig' Ukentlig'				6.2279*** (0.4384)
Num.Obs.	1549	728	1437	1549
R2	0.052	0.079		
R2 Adj.	0.048	0.071		
Log.Lik.	-2247.060	-1025.935	-1027.498	-828.375

''Totale utgifter i millioner kroner.

''Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

Standardfeil i parentes.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Tabell 16. Økonomisk tilfredshet: alternativ modell

	Rangert	Rangert uten imp
Dårlig Tilfredsstillende	-1.1055*** (0.1128)	-1.1256*** (0.1518)
Tilfredsstillende God	1.3712*** (0.1149)	1.2775*** (0.1532)
Grad av statlig finansiering	-0.0056*** (0.0017)	-0.0066** (0.0023)
Økonomisk størrelse ¹	0.0063** (0.0020)	0.0046* (0.0022)
Alder	0.0078*** (0.0015)	0.0073*** (0.0021)
Opposisjonalitet	-0.0236 (0.0174)	-0.0182 (0.0248)
År: 2019	0.3185** (0.1026)	0.2310 (0.1419)
Num.Obs.	1444	758
Log.Lik.	-1422.207	-755.689

¹Totale utgifter i millioner kroner.

²Samspill mellom grad av statlig finansiering og økonomisk størrelse.

Standardfeil i parentes.

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Appendiks B: Bakgrunn for den kvalitative delstudien

Datainnsamling

Norske interesseorganisasjoner er ikke regnskapspliktige med mindre de har mer enn 20 ansatte eller eiendeler til en verdi på mer enn 20 millioner kroner (Regnskapsloven 1998 § 1–2 pkt. 9). Ved innsamling av organisasjoners årsregnskap og årsmeldinger må en derfor benytte andre kilder. Jeg bruker to: Innsamlingskontrollen og organisasjonenes egne nettsider.

«Innsamlingskontrollen (IK) er en ideell stiftelse som gir trygghet for at innsamlingsvirksomhet drives forsvarlig og at pengene går til det formålet som er oppgitt» (Innsamlingskontrollen). Stiftelsen har årsmeldinger og årsregnskap over flere år for organisasjoner som driver innsamlingsvirksomhet.

De fleste organisasjonene har årsregnskap og årsmeldinger for enkelte år på egne nettsider. Flere organisasjoner har imidlertid de aktuelle dokumentene på nettsidene sine, uten at de er mulige å finne gjennom kun navigering i nettsiden. Disse er samlet inn ved hjelp av *dorking*. Dette er en metode for å snevre inn resultater ved Google-søk (Sobliye 2019). Tabell 17 viser hvilke dorking-teknikker som er anvendt:

Tabell 17: Dorking-teknikker

Teknikk	Forklaring
site:	angir den aktuelle nettsiden søket skal skje i
filetype:pdf	angir at søk kun skal returnere filer av typen PDF
“ “	angir at søk skal returnere eksakte ord eller fraser satt i anførselstegn

Å søke på *site:lo.no filetype:pdf "årsregnskap 2020"* returnerer eksempelvis to resultater, som begge inneholder LOs årsregnskap for 2020.³⁶ Jeg bruker samme søkeord ved samtlige dorking-er: «årsregnskap», «årsmelding», «årsberetning», «resultatregnskap», «årsrapport» og «regnskap».

36

<https://www.google.com/search?q=site%3Alo.no%20filetype%3Apdf%20%22C3%A5rsregnskap%202020%22>

Kartlegging av tilgjengelige data om subpopulasjonen

Tabell 18 viser subpopulasjonen (N = 51) bak uttrekket i den kvalitative delstudien. Kolonnene viser navn, forkortelsen brukt i figurer, hvorvidt organisasjonen har opplevd bortfall av informasjonsstøtte, hvilke år jeg fant økonomiske data for den, og hvilket år som ble brukt i figurene i kapittel fem. Flere av organisasjonene hadde årsregnskap fra tidligst 2016, men 2015-tall var likevel tilgjengelige da disse ble oppgitt i 2016-regnskapet.

Tabell 18. Subpopulasjon bak uttrekket i den kvalitative delstudien

Organisasjon	Forkortelse	Opplevd bortfall? (1 = ja)	Data for	Utvalgt regnskapsår
ACID – Africa Center for Information and Development	ACID	1	NA	
Atlas-alliansen	Atlas	1	2015–2020	2015
Caritas Norge	Caritas	1	2015–2020	2015
Den Norske Tibetkomite	Tibetkomiteen	1	NA	
Diaspora Network	Diaspora	1	NA	
Digni	Digni	1	NA	
FORUM for utvikling og miljø	FORUM	1	2015–2020	2015
Global Info	Global info	1	NA	
Internasjonalt Seminar Lofoten	IS Lofoten	1	NA	
Norsk Folkehjelp	Norsk Folkehjelp	1	2015–2020	2015
PWYP – Publish What You Pay, Norway	PWYP	1	2016–2020	2016
Strømmestiftelsen	Strømmestiftelsen	1	2015–2020	2015
Støttegruppen for fred i Colombia	Fred i Colombia	1	NA	
UNICEF-komiteen i Norge	UNICEF	1	2015–2020	2015
Vennskapsforeningen Norge-Madagaskar	Norge-Madagaskar	1	NA	
Norges sosiale forum	NSF	1	NA	
FORUT – Solidaritetsaksjon for utvikling	FORUT	1	2015–2020	2015
Utviklingsfondet	Utviklingsfondet	1	2015–2020	2015
FIVAS – Foreningen for internasjonale vann- og skogstudier	FIVAS	1	2016–2018	2016
FIAN	FIAN	1	2017–2018	2017

Den Norske Burmakomite	Burmakomiteen	1	2000– 2012	2012
Attac Norge	Attac	0	2016– 2020	2017
CARE Norge	CARE	0	2015– 2020	2015
Changemaker	Changemaker	0	2017– 2018	2017
Fellesrådet for Afrika	Fellesrådet	0	NA	
Fellesutvalget for Palestina	Fellesutvalget	0	NA	
FOKUS – Forum for Women and Development	FOKUS	0	2018– 2020	2018
Framtiden i våre hender	FIVH	0	2015– 2020	2015
Global.no	Global.no	0	NA	
Hei Verden	Hei Verden	0	2015– 2020	2015
KFUK-KFUM Global	KFUK-KFUM	0	2015– 2020	2015
Kirkens Nødhjelp	Kirkens Nødhjelp	0	2015– 2020	2015
LAG – Latin-Amerikagruppene i Norge	LAG	0	2017	2017
LNU – Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner	LNU	0	2019– 2020	2019
Miljøagentene/Ecoagents	Miljøagentene	0	2019– 2020	2019
NAC – Afghanistankomiteen	NAC	0	2015– 2020	2015
Norges naturvernforbund	Naturvernforbundet	0	2015– 2020	2015
Norges Røde Kors	Røde Kors	0	2015– 2020	2015
Operasjon Dagsverk	Operasjon Dagsverk	0	2020	2020
Plan Norge	Plan Norge	0	2015– 2020	2015
Redd Barna Norge	Redd Barna	0	2015– 2020	2015
Regnskogfondet	Regnskogfondet	0	2015– 2020	2015
SAIH – Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond	SAIH	0	2015– 2020	2015
Sex og Politikk	Sex og Politikk	0	2019	2019
SLUG – Aksjon Slett U-landsgjelda	SLUG	0	2020	2020
Styringsgruppa for RORG-samarbeidet	RORG	0	NA	
Støttekomiteen for Vest-Sahara	Vest-Sahara	0	NA	
TJN – Tax Justice Network - Norge	TJN	0	2020	2020
WWF Norge	WWF	0	2017– 2020	2017
Zero Emission Resource Organisation	ZERO	0	2019	2019
LO – Landsorganisasjonen i Norge	LO	1	2015– 2019	2015

Kartlegging av tilgjengelige data om ytterligere fem organisasjoner

I det følgende benytter jeg meg blant annet av en økonomisk indikator for overlevelse som jeg senere gikk bort fra, da det ble klart at en kvantitativ analyse ikke ville være mulig for denne delstudien. Det jeg har kalt betalingsevne, regnes ut som følger:

$$\text{Betalingsevne} = (\text{inntekter} + \text{egenkapital} - \text{informasjonsstøtte}) / \text{utgifter}$$

Denne formelen trekker på vesentlige deler av et regnskap – totale inntekter, totale utgifter og egenkapital – og informerer om hvordan andelen informasjonsstøtte påvirker disse. Den gir et desimaltall som er intuitivt: Er tallet under 1, kan organisasjonen ikke dekke egne inntekter ved bortfall av informasjonsstøtte. Jo nærmere 0, jo mindre kan den dekke, og jo lavere overlevelsessjanser har den ved bortfall av informasjonsstøtte.

FIVAS

I 2018 mistet FIVAS informasjonsstøtte. Organisasjonen var omtrent fullfinansiert av informasjonsstøtten og avviklet sekretariatet og varslet lavere aktivitetsnivå fra 2018 av. Nyere informasjon er ikke tilgjengelig. Organisasjonen skriver følgende i sin arbeidsplan for 2018:

Avviklingen av Norads informasjonsstøtte vil ha stor innvirkning på Fivas' kapasiteter og muligheter. Etter sommeren vil Fivas ikke lenger ha et sekretariat og vil derfor driftes videre som en frivillig organisasjon. Denne omleggingen vil nødvendigvis gå på bekostning av Fivas muligheter til å drive informasjons- og påvirkningsarbeid. (Fivas 2018a: 4)

Fivas' betalingsevne for 2017 (Fivas 2018b) er (i 1000 kr før likhetstegnet):

$$(1515 + 427 - 1500) / 1540 = 0,29$$

Det første som kommer opp på organisasjonens hjemmeside i skrivende stund (april 2022), er imidlertid en innkalling til årsmøte for 2022 – en klar indikasjon på at organisasjonen ikke er avviklet.

LAG

Årsmeldingen til LAG for 2017 ligger ute (LAG 2018a), men organisasjonen nevner ikke noe om økonomi i den. Det samme gjelder arbeidsplanen for 2018 (LAG 2017). I årsregnskapet for 2017 (LAG 2018b) oppgis ikke egenkapitalen, men betalingsevnen uten egenkapital er (i 1000 kr før likhetstegnet):

$$(2016 - 1600)/1993 = 0,21$$

Changemaker

Changemaker beskriver sin egen økonomi som «meget god», med «mange økonomiske bein å stå på», «flere sikre inntektskilder og ganske stabile utgifter» (Changemaker 2019a: 12). Betalingsevnen deres i 2018 var (i 1000 kr før likhetstegnet):

$$(4589 + 932 - 1900)/4751 = 0,76 \text{ (Changemaker 2019b)}$$

SLUG

SLUG har ikke tilgjengelig årsregnskap. Tall brukt tidligere i rapporten er hentet fra årsmeldingen deres for 2020, som hadde noen inntektstall i løpende tekst:

Organisasjonen mottok 1,4 millioner kroner i informasjonsstøtte fra Norad i 2020. I løpet av 2020 søkte SLUG på utlysningen om ny 5-årig avtale. Vi mottok 127 200 kroner i medlemskontingent i 2020. I tillegg mottok SLUG en gave på kr 30 000 fra en privat giver. SLUG hadde ved utgangen av 2020 midler til omtrent et halvt års drift. Organisasjonen ser på flere mulige finansieringskilder. (SLUG 2020: 13)

Det er ikke grunnlag for å regne ut betalingsevne, men det er i det minste påfallende at informasjonsstøtten utgjør 90 % av inntektene i 2020, forutsatt at sitatet ovenfor gir et fullstendig bilde.

TJN

TJN skriver følgende i sin årsmelding for 2020:

Organisasjonsmål fra arbeidsplan 2019 var å sikre økonomisk grunnlag for å opprettholde dagens tre ansatte også etter 2020. Om dette lykkes vil i stor grad avhenge av størrelsen på tilslag på innsendte rammeavtale hos Norads informasjonsstøtteordning (svar ventes mars 2021). (TJN 2021a: 7)

Betalingsevnen deres for 2020 var (i 1000 kr før likhetstegnet):

$$(2503 + 1186 - 1700)/2374 = 0,84 \text{ (TJN 2021b)}$$

Kilder

Changemaker 2019a: Årsmelding 2018/2019. Kan lastes ned her: <https://changemaker.no/uploads/files/3.1-rsmelding-for-Changemaker-2019-2020.pdf>

Changemaker 2019b: Årsregnskap 2018. Kan lastes ned her: <https://changemaker.no/uploads/images/Aarsregnskap-2018-Changemaker-med-revisors-beretning.pdf>

Fivas 2018a: Arbeidsplan 2018. Kan lastes ned her: <https://fivas.org/frontsak/velkommen-til-fivas-arsmote/>

Fivas 2018b: Årsregnskap 2017. Kan lastes ned her: <https://fivas.org/frontsak/velkommen-til-fivas-arsmote/>

LAG 2017: Arbeidsplan 2018. Kan lastes ned her: <https://www.latin-amerikagruppene.no/assets/documents/Forslag-til-Arbeidsplan-2018.pdf>

LAG 2018a: Årsmelding 2017. Kan lastes ned her: <https://www.latin-amerikagruppene.no/assets/documents/Årsmelding-LAG-Norge-2017.pdf>

LAG 2018b: Årsregnskap 2017. Kan lastes ned her: <https://www.latin-amerikagruppene.no/assets/documents/Årsregnskap-2017.pdf>

TJN 2021a. Tax Justice Network – Norge 2021. Årsmelding 2020. Kan lastes ned her: <https://www.taxjustice.no/om-oss>

TJN 2021b. Tax Justice Network – Norge 2021. Årsregnskap 2020. Kan lastes ned her: <https://www.taxjustice.no/om-oss>

Appendiks C: Kartlegging av tilgjengelige data om norske interesseorganisasjoner og tilskuddsordninger

I det følgende presenterer jeg min kartlegging av tilgjengelige data om norske interesseorganisasjoner og tilskuddsordninger. Til slutt har jeg lagt ved innsynsbegjæringen sendt til samtlige departementer, og en oppsummering av svarene fra dem.

Innledning

I denne rapporten undersøker jeg effekten av statlig finansiering på den politiske aktiviteten til norske interesseorganisasjoner. Jeg undersøker også effekten bortfall av slike midler har på overlevelsessjansene til de norske organisasjonene. Det ideelle datagrunnlaget for en slik studie inneholder en rekke økonomiske indikatorer for alle norske interesseorganisasjoner over en lengre tidsperiode. Spesielt viktig for meg i startfasen av dette prosjektet var en fullstendig oversikt over alle organisasjonenes inntekter fordelt på en slik måte at en kan forstå andelen inntekter som kommer fra staten, og utgifter fordelt på en slik måte at en kan forstå hvor mye midler organisasjoner brukte på politisk aktivitet, og i tillegg vurdere økonomiske faresignaler (jf. Imig 1992). Standardiserte økonomiske indikatorer for samtlige norske interesseorganisasjoner var altså det ideelle datagrunnlaget. I tillegg var det ønskelig med en fullstendig oversikt over det norske tilskuddsregimet for interesseorganisasjoner.

En betydelig del av arbeidet med dette prosjektet har gått til å kartlegge hva slags data som finnes om norske interesseorganisasjoner og tilskuddsordninger. Målet har vært å komme så nærme det ideelle datagrunnlaget som mulig. Rapportens endelige forskningsdesign er et resultat av begrensningene jeg fant i denne kartleggingen. Jeg mener derfor at funnene i denne kartleggingen er relevante for å forstå prosjektet og for videre forskning på temaet. I det følgende vil jeg derfor presentere denne kartleggingen, altså hva som finnes av data om norske interesseorganisasjoner og tilskuddsordninger.

Data om norske interesseorganisasjoner

Douglas R. Imig (1992: 504) sin studie av fire amerikanske interesseorganisasjoner på 1980-tallet bruker såkalte IRS 990-skjemaer som datagrunnlag. Disse skjemaene må fylles ut av blant annet interesseorganisasjoner. Her må organisasjonene sende inn årsregnskap – som gir oversikt over inntekter og utgifter i tillegg til fordelingen av disse. Med innsyn i dette er det mulig å gjøre en detaljert analyse av organisasjonenes økonomiske situasjon – noe Imig (1992) viser i sin studie, som presentert i kapittel to.

Norske interesseorganisasjoner er til sammenligning ikke regnskapspliktige. Unntaket er organisasjoner «som i løpet av året har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner, eller ansatte som i gjennomsnitt er over 20 årsverk» (Regnskapsloven 1998 § 1–2 pkt. 9). Dette gjelder Regnskapsregisteret. Mange norske organisasjoner er også registrert i Frivillighetsregisteret, da dette blant annet gir tilgang til Grasrotandelen og mulighet til å søke om momskompensasjon. Registrering her kan også være et krav for å motta tilskudd gjennom enkelte ordninger (Brønnøysundregistrene 2022). Det er imidlertid «frivillig for de aller fleste organisasjoner som ikke er næringsdrivende å registrere regnskapsopplysninger» i Frivillighetsregisteret (Brønnøysundregistrene 2022).

Det finnes altså ikke noe samlet register for økonomiske tall om norske interesseorganisasjoners. Det er heller ingen felles kategori i Enhetsregisteret for interesseorganisasjoner. Da prosjektet PAIRDEM (Allern et al. 2020: 15–17) satte sammen en populasjon av norske interesseorganisasjoner, brukte de Enhetsregisteret som utgangspunkt. For det første brukte de to sektorkoder – 2500 og 7000 – som omfatter henholdsvis organisasjoner som fremmer omsetning og næringsinteresser, og frivillige organisasjoner.³⁷ Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor bruker de samme sektorkodene for å etablere sin populasjon av frivillige organisasjoner (Arnesen & Sivesind 2020). For PAIRDEM (Allern et al. 2020: 15–17) var dette kun det første steget av en rekke for å etablere en fullstendig populasjon av norske interesseorganisasjoner. De hentet også ut enheter under åtte ulike

³⁷ Ordrett omfatter sektorkode 7000 «enheter som ikke driver markedsrettet virksomhet og som er rettet mot husholdningene, herunder arbeidstakerorganisasjoner og yrkessammenslutninger, politiske, kulturelle (inkl. idrett), religiøse, humanitære og andre ideelle organisasjoner og foreninger. Omfatter også legater» (SSB 3).

næringskoder,³⁸ og brukte også en rekke andre kilder i tillegg til Enhetsregisteret, i en prosess på til sammen ti omfattende steg.

En utfordring som ikke er unik for norske forhold, er å finne data på organisasjoners virksomhet, eksempelvis politisk aktivitet. Imig (1992: 504) bruker selvrapporterte data på antall kongresshøringer organisasjonene deltok i, som en indikator på politisk aktivitet. Lignende data finnes også i Norge: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor sine spørreundersøkelser inneholder spørsmål om dette, men da kun for den andelen frivillige organisasjoner som svarte. Spørsmålene er videre noe upresise for høringer, da de kun spør om kontakt med instanser, herunder stortingskomiteer – ikke høringsdeltakelse.

Lobbyregistre har blitt vanligere i vestlige land de siste tiårene (Gullberg 2021). Lobbyvirksomhet kan forstås som det samme som *direkte aktivitet* (jf. kapittel to), altså direkte kontakt med beslutningstakere (Chari et al. 2007). Et lobbyregister inneholder en oversikt over hvilke aktører som møter politikere, og er en viktig datakilde for samfunnsforskning. USA sitt lobbyregister ble betydelig styrket i 1995 og 2007 (Wikipedia), som gjør at Imigs studie ikke ville vært avhengig av selvrapporterte data for å måle politisk aktivitet hadde den vært gjennomført i dag. Norge har imidlertid ikke et lobbyregister – og senest i år ble et representantforslag i Stortinget om å innføre slikt register nedstemt (Allern et al. 2022). Data om uformelle møter mellom politikere og interesseorganisasjoner avhenger derfor av selvrapporterte data.

Data mangler også for formelle møter. Stortingets nettsider har et arkiv med høringer som går langt tilbake i tid, men det er et betydelig arbeid å formatere sidene til brukbare data, da de varierer i format. Stortingets åpne data muliggjør datauttrekk for individuelle høringer.³⁹ Ideelt skulle det imidlertid vært mulig å hente ut data for flere høringer på en gang, eksempelvis med variabler som komité, saksnummer og hvilke organisasjoner som deltok i høringene. Jeg har fått bekreftet over e-post fra Stortingets nettedaktør at dette ikke er mulig.

³⁸ Næringskodene er:

88.995 Sosiale velferdsorganisasjoner

94.11 Næringslivs- og arbeidsgiverorganisasjoner

94.12 Yrkessammenslutninger iv.

94.2 Arbeidstakerorganisasjoner

94.91 Religiøse organisasjoner

94.991 Aktiviteter i andre interesseorganisasjoner ikke nevnt annet sted

99 Internasjonale organisasjoner og organer

I tillegg er det enkelte organisasjoner med følgende næringskoder:

93.12 Idrettslag og -klubber

88.999 Andre sosialtjenester uten botilbud

³⁹ <https://data.stortinget.no/dokumentasjon-og-hjelp/horinger/>

Totalt sett er det altså ingen lettvinde måter å samle inn ikke-selvrapporterte data over norske interesseorganisasjoners økonomi eller politiske aktivitet.

Data om norske tilskuddsordninger

Det finnes ingen samlet oversikt over offentlige tilskuddsordninger eller tilskuddsmottakere.⁴⁰ Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) utarbeider et slikt register på oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) (Prop. 1 S (2022–2023): 22), og det er ventet at det blir lansert i desember 2022. Registeret heter Prosjekt Digitaltilskudd. Jeg har imidlertid fått bekreftet fra DFØ over e-post at det ikke er noen planer om å innhente historiske data. Prosjektet vil dermed ikke gi det nødvendige datagrunnlaget for mitt prosjekt. Lignende studier som ser på data fra 2022 og fremover, vil nok imidlertid dra god nytte av registeret. Hvis en skal ha mulighet til å undersøke bortfall av statlig støtte, er det imidlertid nødvendig med data om hvilke organisasjoner som søkte om midlene – ikke bare hvilke som mottok, noe som ikke inkluderes i Prosjekt Digitaltilskudd.

I forbindelse med Frivillighetsmeldingen fra 2018 (Meld. St. 10 (2018–2019)) satte KUD sammen en oversikt over alle tilskuddsordninger for årene 2017 og 2018. Dette datasettet har jeg fått tilgang til gjennom en innsynsbejæring. Det gir både bred oversikt og detaljerte innblikk – blant annet i hvilke organisasjoner som mottok tilskudd, hvilke tilskuddsordninger de mottok fra, og hvor mye. Hvis vi legger til grunn at det ikke har skjedd store omveltninger i det norske tilskuddsregimet siden den gang, kan disse dataene brukes til å si noe generelt om det norske tilskuddsregimet. 13 av Norges 15 departementer forvalter tilskudd per august 2021. I 2017 lå totale utbetalinger i form av tilskudd på i underkant av ni milliarder kroner. Nesten nøyaktig halvparten av dette ble forvaltet av KUD, og store utgiftsposter her er spesielt momskompensasjon (1,5 mrd.), grasrot (455 mill.) og tilskudd til Norges idrettsforbund (684 mill.). Omtrent en fjerdedel (ca. 2 mrd.) av de resterende midlene forvaltes av Utenriksdepartementet (UD). Tre fjerdedeler av norske tilskudd til organisasjoner forvaltes altså av kun to departementer. KUD bekreftet imidlertid over e-post at de ikke har samlet inn lignende oversikter for andre år enn 2017 og 2018.

I de enkelte departementene er det varierende i hvilken grad de sitter på arkivdata for tilskuddene de forvalter. Jeg har vært i kontakt med samtlige tilskuddsforvaltende departementer. Tabell 19 er en oversikt over oversiktene over tilskuddsmottakere for hvert departements tilskuddsordninger, basert på svarene jeg fikk på innsynsbejæring sendt 2. september 2021.

⁴⁰ Det nærmeste vi kommer noe slikt, er Kultur- og likestillingsdepartementet sin oversikt: <https://www.regjeringen.no/no/dep/kud/tilskudd/Tilskuddsordninger-for-frivillige-organisasjoner/id2342820/>

Tabell 19. Oversikt over oversiktene over tilskuddsmottakere for hvert departements tilskuddsordninger

Departement (navn per 2022)	Oversikt over tilskuddsordning ⁴¹	Vurdering av oversikt
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	Sendte for perioden 2014–2021, viser ellers til Prop. 1 S	Manglende
Barne- og familiedepartementet	Viser til underliggende etat	Tilstrekkelig
Finansdepartementet	Ikke tilskuddsforvaltende	Ikke relevant
Forsvarsdepartementet	Har oversikt på nettsider	Tilstrekkelig
Helse- og omsorgsdepartementet	Sendte oversikt over én tilskuddsordning, perioden 2009–2011	Svært manglende
Justis- og beredskapsdepartementet	Viser til Prop. 1 S	Svært manglende
Klima- og miljødepartementet	Viser til Prop. 1 S og underliggende etater	Manglende
Kommunal- og distriktsdepartementet	Viser til Prop. 1 S	Svært manglende
Kultur- og likestillingsdepartementet	Sendte en oversikt over tilskuddsmottakere 2014, 2015, 2019 og 2020, med forbehold om mye feil	Tilstrekkelig
Kunnskapsdepartementet	Viser til Prop. 1 S og underliggende etater	Manglende
Landbruks- og matdepartementet	Viser til Prop. 1 S	Manglende
Nærings- og fiskeridepartementet	Ikke besvart henvendelse	Uvisst
Olje- og energidepartementet	Viser til underliggende etater og sendte oversikt over én tilskuddsordning for 2016–2021	Manglende
Samferdselsdepartementet	Sendte oversikt over mottakere i 2012–2021	Tilstrekkelig
Utenriksdepartementet	Viser til underliggende etat	God

⁴¹ Se lenger ned for mer informasjon om henholdsvis min innsynsbegjæring og hvert departements svar.

Prop. 1 S er departementenes proposisjon til statsbudsjett. Flere av departementene viser til dette dokumentet i sine svar. Innholdet i de ulike departementene sine proposisjoner er imidlertid varierende i detalj og omfang. Landbruks- og matdepartementet forvalter eksempelvis kun enkelttilskudd, som alle oppgis i dette dokumentet.⁴² Dermed ville det vært mulig å hente inn en fullstendig oversikt over lengre tid ved å bruke departementets proposisjon til statsbudsjett hvert år. Dette ville imidlertid vært tidkrevende, da en må finne oversikten, som gjerne tar opp én side i et dokument på over hundre sider, og manuelt kopiere over informasjonen til et passende format. For de andre departementene som viser til Prop. 1 S, blir dette enda mer tidkrevende, da kun noen tilskuddsmottakere oppgis der. Om det finnes oversikter over de resterende mottakerne, varierer fra departement til departement. I den grad det finnes oversikter, ligger disse ofte hos de underliggende etatene som forvalter tilskuddene. Å hente ut disse forutsetter dermed at en har ytterligere kontakt med disse etatene.

Nok en svakhet er imidlertid at budsjettproposisjonene kun er forslag. Hvordan den faktiske fordelingen av tilskudd over statsbudsjettet ser ut, er et resultat av forhandlinger på Stortinget. Her er et utdrag fra svaret på innsynsbegjæringen jeg fikk av Klima- og miljødepartementet over e-post, som illustrerer utfordringen det ville vært å skaffe seg en oversikt over (kun) de enkelttilskuddene som forvaltes av departementer direkte over statsbudsjettet:

Videre er det Stortinget som behandler og endelig vedtar budsjettet. Her kan det komme endringer i hvem som mottar tilskudd over de enkelte tilskuddsordningene. Budsjettet til Klima- og miljødepartementet behandles av energi- og miljøkomiteen, næringskomiteen og familie- og kulturkomiteen. (E-post fra Klima- og miljødepartementet 8. september 2021)

Nok en utfordring som flere av departementene påpeker, er at staten la om kontoplanen sin i 2014. Arbeids- og inkluderingsdepartementet skriver for eksempel at «[å]rsaken til at vi ikke har tatt ut oversikter lenger bak i tid enn fra 2014, er at det fra den perioden ble gjort en større omlegging av statens kontoplan» (e-post fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 23. september 2021).

⁴² Et interessant spørsmål til videre forskning er hvorvidt enkelttilskudd forvaltet direkte over statsbudsjettet gir politikere større makt over mottakerorganisasjoner, sammenlignet med finansiering gjennom tilskuddsordninger. Nettopp Landbruks- og matdepartementet fikk medieoppmerksomhet i forbindelse med Støre-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2023, da bevilgningene til dyrevernsorganisasjonen NOAH – som var på 700 000 kroner i 2022 – ble kuttet helt. Det er nærliggende å se dette i lys av konfliktlinjen om dyrevern versus landbruk, hvor Senterpartiet, med landbruksminister Sandra Borch i spissen, representerer den sistnevnte siden, og NOAH den andre. Mens organisasjonen mistet alle midler, fikk samtidig Bygdeungdomslaget og 4H mer – to organisasjoner som ligger nært Senterpartiet politisk (Høydal et al. 2022).

Min vurdering i tabell 19 er basert på hvor vanskelig det ville vært å sette sammen et datasett basert på informasjonen departementene ga meg over e-post. Oversiktene til fire departementer er vurdert som tilstrekkelige. Dette kommer av at de har oversikter over tilskuddsmottakere for store deler av de siste ti årene, som krever relativt lite arbeid å hente ut sette sammen.⁴³ Oversikten til ett departement er vurdert som god. Utenriksdepartementet har en interaktiv nettportal som gir en fullstendig oversikt over alle tilskudd det forvalter. Nettjenesten, kjent som Bistandsresultater, forvaltes av Norad.⁴⁴ Som diskutert i kapittel syv var det imidlertid fortsatt mangler i denne nettportalen, som innebar ytterligere innsynsbegjæringer og en lengre dialog med Norad. Tross at den er vurdert som god, er det kun relativt til de andre. Det er fortsatt rom for forbedringer.

E-post sendt til alle departementer 2. september 2021

Hei!

Jeg skal skrive masteroppgave i statsvitenskap det neste året. Jeg ønsker å se på tilskuddsordninger og hvilke føringer de legger for organisasjoners adferd. I den forbindelse lurer jeg på om jeg kan få innsyn i oversikter over hvilke organisasjoner som har mottatt tilskudd fra departementet, hvor mye de har fått i tilskudd, og fra hvilken tilskuddsordning tilhørende departementet. Håpet er å kunne sette sammen et datasett for slik informasjon over de siste 20 år, så om dere har slike detaljfordelinger for hvert år over en lengre periode, hadde dette vært kjempefint.

Jeg har vært i kontakt med Kulturdepartementet som har et koordinerende ansvar for tilskuddsordningene. De har oppfordret meg til å ta kontakt med hvert enkelt departement for slike detaljfordelinger.

Håper på svar fra dere!

Mvh.

Jonas Veland

⁴³ KUDs oversikt er kun vurdert som tilstrekkelig fordi dataene kan kombineres med dataene departementet satte sammen ifm. Frivillighetsmeldingen. Gitt disse to kildene har jeg en oversikt over perioden 2014–2020, med unntak av 2016. BFD viser til Bufdir, som forvalter mesteparten av departementets tilskudd. Bufdir har oversikter over alle tilskuddsmottakere, men siden er noe vanskelig å navigere.

⁴⁴ resultater.norad.no

Oppsummering av svar fra samtlige departementer, rekkefølge etter svartid

Forsvarsdepartementet har en oversikt for alle tilskudd til organisasjoner i perioden 2011–2019. I 2019 lå tilskuddene til frivillige organisasjoner på ca. 60 millioner kroner totalt, hvorav omtrent halvparten gikk til Det norske skyttervesen.⁴⁵

Landbruks- og matdepartementet oppgir hvilke organisasjoner de gir tilskudd til, i sin proposisjon til statsbudsjettet hvert år. I 2019 lå det totale tilskuddsnivået på ca. 40 millioner. 4H Norge fikk mest i 2019, på rundt 7 millioner.⁴⁶

Barne- og familiedepartementets tilskuddsordninger forvaltes i hovedsak av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). På direktoratets nettsider kan en finne fullstendig oversikt over tilskuddsmidlene.⁴⁷

Klima- og miljødepartementets tilskuddsordninger er å finne i proposisjonen til statsbudsjettet hvert år. Noe arkiv kan også finnes på Miljødirektoratet og Riksantikvarens sider. Det er mange relevante interesseorganisasjoner her.⁴⁸

Kunnskapsdepartementet har ikke et eget register over organisasjoner som har mottatt tilskudd, men viser til budsjettproposisjon i tillegg til de underliggende etatene Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for mangfold og integrering og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, som forvalter mange tilskuddsordninger.

Olje og energidepartementet delegerer tilskuddsordninger til underliggende etater, men sendte en oversikt over tilskudd i forbindelse med forskning til organisasjoner fra 2016–2021.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ingen oversikt over forvaltede tilskudd, men viser til budsjettproposisjonene sine for enkelttilskudd.

⁴⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dep/fd/tilskudd/informasjon-om-forsvarsdepartementets--2/id2354654/> – for 2019. Se s. 10–13.

⁴⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20192020/id2671588/>

⁴⁷ <https://ny.bufdir.no/tilskudd/>

⁴⁸ Miljødirektoratet: <https://soknadssenter.miljodirektoratet.no> – Riksantikvaren: <https://www.riksantikvaren.no/les-om/tilskudd/> – Prop. 1 S (2019: 70): <https://www.regjeringen.no/contentassets/dea08a1f4cd74e86bd53a72a029e2b91/nn-no/pdfs/prp201920200001kllddddpdfs.pdf>

Justisdepartementet sendte en oversikt over hvilke tilskuddsordninger de har, men skriver at de ikke har en oversikt over mottakere lett tilgjengelig. Sporadisk kunne det finnes i en egen oversikt.⁴⁹ Ellers viser de til budsjettproposisjonen.

Kulturdepartementet sendte en oversikt over alle som mottok tilskudd i 2014, 2015, 2019 og 2020. De påpeker imidlertid at det ikke er noen garanti for at informasjonen er riktig, og at det er flere feil.

Arbeids- og sosialdepartementet sendte en oversikt over tilskuddsmottakere i perioden 2014–2020. Ellers viser de til budsjettproposisjon.

Helse- og omsorgsdepartementet sendte bare data for én tilskuddsordning, i perioden 2009–2011.

Samferdselsdepartementet sendte en oversikt over tilskuddsmidler som departementet har hatt ansvar for i perioden 2012–2021, samt regnskapet til organisasjonene som mottok tilskudd i perioden 2014–2021.

Utenriksdepartementet viser til Norad. Norad har jeg hatt ytterligere kontakt med, som nevnt i kapittel fem og syv.

⁴⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dep/jd/tilskudd-fra-jd/tilskudd-fra-jd-i-2020/tilskudd/id748361/>

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Rapport 2022:6

<i>Forfatter/Author</i> Jonas Veland
<i>Tittel/Title</i> Finansieringens tveeggede sverd / The Double-edged Sword of Financing Det politiske og økonomiske forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten / The Political and Economic Relationship Between Interest Groups and the State
<i>Sammendrag</i> Denne rapporten dreier seg om det politiske og økonomiske forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten. Den er motivert av en mulig interessekonflikt hos de førstnevnte, i en situasjon hvor staten både er hovedinntektskilden og målet for politisk påvirkning. Det at jeg har lagt vekt på norske interesseorganisasjoner, bygger på en antakelse om at disse sannsynligvis befinner seg i denne situasjonen. Dette kommer av at statlige midler utgjør en stor andel av inntektskildene til norske interesseorganisasjoner. Forskningsspørsmålet mitt er: <i>Hvordan påvirker statlig finansiering interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og overlevelsessjanser?</i> Dette undersøker jeg i to delstudier, hvor den ene har politisk aktivitetsnivå og den andre overlevelse som hovedfokus. Jeg finner en positiv sammenheng mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå. Samtidig finner jeg tegn på at interesseorganisasjoner som har statlige midler som hovedinntektskilde, sliter med å finne alternativ finansiering. Således kan statlig finansiering fungere som et tveegget sverd, hvor prisen for påvirkningsmuligheter kan være en sårbarhet for endringer i det politiske grunnlaget for finansieringen.
<i>Emneord</i> Statlig finansiering, interesseorganisasjoner, frivillige organisasjoner, overlevelse, politisk aktivitet
<i>Summary</i> This report concerns the political and economic relationship between interest groups and the state. It is motivated by a potential conflict of interest for the former, in a situation where the state is both the main source of revenue and the main target for political influence. The report focuses on Norwegian interest groups, assuming that they are likely candidates for being in such a conflict of interest. The assumption is based on the fact that state subventions on average constitute a large portion of Norwegian interest groups' income. My research question is: <i>How does state financing affect the level of interest groups' political activity, as well as their chances of survival?</i> I investigate the question through a two-pronged analysis, where the first part has political activity and the second, chances of survival, as their main focus. I find a positive association between share of income from state subventions and level of political activity. However, I also find that interest groups which have state subventions as their main income, struggle with finding alternative income streams. Thus, I conclude that state financing is a double-edged sword for interest groups, where the price for political influence is vulnerability to changes in the political foundations of the subventions.
<i>Index terms</i> Government financing, state subventions, interest groups, NGO, survival, political activity

Denne rapporten dreier seg om det politiske og økonomiske forholdet mellom interesseorganisasjoner og staten. Den er motivert av en mulig interessekonflikt hos de førstnevnte, i en situasjon hvor staten både er hovedinntektskilden og målet for politisk påvirkning. Det at jeg har lagt vekt på norske interesseorganisasjoner, bygger på en antakelse om at disse sannsynligvis befinner seg i denne situasjonen. Dette kommer av at statlige midler utgjør en stor andel av inntektskildene til norske interesseorganisasjoner.

Forskningsspørsmålet mitt er: *Hvordan påvirker statlig finansiering interesseorganisasjoners politiske aktivitetsnivå og overlevelsessjanser?* Dette undersøker jeg i to delstudier, hvor den ene har politisk aktivitetsnivå og den andre overlevelse som hovedfokus. Jeg finner en positiv sammenheng mellom grad av statlig finansiering og politisk aktivitetsnivå. Samtidig finner jeg tegn på at interesseorganisasjoner som har statlige midler som hovedinntektskilde, sliter med å finne alternativ finansiering. Således kan statlig finansiering fungere som et tveegget sverd, hvor prisen for påvirkningsmuligheter kan være en sårbarhet for endringer i det politiske grunnlaget for finansieringen.

ISBN (trykk):
ISBN (digital): 978-82-7763-754-9

ISSN (trykk): 1891-2168
ISSN (digital): 1891-2176

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
c/o ISF
Munthes gate 31
Pb. 3233 Elisenberg
0208 Oslo

www.sivilsamfunn.no